శ్రీరస్తు.

విషయసూచిక.

విషయసూచిక - ముగిసెను.

శ్రీరస్తు.

శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మణేనమః.

వైశ్యకమలాకరము - తెనుగు తాత్పర్యసహితము.

(*) విఘ్నేశ్వరపూజా. (*)

(౧) ఓంనమోదేవేభ్యోనమో ఋషిభ్యోనమోహరిభ్యః। అశేషవిద్వజ్జనానాంకులస్వామినఃనమః మమధర్మపత్న్యాః గర్భాధానసుముహూర్తమస్త్వితిభవంతోబ్రువంతు। సుముహూర్తమస్తు। ప్రాణానాయమ్యసంకల్ప్య ఏవంగుణవిశేషణవిశిష్టాయాం శుభతిథౌకరిష్యమాణస్యకర్మణః। నిర్విఘ్నపరిసమాప్త్యర్థం ఆదౌశ్రీవిఘ్నేశ్వరప్రీత్యర్థం గణాధిపతిపూజాంఆచరిష్యే సుముఖశ్చైకదంతశ్చ। శుక్లాంబరధరందేవం। శ్రీగణాధిపతయేనమః। అస్మిన్మండలమధ్యేగణపతయేనమః। సిద్ధివినాయకదేవతాభ్యోనమః ధ్యానంనమః సిద్ధివినాయకాయనమః ఆవాహనంనమః సిద్ధివినాయకాయనమః ఆసనంనమః సిద్ధివినాయకదేవతాభ్యోనమః పాదయోఃఅర్ఘ్యంనమః సిద్ధివినాయకాయనమః ముఖేఆచమనంసిద్ధివినాయకాయనమః స్నానంనమః సిద్ధివినాయకాయనమః వస్త్రంనమః సిద్ధివినాయకాయనమః అక్షతాంనమః సిద్ధివినాయకాయనమః గంధంనమః సిద్ధివినాయకాయనమః పుష్పంనమః సుముఖాయనమః ఏకదంతాయనమః కపిలాయనమః గజకర్ణికాయనమః లంబోదరాయనమః వికటాయనమః విఘ్నరాజాయనమః విఘ్ననాశాయనమః గణాధిపాయనమః ఫాలచంద్రాయనమః హేరంబాయనమః గజాననాయనమః సర్వసిద్ధిప్రదాయకాయనమః పుష్పంనమః సిద్ధివినాయకాయనమః ధూపంనమః సిద్ధివినాయకాయనమః దీపంనమః సిద్ధివినాయకాయనమః నైవేద్యంనమః సిద్ధివినాయకాయనమః హస్తప్రక్షాళనంనమః ముఖప్రక్షాళనంనమః సిద్ధివినాయకాయనమః కరోద్వర్తనార్థేచందనంనమః సిద్ధివినాయకాయనమః మహానీరాంజనదీపంనమః సిద్ధివినాయకాయనమః మంత్రపుష్పంనమః సిద్ధి

వినాయకాయనమః ప్రదక్షిణంనమః నమస్కారాన్నమఃసిద్ధివినాయకాయనమః ప్రార్థనంనమః యస్యస్మృత్యా॥

(౧) తా॥ విఘ్నేశ్వరపూజ॥ అభ్యంజనస్నానము మొదలగు మంగళకృత్యములను నెరవేర్చుకొని సకలవిద్వజ్జనులకును, కులస్వామికిని, నమస్కారమును జేసి సంకల్పమును జేసి "మమధర్మపత్న్యాః ... సుముహూర్తమస్తు,, అని చెప్పి ప్రాణాయామ సంకల్పములను జేసి "సుముఖశ్చైకదంతశ్చ,, అనునదిమొదలుకొని చెప్పబడినవిధముగ "యస్యస్మృత్యా,, అనువఱకునుగల మంత్రములచేత విఘ్నేశ్వరపూజను జేయవలయును.

——* వాస్తుపూజా. *——

(౨) భూమింగోమయేనలిప్య। రంగవల్యాద్యలంకృత్య। పాత్రస్థితతండులంనిధాయఅష్టదళపద్మంలిఖ్య। ద్వౌకలశౌప్రతిష్ఠాప్య। గంగాజలంపూరయిత్వా। పూజయామివిశుద్ధ్యర్థం పుణ్యాహంసర్వకర్మసు। అస్మిన్‌కలశద్వయేవాస్తువారణమావాహయామినమః। వాస్తుదేవతాభ్యోధ్యానావాహనాదిసర్వోపచారపూజాంకృత్వా। కలశస్యముఖేవిష్ణుకంఠేరుద్రసమాశ్రితః। ఆయాంతుదేవపూజార్థందురితక్షయకారకః। ఆయాంతుసకుటుంబస్యదురితక్షయకారకః। యత్రయోగీశ్వరఃకృష్ణో। స్మృతేసకలకల్యాణంనమః సర్వమంగళమాంగల్యేత దేవలగ్నం—లక్ష్మీనారాయణాభ్యాంనమః ఉమామహేశ్వరాభ్యాంనమః వాణీహిరణ్యగర్భాయనమః। శచీపురందరాభ్యాంనమః అమ్బాదైన్యనమఃదిగ్గణక్షేత్రపాలకమాతృభ్యోనమః వైశ్యాచార్యేభ్యోనమః ఇష్టదేవతాభ్యోనమఃసర్వేభ్యోబ్రాహ్మణేభ్యోనమః సుముహూర్తమస్త్విత్యాశీర్వంతో బ్రువంతు సుముహూర్తమస్తు॥

(౨) తా॥ వాస్తుపూజ॥ అట్లువిఘ్నేశ్వరపూజను జేసినపిమ్మట భూమినిగోమయముచేతనలికి రంగవల్యాదులచేత నలంకరించి పాత్రములో నితండులములనుబోసి యాబియ్యమునీద ఎనిమిదిదళములుగల పద్మమునువ్రాసి రెండుకలశములను బెట్టి వానియందు గంగోదకమునుబోసి "పూజయామివిశుద్ధ్యర్థమ్,, అనునదిమొదలుకొని "బ్రువంతుసుముహూర్తమస్తు,, అనువఱకును చెప్పబడిన మంత్రములచే వాస్తుదేవతను పూజింపవలయును.

* పుణ్యాహవాచనమ్. *

(3) అథపాణినాయమ్యసంకల్ప్య। ఏవంగుణేత్యాదిశుభతిథౌ। యజమానస్య ధర్మపత్న్యాః ప్రథమరజోదర్శనకాలే ఆదిత్యాది నవగ్రహాణాంశుభఏకాదశస్థాన ఫలావాప్త్యర్థంగర్భాధానాంగభూతంతంత్రోక్తప్రకారేణ పునఃసంధానాంగభూతంస్థలశుధ్యర్థం మహాజనైర్వ్యాసోక్తపుణ్యాహంవాచయిత్వాగంధాః పాంతుసుమంగల్యంచాస్తు। అక్షతాఃపాంతు ।ఆయుష్యమస్తు। పుష్పాణిపాంతుసౌశ్రేయమస్తుతాంబూలంపాంతు।ఆయుష్యమస్తు।దక్షిణాఃపాంతుబహుధేయంచాస్తు । సమస్తదేవతాతుష్టిరస్త్వితి భవంతోబ్రువంతు । దేవతాఃతుష్యంతాం । వాస్తునారణకుంభంచగంగాసలిలపూరితం। తుష్ట్యర్థంసర్వదేవేభ్యోసర్వకర్మసుభావహం । గంగాతుంగాపురస్తాత్భద్రోత్తరాతా సార్వకాలేతుష్యంతాందీర్ఘమాయుః । ఆదిత్యాదినవగ్రహశాంతిః। ఈశాన్యదిగ్భాగేధనధాన్యసమృద్ధిరస్తు। ఇంద్రాద్యష్టదిక్పాలానాంశాంతిః। నైఋత్యాదిదిగ్భాగేధనధాన్యసమృద్ధిరస్తు। ఇంద్రాగ్నియసోమాఃకలశేదీర్ఘమాయుః। వేద్యాస్తోత్రంతుపుణ్యాహేఇంద్రాద్యాఃసర్వదేవతాః। వసిష్టాదిఋషీణాంచపాంతునోస్వస్తివాచనం । బ్రహ్మవిష్ణుశ్చరుద్రశ్చతిథికర్ణాచవాసరః। ముహూర్తంఋక్షయుక్తానాం పాంతునోస్వస్తివాచనః। శుభక్రియాంచసౌభాగ్యందిగ్దేవామానవాస్తథా । విశ్వేదేవాస్తథాగ్నిశ్చపాంతునోస్వస్తివాచనం। ఋషిశ్ఛందస్తథాచార్యాఃవేదేషుసద్విజాస్తథా। శ్రద్ధాబుద్ధాచసర్వస్వంపాంతునోస్వస్తివాచనం। భగవత్యోమహాశాంతింభగవాన్శంకరస్మృతః।సపత్న్యాసగణాస్సర్వేపాంతునోస్వస్తివాచనం।సర్వేషాంగ్రామదేవాశ్చసభృత్యాకులదేవతాః । లక్ష్మీదేవీమహాదేవీపాంతునోస్వస్తివాచనం। ఆదిత్యచంద్రభౌమశ్చబుధజీవశ్చభార్గవః। శనీరాహుస్తథాకేతుపాంతునోస్వస్తివాచనం। ప్రీయతాంభగవాన్విష్ణుపాతునోస్వస్తివాచనం। ప్రీయతాం సర్వదేవాశ్చ ప్రీయంతాంగ్రామదేవతాః। ప్రీయంతాంకాద్రవేయాశ్చపాంతునోస్వస్తివాచనం। స్తుతౌపుణ్యాహకాలేన లక్ష్మీపుణ్యాస్తువర్ధనం । పరితః స్వస్తిభిఃస్తోత్రంశుభకర్మాణివర్ధతాం। ఇతిస్తోత్రంపఠిత్వా। అథమార్జనంఅగ్నిరివశుచిర్భవ। శ్రీకాంతేశం=విశ్వేదేవాశ్చయజ। శుభంశుభంశోభనంక్రియావర్ధతాం=దీర్ఘమాయుః । ఇతిశ్రీవ్యాసోక్తపుణ్యాహసంజ్ఞేదేన మమకృతస్తోత్రసాంగతాసిద్ధిరస్త్వితిభవంతోబ్రువంతు। ఇతిపుణ్యాహవాచన సమాప్తిః॥

(౩) తా॥ పుణ్యాహవాచనము॥ అట్లుకలశద్వయమునందును, వాస్తు దేవతను పూజించినపిమ్మట ప్రాణాయామసంకల్పములను జేసి "యజమానస్య ధర్మపత్న్యాః,, అనునదిమొదలుకొని "సిద్ధిరస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు,, అనునటుకును చెప్పబడినవిధముగా పుణ్యాహవాచనమును జేయవలయును.

——* నాందీమాతృకాపూజనమ్. *——

(౪) ఏవంగుణేత్యాదిశుభతిథౌ। యజమానస్యకాంతాయాః గర్భాధానాంగభూతంనాందీఆవాహనంఆచరిష్యే । తండులోపరిహరిద్రాస్వర్ణసహితబ్రాహ్మ్యాదిసప్తమాతృకాపూజయిత్వా। బ్రాహ్మ్యాదిసప్తమాతృకాదేవతాభ్యోనమః ధ్యానాది ఉపచారపూజాంశోభనదేవతాప్రీత్యర్థంనాందీఇడాపుణ్యాహవాచనంఆచరిష్యే।ఇడాదేవీసరస్వతీశోభనేశుభదాయినీ।బ్రాహ్మ్యాదిమాతృకానాంచమోదయేత్సర్వదేవతాః। శుభంశోభనంనాందీఆవాహనాదిసుముహూర్తమస్తు। ఇతినాందీఆవాహనసమాప్తిః॥

(౪) తా॥ నాందీమాతృకాపూజనము॥ పుణ్యాహవాచనమైన పిమ్మట సంకల్పమును జేసి "యజమానస్యకాంతాయాః గర్భాధానాంగభూతం నాందీఆవాహనమ్,, అనునదిమొదలుకొని "నాందీఆవాహనాదిసుముహూర్తమస్తు,, అనునటుకును చెప్పబడిన మంత్రములచేత నాందీమాతృకా పూజను చేయవలయును.

——* నాందీతర్పణమ్. *——

(౫) ఏవంగుణవిశేషణవిశిష్టాయాం శుభతిథౌ యజమానస్య ధర్మపత్న్యాఃగర్భాధానాంగభూతంనాందీతర్పణంఆచరిష్యే—నాందీవిశ్వేదేవానాంఅర్ఘ్యంనమః నాందీప్రపితామహపితామహతత్పితరః గోత్రపాద్యార్ఘ్యాదీన్నమః। విశ్వేదేవాః పాద్యార్ఘ్యాసనంనమః। నాందీప్రపితామహపితామహమాతరఃగోత్రః। పాద్యార్ఘ్యాసనంనమః। విశ్వేదేవాఃపాద్యార్ఘ్యాసనంనమః। నాందీసపత్నీకమాతామహామాతుః పితామహామాతుః ప్రపితామహగోత్రపాద్యార్ఘ్యాసనంనమః। సకలారాధనేస్వర్చితమస్తు। హిరణ్యాక్షతాన్గృహ్య పృధివ్యాంసర్వభూతాని సాగరాఃసర్వదేవతాః । నాందీద్రవ్యంగృహీష్యామోకరిష్యేకర్మసిద్ధయే । ఇదంనాందీద్రవ్యేణనాందీశోభనదేవతాఃప్రియంతు। ఇతినాందీసమాప్తిః॥

(౫) తా॥ నాందీతర్పణము॥ నాందీమాతృకాపూజను చేసినపిమ్మట

"ఏవంగుణవిశేషణవిశిష్టాయాంశుభతిథౌ,, అనునది మొదలుకొని "నాందీశోభనదేవతాః ప్రీయంతు,, అనువఱకును చెప్పబడినమంత్రములచేత నాందీతర్పణమును చేయవలయును.

——✻ అగ్నిప్రతిష్ఠాపనమ్. ✻——

(౬) అథపాణిగ్రహణానాయమ్యసంకల్ప్యఏవంగుణేత్యాదిశుభతిథౌ యజమానస్యధర్మపత్న్యాః ప్రథమరజోదర్శనకాలే ఆదిత్యాదినవగ్రహాణాంశుభఏకాదశస్థానఫలావాప్త్యర్థంపురాణోక్తప్రకారేణ పునఃసంధానాఖ్యంకర్మకరిష్యమాణః స్థలశుద్ధ్యర్థంస్థండిలోల్లేఖనాద్యగ్నిప్రతిష్ఠాపనంఆచరిష్యే వాలుకామండలస్యోపరిస్థండిలేనిధాయదర్భాద్వయమేకసమిధంగృహీత్వాదక్షిణోత్తరేరేఖాంలిఖిత్వా। పూర్వవిద్ధాంరేఖాంకృత్వాఅగ్నింప్రజ్వాల్యతద్వయంసమిధంఈశాన్యభాగేవిసృజ్యఅగ్నిప్రతిష్ఠాపనంఆచరిష్యే । మహాతేజంస్వర్ణవర్ణంతేజోమంతంహుతాశనం। ద్వ్యాశక్తిసహితం దేవంమండలేశానసంస్థితం। ఇత్యగ్నింప్రతిష్ఠాప్య। అగ్నిమావాహనం। ఆచరిష్యే। ఏహ్యగ్నేఇహలోకేచఇంద్రాదికాలసంస్థితాః। ఇత్యగ్నిమావాహనం। ఆచరిష్యే । జ్వలితఃసప్తజిహ్వోనాంత్వనోవర్ణః। ఇత్యగ్నిమావాహనం। వేదగృహ్యసమిధౌద్వేగృహీత్వా తదేవసమిధోఃకృత్యయానైఋత్యాగ్నేయచతుర్దిక్షుసమిధః నిధాయఅస్యాయంక్రమః।। భూతప్రేతపిశాచాద్యారాక్షసావిఘ్నకారిణః । రక్షణార్థంక్రియాంఅత్రసమిధందిక్షు క్షిపేత్। అగ్నిమూర్తిధ్యానంఆచరిష్యే । సప్తజిహ్వాద్విశీర్షశ్చమేషారూఢస్తథైవచ। శక్తిద్వయసమేతశ్చవిశ్వమూర్తిహుతాశన। త్రయస్త్రింశతిదేవానాంత్వంముఖేతృప్తిమానసః ।ప్రార్థనాంమనసావందేక్షేత్రంమేసంప్రసాదయ। ప్రాఙ్ముఖాగ్నేమమసన్ముఖోభవ। అగ్నిమలంకరిష్యే। అగ్నయేనమః। వహ్నయేనమః। వీతిహోత్రాయనమః। ధనంజయాయనమఃజాతవేదసేనమఃతనూనపాయనమఃదేవప్రియాయనమః శ్రీయజ్ఞపురుషాయనమఃఇత్యలంకృత్య। పాణిగ్రహణానాయమ్య। సంకల్ప్య। ఏవంగుణేత్యాదిశుభతిథౌ। యజమానస్యకుటుంబస్యక్షేమస్థైర్య ఆయురారోగ్యఐశ్వర్యాభివృద్ధ్యర్థం గర్భాధానాంగభూతం ఆదిత్యాదినవానాంగ్రహాణాంప్రీత్యర్థం వ్యాసోక్తప్రకారేణనవగ్రహహోమాఖ్యంకర్మఆచరిష్యే। అత్రఅన్వాధానః। తత్తద్యథాసంభవదేవతానాం యథాసంభవద్రవ్య పరిహారార్థం యథాసంభవక్రియమాణంఅన్వాధానం। ఆదిత్యాదినవగ్రహాణాంనామానితదధిదేవతాప్రత్యధిదేవ

తానామానిప్రత్యేకంతంతోః క్తప్రకారేణసమిధాజ్యంతండులైశ్చ పృథక్పృథక్ దేవతానామాస్యైకైకప్రకారేణసమిధాజ్యతండులైశ్చ ఏవంప్రకారేణసమిధోఆచరిష్యే। అగ్నయేనమః । అస్మిన్నవగ్రహమేఖామేఅన్వాధానప్రయుక్తాఃసుముహూర్తమస్తు। ప్రాగావిదిత్యసంమార్జనం । ఉత్తరాగ్రాన్ప్రాగగ్రాన్ దర్భానాస్తీర్య॥

(౬) తా॥ అగ్నిప్రతిష్ఠాపనము॥ అట్లునాందిసమాప్తమైన పిమ్మట ప్రాణాయామసంకల్పములను జేసి "యజమానస్యధర్మపత్న్యాః,, అనునది మొదలుకొని "ప్రాగగ్రాన్దర్భానాస్తీర్య,, అనువఱకును చెప్పబడినవిధిచేత అగ్నిప్రతిష్ఠాపనమునుజేయవలయును.

—— * అథగ్రహారాధనం. * ——

(౭) అథప్రాణానాయమ్యసంకల్ప్య। ఏవంగుణేత్యాదిశుభతిథౌ। యజమానస్యధర్మపత్న్యాఃప్రథమరజోదర్శనకాలే ఆదిత్యానాంనవానాంగ్రహాణాంశుభఏకాదశఫలావాప్త్యర్థం। గర్భాధానాంగభూతంగర్భాధానకాలేసుముహూర్తసిద్ధ్యర్థం పురాణోక్తప్రకారేణ భూప్రార్థనాదికలశస్థాపనంఆచరిష్యేసముద్రమేఖలేదేవి పర్వతస్తనమండలే । విష్ణుపత్నినమస్తుభ్యం భూమిదేవినమోస్తుతే। ఇతిభూమిప్రార్థనా। గంగేచయమునేచైవ। ఇతికలశస్థాపనం। శిరశ్శ్రోత్రేతథానాసాఃఓష్టజింహాస్తథైవచ । కంఠేకుక్షౌచహృదయేకటిబాహూస్తథాంగుళం। ఊరూజాన్వోశ్చపాదాంతం తత్తన్న్యాసపూరితం। పంచప్రాణప్రతిష్ఠాఖ్యాసన్నిధింకురుసర్వదా। ఇతిప్రాణప్రతిష్ఠాపనం। గణపతిపూజనం। ఆదిత్యాదినవగ్రహాన్ ఆచరిష్యే । వేదీమధ్యేలలితకమలేకర్ణికాయాంతరస్థః సప్తాశ్వశ్చోరుణరుచిరవపుఃసర్వదస్త్వంద్విబాహుః। సూత్రేరమ్యేబహువిధగుణేకాశ్యపాన్వేపసూతః కాళింగాఖ్యోవిషయజనితఃప్రాఙ్ముఖంపద్మహస్తః॥ఆదిత్యరక్తవర్ణసహిత వర్తులాకారమండలే గోధూమరాశౌ వేదీమధ్యేసూర్యగ్రహమావాహయామి । చంద్రగ్రహమావాహనంనమఃఆచరిష్యే। ఆగ్నేయభాగే స్వరథోదశాశ్వశ్శ్వేతోయమునదేశజశ్చ । ప్రత్యఙ్ముఖస్థశ్శుభ్రసఖీ తేగదావరాంకోహిమగుంశశాంకః। చంద్రం। శ్వేతవర్ణంసహితసూర్యస్య ఆగ్నేయదిగ్భాగే చతురస్రాకారమండలే తండులరాశ్యోపరి చంద్రగ్రహమావాహయామి । యామ్యేగదాశక్తిధరాసుశీలఃవర ప్రదోయామ్యముఖోతిరస్థః । అవన్తిసరిత్తోత్యకరత్రికోణోగోత్రేభరద్వాజకులే ప్రసూ

తః। అంగారకగ్రహం రక్తవర్ణ సహితసూర్యగ్రహస్య దక్షిణదిగ్భాగే త్రికోణా
కారమండలే బిల్వరాశ్యోపరి కుజగ్రహమావాహయామి। బుధగ్రహారాధనంఆచ
రిష్యే। ఉదఙ్ముఖో మాగధదేశజశ్చ ఆత్రేయగోత్రశ్చరమండలశ్చ । సఖడ్గచ
ర్మాసిగదాధరో గ్రశ్చైశాన్యభాగే వరదః ప్రశాంతః । బుధగ్రహమావాహయా
మి। సహితసూర్యగ్రహస్య ఈశాన్యదిగ్భాగే బాణాకారమండలే ముద్గరాశ్యోప
రిబుధగ్రహమావాహయామి। బృహస్పతిగ్రహంఆచరిష్యే । సౌమ్యేచదత్తేచతు
రస్రపీఠేగతే స్థితస్సౌమ్యముఖః సుపీతః। దండాక్షమాలీజపపాత్రధారీ సింధోశ్చ
దేశేవరదః సుశీలః। బృహస్పతింసహితసూర్యగ్రహస్య ఉత్తరదిగ్భాగే దీర్ఘచతు
రస్రాకారమండలే చణకరాశ్యోపరి । బృహస్పతిమావాహయామి । శుక్రగ్ర
హంఆచరిష్యే ! ప్రాచ్యాందిశ భోజకటీసుజాతో భృగోస్సుతో పూర్వఋషిశ్చ
ఖ్యాతః । సపంచవర్ణశ్చరథాధిరూఢో దండాక్షమాలీజపపాత్రధారీ । శుక్ర
గ్రహం శ్వేతవర్ణంసహితసూర్యగ్రహస్య త్రికోణాకారమండలే బబ్బురాశ్యోప
రిశుక్రగ్రహమావాహయామి। శనైశ్చరగ్రహారాధనంఆచరిష్యే । చాపాస
నో గృధ్రరథః సుశీలః ప్రత్యఙ్ముఖః కాశ్యపజో ప్రతీచ। శనైశ్చరంనీలవర్ణంసహి
తసూర్యగ్రహస్య పశ్చిమదిగ్భాగే ధనురాకారమండలే తిలరాశ్యోపరి శనైశ్చరగ్ర
హమావాహయామి। రాహుగ్రహారాధనంఆచరిష్యే। సశూలచర్మేషువరప్ర
దశ్చ సౌరాష్ట్రదేశే ప్రభవశ్చ సౌరిః। యామ్యాననో నైఋత్యగః కరాళో సుశీల
ఖడ్గీ వరదశ్చ రౌద్రః । బర్బరదేశజశ్చ శూర్పాసనసింహగవనశ్చధూమ్రః । రా
హుంధూమ్రవర్ణంసహితసూర్యగ్రహస్య నైఋత్యదిగ్భాగే శూర్పాకారమం
డలే మాషరాశ్యోపరి రాహుగ్రహమావాహయామి। కేతుగ్రహారాధనం । ధ్వ
జాసనో జైమినిగోత్రజాతో ప్రభూతవేషశ్చ సుచిత్రవర్ణః । యామ్యాస్యనో వా
యువిచిత్రఖడ్గః గృధ్రాసనో ధూమ్రరథాధిరూఢః । కేతుంచిత్రవర్ణం వాయవ్య
దిగ్భాగే ధ్వజాకారమండలే కుళుత్థరాశ్యోపరి కేతుగ్రహమావాహయామి। ఇం
ద్రాదిలోకపాలకానావాహయామి। దుర్గాదిపంచదేవతామావాహయామి।
దిక్పాలమావాహనమాచరిష్యే। ఇంద్రమావాహనంచ ఐరావతగజారూఢంశ
చీపతింసాంగాయ వరుణదేవేభ్యో సహితత్వం ప్రసీదభో ఇంద్రాయ ఐరావతా
రూఢాయ వజ్రహస్తాయ శచీపతయే ఇంద్రమావాహనంనమః । అగ్నిమావా
హనంఆచరిష్యే। అగ్నింమేషంసమారూఢంజ్వాలాహస్తో స్వహాపతిః। సాంగా
య వరుణదేవేభ్యోసహిత ప్రసీదభో అగ్నయే మేషారూఢాయ జ్వాలావ హస్తా

యస్వాహాపతయే అగ్నిమావాహయామి। యమావాహనం । యమోయమ
హిషారూఢఃదండీశామాపతిస్స్వయం। సాంగాయయమాయమహిషారూఢా
య దండహస్తాయ యమాయ ఆవాహనంనమః । అథనైఋత్యంచనరారూ
ఢంపాశహస్తొరుమాపతిః । సాంగాయనైఋత్యాయ నరారూఢాయ మహా
దేవాయ ఆవాహనంనమః । వరుణమావాహనంఆచరిష్యే । వరుణంమకరా
రూఢం పాశహస్తంరుమాపతిం । సాంగాయవరుణాయ ఆవాహనంనమః।
వాయుమావాహనం । వాయువ్యంచమృగారూఢం ధ్వజహస్తాంజనాపతిం ।
సాంగాయవాయవ్య మావాహయామి । కుబేరావాహనం । సోమయాశ్చస
మారూఢంఖడ్గిచిత్రాపతిస్స్వయం । సాంగాయ కుబేరాయ ఆవాహనంనమః।
ఈశాన్యారాధనం । ఈశానంవృషభారూఢం శూలహస్తాంబికాపతిం। సాం
గాయదిక్పాలకమావాహనం। దుర్గాసింహాసనారూఢా సర్వాయుధపరిష్కృ
తా। సాంగాందుర్గామావాహయామి। క్షేత్రపాలం। క్షేత్రంచక్షేత్రపాలంచ
కుండలందండపాణినం । సాంగాయక్షేత్రపాలాయఆవాహనంనమః। వాస్తు
పురుషం। మందిరాదిగృహేతుభ్యంవాస్తుపురుషమందిరం। సాంగాయవాస్తు
పురుషాయనమః ఆవాహనంనమః । అభయంకరం। అభీష్టమతయంశీఘ్రింమన
సాచింతయన్నపి। సాంగాయఅభయంకరాయనమఃఇదమావాహనం । ఆవా
హయామిత్ర్యంబకం। గౌరీవల్లభకౌమారే త్ర్యంబకంశూలపాణినం। సాంగా
యత్ర్యంబకాయనమఃఆవాహయామి।బ్రహ్మా । బ్రహ్మాహంసనమారూఢం క
మండలూవక్షమాలినం। సాంగంబ్రహ్మాణంఆవాహయామి । విష్ణుంతార్క్ష్యం
సమారూఢంశంఖచక్రగదాధరం। సాంగంవిష్ణుమావాహయామి । వృషారూ
ఢంమహారుద్రంశూలంపాశుపతంధరం। సాంగంరుద్రమావాహయామి।ఇమాః
సర్వదేవతాఃభూదేవతాంస్థిరోభవ। వరదోభవ । ఆదిత్యాదినవగ్రహాదేవ
తాదిక్పాలదుర్గాదిదేవతాః సప్తవింశతిదేవతామావాహనం। ఆవాహితోభ
వ। సర్వాభ్యోదేవతాభ్యోనమః। ధ్యానాదిసర్వోపచారపూజాంనమః। పూజా
మాదా[illegible]మాసపాప్తిపర్యంతం తావత్వంసుస్థిరోభవ। బ్రాహ్మణేభ్యో
సర్వకలశాందత్వా॥ అథయాత్రాసాధనం॥ స్థాలీతండులపాత్రాణిప్రోక్షిణీ
దర్వీమేవచస్రువాప్రణీతపాత్రం ఆజ్యపాత్రంచయథాక్రమం । తస్యోపరిద
క్షిణేచఇధ్మబర్హిస్తద్రైశతు । అగ్నిశ్చోత్తరదిగ్భాగే స్థాల్యాదితండులపాత్రా
ణ్యాసాద్య। ప్రోక్షిణీదర్వీ।స్రువానిష్యప్రణీతా పాత్రాణ్యేతానిపాత్రాసా

థనంకృత్వా। తస్యోపరిఇధ్మస్థాప్యతదుత్తరదేశేబర్హిషమాసాద్యఇతిపాత్రా
సాదనం। ఆజ్యమాజ్యస్థాలీంస్రువంచైవ ఇధ్మాబర్హిస్తదైవచేతి। ఏకః ప్రకారః।
ప్రాదేశదర్భానాదాయతదచ్ఛిద్రద్వౌపవిత్రౌస్థాప్య। పాత్రాణిప్రోక్ష్య। త
త్పరితోప్రణీతాపాత్రమాదాయసపవిత్రగ్రంధిక్షిప్త్వా। అథతాన్నిక్షిప్య। జ
లేనాపూర్య। అస్మిన్ పురాణతంత్రే బ్రహ్మాణందత్వా। వృణేఆచరిష్యే। ఇతిబృ
హస్పతయే బ్రహ్మాణంయజ్ఞంబృహస్పతయే బ్రహ్మబ్రహ్మాణంకర్మసాధయ। క్రి
యమాణతంత్రోక్తకర్మణి బ్రహ్మత్వందత్వా। ద్వౌదర్భౌపూర్ణపాత్రేనిధా
యఆదిత్యాదినవగ్రహదేవతా తంత్రోక్తప్రకారేణప్రోక్ష్యామి। చతుర్ముష్టి
తండులాన్ గృహీత్వా। తత్పాత్రేఅంతర్ధాయచతుర్వారంప్రోక్ష్యామి। తేపవి
త్రేఆజ్యపాత్రేనిధాయపర్యగ్నికరణంకృత్వాస్థాల్యాదిద్రవ్యశుధ్యర్థం। శుచౌ
ప్రజ్వాల్యహోమద్రవ్యాణిప్రోక్ష్య అగ్నౌత్రిఃపరిమార్జయేత్। ఇతిపర్యగ్నికర
ణం। తత్ వహ్నౌనిక్షిప్యఘృతపాత్రంనిలిత్వాఅగ్నేః పశ్చిమదిగ్భాగేబర్హిషిఆ
జ్యంనిధాయసమాదాయదర్వీస్రువౌదక్షిణహస్తే దర్భాంగుళ్యర్వాగ్నౌప్రతిత
ప్య। తద్దర్వీంమూలంజగ్రాహకుశహస్తోస్పర్శయిత్వాపునస్త్రిర్వారంప్రోక్ష్యేది
తి। తతుకుశాఘృతపాత్రంవహ్నౌప్రహృత్యఅథపహ్నౌ ప్రజ్వాల్యఅగ్నిమలం
కృత్వా। ఇధ్మాభిసార్య। అథఇధ్మప్రోక్ష్య త్రీణి ఇధ్మానివహ్నౌప్రజ్వాల్య। త
త్కర్మసఫలంకురుయాంతుప్రియంతాంపావకోనలః। ఇతిఇధ్మనిక్షిప్య। అస్మి
న్పురాణోక్తనవగ్రహతంత్రే ఇధ్మప్రక్షేపణసుహుతమస్తు। వాయవ్యా
దిఆగ్నేయపర్యంతంనైఋత్యాది ఈశాన్యపర్యంతం ఆజ్యధారాంహుత్వా।
ఇతితంత్రోక్తప్రకారసమాప్తిః॥ అథనవగ్రహహోమః॥ సమిధః॥ అర్కపలా
శఖదిరాఃఅపామార్గస్తథైవచ। అశ్వత్థోదుంబరంచైవశమీదూర్వాకుశాఃక్ర
మాత్। ఇతిసమిధనిర్ణయః। అథనవగ్రహహోమంఆచరిష్యే। పద్మాసనోప
ద్మకరోద్విబాహుఃపద్మద్యుతిఃసప్తతురంగవాహః। దివాకరోలోకగురుఃకిరీటి
మయిప్రసాదంవిదధాతుదేవః। ఆదిత్యాయనమః। ఆదిత్యమాయనమః। చం
ద్రం। శ్వేతాంబరోశ్వేతవిభూషణశ్చశ్వేతద్యుతిఃదండధరోద్విబాహుః। చం
ద్రోమమాత్మావరదః కిరీటిశ్రేయాంసినిత్యంవిదధాతుదేవః। చంద్రం। కు
జం। రక్తాంబరోరక్తవపుఃకిరీటీచతుర్భుజోమేషగృహోగదాభృత్। గదాధరో
శక్తిధరశ్చశూలీసదామమాస్యాత్వరదఃప్రశాంతః। అంగారకాయనమః అం
గారకం। బుధం॥ పీతాంబరోపీనవపుఃకిరీటీచతుర్భుజోదండధరశ్చదేవః। శ్రే

యాంసిదత్వాపరితఃసుధర్మఃసింహాధిరూఢోవరదోబుధశ్చ । గురుః॥ పీతాంబరోపీతవపుఃకిరీటీచతుర్భుజోదేవగురుఃసుశాంతః। తథాపిదండంచకమండులంచసదావతాత్త్వంవరదోస్తుమహ్యం। గురు। శుక్రం। శ్వేతాంబరోశ్వేతవపుఃకిరీటీచతుర్భుజోదైత్యగురుఃసుశాంతః । తపశ్చదండంచకమండులంచజపంచవిభ్రిద్వరదోస్తుమహ్యం। శుక్రాయశుక్రం। శనిం । కృష్ణాంబరంకృష్ణవపుఃకిరీటీగృధ్రిస్థితఃశంఖకరోధనుష్మాన్। చతుర్భుజోసూర్యసుతఃసుశాంతఃసదాస్తుమహ్యంవరదోగదాభృత్॥ శనిమా । నీలాంబరోనీలవపుఃకిరీటీఖడ్గీచధస్వ్రప్రకటీకృతాంగః । ప్రాకారమాలంకృతపూర్వగేహారాహూ సదామేకుశలంతనోతు॥ కేతుః । చిత్రాంబరఃచిత్రవపుఃవిధుంతుదఃచిత్రభ్రిమఃఅతసీపుష్పకాంతిః। ప్రశంసతోమేఅర్ధవపుశ్చక్రూరః కేతుస్సదామాంకుశలంతనోతు॥ కేత వేన కేతుం। ఇతినవగ్రహహోమః॥ పూర్వవత్ శ్లోకేనఅష్టదిక్పాలకహోమః । దుర్గాగణాధిపక్షేత్రపాలవారస్తోష్పతిఅభయంకర శ్రీబ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వర ఏతాఃసప్తవింశతిదేవతాహోమః। పూర్వశ్లోకవత్ । పురాణతంత్రోక్తప్రకారేణనవగ్రహహోమఃసమాప్తః॥

(౭) తా॥ గ్రహారాధనము॥ అగ్నిప్రతిష్ఠాపనమును చేసినపిమ్మట మరలప్రాణాయామసంకల్పములను జేసి "యజమానస్యధర్మపత్న్యాః,, అనునది మొదలుకొని "నవగ్రహహోమస్సమాప్తః,, అనువఱకును చెప్పబడిన మంత్రములచేత భూప్రార్థనమొదలుకొని నవగ్రహహోమాంతమువఱకును చెప్పబడినకర్మములను చేయవలయును.

—— * అథస్విష్టకృద్ధోమః. * ——

(౮) తంత్రమధ్యేక్రియామధ్యేవీతిహోత్రహుతాశన । త్వమస్వనరదోదేవశేషేణాహుతికీర్తయ। అగ్నయేనమః । సర్వకామసమృధ్యర్థంసర్వాభీష్టప్రదాయక। క్రియాతంత్రసమృధ్యర్థంశేషేణాహుతికీర్తయ । ఇధ్మరజ్జుగ్రంథింవిసృజ్య। ఆజ్యాహుతేనఅగ్న్యాహుత్వామధ్యే మంత్రతంత్రలోపదోష పరిహారార్థంవిశేషాహుతింఆచరిష్యే। అనేనహోమేనసంపూర్ణతుష్ట్యర్థంసర్వదేవతాప్రార్థయేద్యగ్నిపురుషోసర్వసంపత్ప్రిదేహిమే। వేదీపూర్ణహోమం ఆచరిష్యే। పృథివ్యాదిషుభూతానితుష్ట్యర్థంపావకోనలః। వేదీపూర్ణేనహోమేనదత్తమాజ్యంసమర్పయ। ఇతిస్విష్టకృద్ధోమః॥

(౮) తా॥ స్విష్టకృద్ధోమము॥ అట్లునవగ్రహహోమమును చేసినపి

మ్మాట "తంత్రమధ్యేక్రియామధ్యే,, అనునదిమొదలుకొని "దత్తమాజ్యంసమ ర్పయ,, అనువఱకును చెప్పబడిన మంత్రములచేత స్విష్టకృద్ధోమమును జేయ వలయును.

——* అథపూర్ణాహుతిః. *——

(౯) స్మరతవాయుమిత్రంసప్తజిహ్వద్విశిష్టంద్విపదతుమస్వదేవంహోమ మరమ్యంజనంచ। ఘృతసహితసుపాత్రంశక్తిమన్నంస్రుచాచమమతు సకలమభీ ష్టంచింతమేహంసదాహం। సర్వపూర్ణాహుతించైవహోమాంతేచప్రతిష్ఠి తం। ఆయుస్తేజస్కరంవిద్యాప్రీయతాంఅస్మిన్ తంత్రోక్త నవగ్రహహోమే పూర్ణాహుతిసుహుత్మస్తు। ఆజ్యపాత్రముత్తరతోనిధాయప్రణీతాపా త్రపురతఃస్థిత్వాశుభంశుభం॥ శోభనం ॥ పూర్ణపూర్ణసుపూర్ణశ్చపూర్ణగం ధాక్షతైస్సహ। ప్రణీతాపాత్రమాదాయఅక్షతాన్ శిరసిధారయేత్ । అథప రిస్తరణాన్ఉత్తరాదిదక్షిణతోవిసృజేత్ । బ్రహ్మాణఃదక్షిణాందత్వాశ్రీయజ్ఞే శ్వరఃప్రీయతాంప్రీతోభవతు । యజ్ఞేశ్వరాయఉదీచ్యాంగపూజాంఆచరిష్యే। యజ్ఞేశ్వరాయధ్యానావాహనాదిషోడశోపచారపూజాంనమః। అథప్రదక్షిణన మస్కారం । నమస్తేయజ్ఞభోక్త్రేశనమస్తేహవ్యవాహన । నమస్తేవీతిహోత్రాయసప్తజింహ్వయతేనమః। గోవిందపుండరీకాక్షయజ్ఞేశాచ్యుతమాధవ । రామకృష్ణహృషీకేశనారాయణనమోస్తుతే। స్థాణుఃశంభుఃశివఃశూలీశర్వఈ శానశంకరః। పినాకీచంద్రచూడశ్చసదాశివనమోస్తుతే ॥ బలిదానం॥ భోఇం ద్రఅత్రాగచ్ఛయజమానస్య। ఏవంప్రకారేణఅష్టదిక్బలిందత్వా । ఇతిపురాణ తంత్రోక్తప్రకారేణనవగ్రహహోమఃసమాప్తః॥.

(౯) తా॥ పూర్ణాహుతి॥ స్విష్టకృద్ధోమమును జేసినపిమ్మట "స్మరత వాయుమిత్రమ్,, అనునదిమొదలుకొని "ఏవంప్రకారేణ అష్టదిక్బలిందత్వా,, అనువఱకును చెప్పబడిన మంత్రములచేత పూర్ణాహుతిని జేయవలయును.

——* గర్భాధానాంగహోమః. *——

(౧౦) ఏవంగుణేత్యాదిశుభతిథౌమమకాంతాయాః ప్రథమగర్భాదిస ర్వగర్భసిద్ధ్యర్థంగర్భాధానహోమంఆచరిష్యే। నవనూర్పేణతండులమాదా య చేతసమిధఃనిధాయఉదకేనప్రోక్ష్య। అగ్నౌపరిస్తీర్య । దర్భద్వయంప్రజ్వా ల్య। లాజాంప్రదక్షిణీకృత్వా । తత్కుశౌవిసృజ్యఇతిధూమింజలంతథాఅగ్నిం వాయురాకాశమేవచ। భూతాత్మకందేహీపుత్రందేహీమేతుహుతాశన । ర

సంసృష్ట్వాసుమేధోస్త్రీషుమశుక్లస్తథైవచ। ఆత్మానంసంభవందేహిపుత్రంజేహిదివాకర। మిథునంగర్భసంజాతందశమాసాన్ ప్రసూతికాన్ । సుగుణంధార్మికందేహియజ్ఞోవంతంక్రియాయుతం। ప్రతాపవాన్ దేహిపుత్రంకీర్తివంతంచ దేహిమే। ఆత్మానమాత్మసంభూతోరూపవాన్ రూపసంభవః । తేతాహంతే పరమంపుత్రం దేహిమేసర్వదేవతాః। పంచశ్లోకేనఅగ్నౌలాజాన్ సమాప్య। ఇతిపురాణతంత్రోక్తప్రకారేణహోమః॥

(౧౦) తా॥ గర్భాధానాంగహోమము॥ పూర్ణాహుతినిచేసినపిదప "ఏవంగుణేత్యాదిశుభతిథౌ,, అనునదిమొదలుకొని "పంచశ్లోకేనఅగ్నౌలాజాన్ సమాప్య,, అనువఱకును చెప్పబడిన మంత్రములచేత గర్భాధానాంగహోమమును జేయవలయును.

——* పునస్సంధానమ్. *——

(౧౧) ఏవంగుణేత్యాదిశుభతిథౌ ఔపాసనలౌకిక ప్రాయశ్చిత్తార్థం తంత్రోక్తప్రకారేణ పునఃసంధానంఆచరిష్యే । పాత్రేణత్రిఃతండులాన్ హుత్వా। సమిధైకనిధాయ। జలేనప్రోక్ష్య। అగ్నిమలంకృత్య। పరితస్తరణదర్భాన్ విసృజ్య। హారిద్రాతండులాన్ ప్రదక్షిణీకృత్వా। ఇతిప్రయోగః॥ వనస్పతేమహాదేవరూపదివ్యహుతాశన। తుష్టస్సువరదోదేవమయిసత్యంసమర్పయ॥ ఇతిశ్లోకః॥ సప్తసమిధోఃహుత్వా। కామంఅగ్నిశ్చసంభూతసర్వక్రతుషుసంస్థితః। దేవతామాజ్యమాహారమతఃశాంతింప్రయచ్ఛమే । ఏభిఃశ్లోకైఃసప్తవారమాజ్యం హుత్వాసర్వప్రాణిషుమాహారంవారిణాతండులేనహి । గృహ్ణీష్వామిమయాదత్తంసంగ్రహణహుతాశన। ఏతైఃశ్లోకైఃసపరివారహరిద్రాతండులంసమర్పయేత్। ఇతిపునఃసంధానహోమఃసమాప్తిః ॥ ఏవంగుణేత్యాదిశుభతిథౌ ఔపాసనలోపప్రాయశ్చిత్తార్థంయథాసంసవకృచ్ఛ్రాచరణంఆచరిష్యే । కమలాసనశ్చసంభూతోసర్వక్రతుషుసంస్థితః। దేవానామాజ్యమాహారో అతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే॥ ఇత్యాజ్యకృచ్ఛ్రదానం । హిరణ్యగర్భగర్భస్థంహేమబీజంవిభావసో। అనంతపుణ్యఫలదమతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే॥ ఇతిహిరణ్యకృచ్ఛ్రదానం॥ ధన్యంకరోషిదాతారంఇహలోకేపరత్రచ। తస్మైద్రవ్యప్రదానేనఅతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే । ఇతిధాన్యకృచ్ఛ్రదానం । ఇతికృచ్ఛ్రత్రయంచకృత్వా। ఔపాసనయోగ్యతాఫలసిద్ధిరస్త్వితిభవంతోబ్రువంతు । యోగ్యతాఫలసిద్ధిరస్తు। ఏవంగుణేత్యాదిశుభతిథౌ అస్మాకంచతుర్విధఫలపురుషార్థసిద్ధ్యర్థంఔ

పాసనంఆచరిష్యే। పునఃసంధానం॥ శేషంతండులాజ్యసమిద్భక్ష్యంసాధాయ। ఆజ్యమభిఘార్య। పర్యగ్నికరణం। అగ్నింప్రోక్ష్య। సమిధసహితముష్టితండులా న్నిక్షిప్య। తత్రతండులేద్వాభాగంకృత్వాఏకభాగంగృహీత్వావీతిహోత్రా యనమః। విధాత్రేనమః। ఇత్యాహుతిద్వయంఅగ్నౌనిక్షిపేత్। అథమార్తాం డాయనమః। విధాత్రేనమః। ఇత్యాహుతిద్వయంనిక్షిపేత్। సంసర్గోపసస్ప తయేనమః॥

(౧౧) తా॥ పునస్సంధానము॥ అట్లుగర్భాధానాంగహోమమును సమాప్తినిబొందించినపిమ్మట "ఏవంగుణేత్యాదిశుభతిథౌ,, అననది మొదలు కొని "హరిద్రాతండులంసమర్పయేత్,, అనువఱకును చెప్పబడిన మంత్రముల చేత ఆజ్యహోమమునుమొదలుగాగల కర్మములను భక్తితో జేయవలయును. పిమ్మట "ఏవంగుణేత్యాదిశుభతిథౌ ఔపాసనలోపప్రాయశ్చిత్తార్థమ్,, అ ననదిమొదలుకొని "సంసర్గోవనస్పతయేనమః,, అనువఱకును చెప్పబడిన మం త్రములచేత ఔపాసనాంగలోపప్రాయశ్చిత్తమును చేయవలయును.

——* అథఅగ్న్యుపస్థానం. *——

(౧౨) సిద్ధిందేహియశోదేహితేజస్వీచహుతాశన। ఆయుస్తేజోబ లందేహినమస్తేహవ్యవాహన। ఇత్యగ్నిమభివాద్య। గోత్రాభివాదనం। మేధా ధారణాం। భూతింభూతికరీపవిత్రజననీపాపంచవిధ్వంసినీచిత్తానందకరీయశ స్సుఖకరీసర్వార్థసంపత్కరీ। రక్షోభూతపిశాచరాక్షస మహాక్షోభైకమం త్రాశినీతేజోరాజ్యవిశేషపాపహారిణీ భూతీఃసదాధార్యతాం। ఇతిమేధావ ధారణమ్॥

(౧౨) తా॥ అగ్న్యుపస్థానము॥ అట్లుపునస్సంధానమను కర్మమును చేసినపిమ్మట „స్థితిందేహియశోదేహి...హవ్యవాహన,, అనుమంత్రముచే త, అగ్నిదేవునకు నమస్కారమునుజేసి „భూతింభూతకరీపవిత్రజననీ,, అను నదిమొదలుకొని „సదాధార్యతాం,, అనువఱకును చెప్పబడిన మంత్రముచే త గోత్రాభివాదనమేధాధారణములను జేయవలయును.

——* అథసమిథారోపణం. *——

(౧౩) సమిధేనస్థలేహ్యగ్నిఃఆగచ్ఛమమసన్నిధిం। జ్వాలాయజ్వాల రూపాయతిష్ఠతిష్ఠహుతాశన। ఇతిశ్లోకేనసమిధంతాప్య। ఆధారయజ్ఞపు రుషాయనమః। ఉదీచ్యాంపూజాంకృత్వా। గచ్ఛగచ్ఛమహాదేవగచ్ఛగచ్ఛహు

తాశన। ఇతిశ్లోకేనఅగ్నింవిసృజేత్। ఇతిపురాణతంత్రోక్తప్రకారేణఔపాసనోపస్థానసమాప్తిః॥

(౧౩) తా॥ సమిధారోపణము॥ అట్లుచేసినపిమ్మట ,,సమిధేనస్థతే హ్యగ్నిః,, అనునదిమొదలుకొని ,,గచ్ఛగచ్ఛహుతాశన,, అనుమంత్రములచేత సమిధారోపణమును, అగ్న్యుపస్థానమును జేయవలయును.

——— ✽ అథఫలప్రదానమ్. ✽ ———

(౧౪) అథగర్భాధానస్యపంచఫలపూజాంకృత్వా। సఫలతాంబూలలడ్డుకపుష్పమాలికాసహగర్భంధారయేత్। తతఃసువర్ణఫలదర్భాన్గృహీత్వా। మూర్ధ్నిస్పృశేత్। పూర్వోక్తపంచశ్లోకాన్పఠిత్వా। గర్భాధానముహూర్తఃసుముహూర్తమస్తు। అథఫలతాంబూలదానం। తత్ లక్ష్మీనారాయణప్రీత్యర్థంసర్వేషాం మహాజనానాంగంధాదిసకలారాధనేనమః। ఫలంమనోరథఫలంఫలద్రాదిసదాన్నృణాంపుత్రలాభాభివృధ్యర్థమతః శాంతింప్రయచ్ఛమే। తాంబూలదానంనమః। తాంబూలస్వీకరంభద్రంబ్రహ్మవిష్ణుశివాత్మకం। తస్మాదస్యప్రదానేనఅతఃశాంతింప్రయచ్ఛమే। ఇదంఫలతాంబూలదానేనసంతానగోపాలకృష్ణఃపుత్రంకామయమానస్యప్రీయతాంప్రీతోవరదోభవతు। తతఃబ్రాహ్మణఆశీర్వాదః। పూర్వవత్ సభాజనస్య। నూతనవస్త్రాభరణఅలంకరణందత్వా। ఇతిపురాణతంత్రోక్తనవగ్రహపునః సంధానఔపాసన విధి సమాప్తిః॥

(౧౪) తా॥ ఫలప్రదానము॥ అట్లుఅగ్న్యుపస్థానమునుచేసినపిమ్మట ,,అథగర్భాధానస్యపంచఫలపూజాంకృత్వా,, అనునదిమొదలుకొని ,,ప్రీతో వరదోభవతు,, అనువఱకునుచెప్పబడినమంత్రములచేత ఫలదాన తాంబూలదానములనుచేయవలయును. మఱియును, బ్రాహ్మణాశీర్వాదము, సభాజన పూజనుచేయవలయును. మఱియును, నూతన వస్త్రాభరణాలంకరణముల నివ్వవలయును. ఇట్లనిపురాణతంత్రోక్త నవగ్రహపూజాదికము సమాప్తము.

——— ✽ అథపుంసవనమ్. ✽ ———

(౧౫) గర్భప్రభృతిమాసానితృతీయంగర్భిణీస్త్రియః। చతుర్థేష్టమేవాపిస్త్రీణాంపుంసవనోచ్యతే॥ తత్ సమదినేకర్తవ్యమితి। మంగళస్నానానంతరంభూషణవస్త్రాద్యలంకృత్వా। పురాణోక్తప్రకారేణ పుణ్యాహవాచనం కృత్వా ఏవంగుణేత్యాదిశుభతిథౌ మమధర్మపత్న్యాః గర్భస్థపిండశుద్ధ్యర్థం

పుంసవనంఆచరిష్యే। హరిద్రామయసూత్రాణిసప్తవింశతితంతుభిః। బధ్నీయాద్గర్భశుద్ధ్యర్థంతత్పిండాయుష్యవర్ధనం। ఇతిశ్లోకేనసూత్రంబధ్వా। ఔపాసనాగ్నింప్రజ్వాల్య। గోధూమతండులాజ్యేన గుడపయసాసహమిశ్రయిత్వా। అథహోమః। ప్రథమోవరుణఃసూర్యఃద్వితీయోశక్తిచంద్రమాః। కుమారంతంసుతస్యైవతృతీయోశివసంజ్ఞకం। బుధోగణపతిర్బ్రహ్మచతుర్థేమాసిసంయుతం। పంచమేగురురీశానఃషష్ఠేగౌరభృగోసుతః। వరదోసౌరిమిత్యుక్తసప్తమేమాసిసంజ్ఞకం। అష్టమేభైరవోరాహుర్నవమ్యాశ్చివశక్తయః। పృథక్పృథక్ద్వంద్వనామసపూర్వోక్త। ద్రవ్యమగ్నౌసమాపయేత్। తతఃపరంపూర్ణాహుతిః। హోమశేషండభౌదంపతిప్రాశయేత్। ఇతిపురాణతంత్రోక్తపుంసవనంసమాప్తిః॥

(౧౫) తా॥ పుంసవనము "గర్భప్రభృతిమాసాని...పుంసఃనోచ్యతే" గర్భధారణకాలము మొదలుకొనిమూడవమాసమునందైనను, నాల్గవమాసమునందైనను, ఆఱవమాసమునందైనను, పుంసవనమును జేయవలయును. మఱియునామాసములయందుసమదినమునందు చేయవలయును. అట్టినియమితదినమునందుదంపతులుమంగళస్నానమును చేసినపిమ్మటభూషణవస్త్రాదులనలంకరించుకొని పురాణోక్తప్రకారముచేత పుణ్యాహవాచనమును చేసి "ఏవంగుణేత్యాదిశుభతిథౌ" అనునది మొదలుకొని "పుంసవనంఆచరిష్యే" అనువఱకును చెప్పబడిన విధముగ సంకల్పమును జేయవలయును. అనంతరమందు "హరిద్రామయసూత్రాణి...డాయుష్యవర్ధనమ్" అనుమంత్రముచేత సూత్రమునుబంధించి యౌపాసనాగ్నినిప్రజ్వలింపజేయవలయును. పిమ్మట "ప్రథమోవరుణస్సూర్యః" అనునదిమొదలుకొని "ద్రవ్యమగ్నౌసమాపయేత్" అనువఱకును చెప్పబడినమంత్రములచేత హోమమును జేయవలయును. పిమ్మటపూర్ణాహుతిని జేసి హోమశేషమును దంపతులిరువురునుభుజింపవలయును. ఇట్లు పురాణతంత్రోక్తమైన పుంసవనవిధి సమాప్తమును బొందెను.

——✻ అథసీమంతం. ✻——

(౧౬) తత్పరదినేతంత్రోక్తప్రకారేణసీమంతవిధిరుచ్యతే। ఏవంగుణేత్యాదిశుభతిథౌమమధర్మపత్న్యాఃగర్భస్థితాపిండస్యజ్ఞానోదయాయుష్యాభివృద్ధ్యర్థంపూర్వోక్తప్రకారేణపుణ్యాహమాచరిష్యే। ఇతిసంకల్ప్య। పూర్వదినేపుంసవనశేషమగ్నౌప్రజ్వాల్య। ఔపాసనంకృత్వా। సభార్చనంకుర్యాత్।

ఏవంగుణేత్యాదిశుభతిథౌ మమధర్మపత్న్యాః గర్భాభివృద్ధ్యర్థం స్త్రీణాంగ ర్భాంతపర్యంతంపిండస్యసురూపసుగుణసుపుణ్యాభివృద్ధ్యర్థం శ్రీసంతానగో పాలకృష్ణప్రీత్యర్థంసీమంతాంగఫలతాంబూలదానం ఆచరిష్యే। అథప్రాఙ్ము ఖస్త్రీణాంప్రత్యఙ్ముఖతత్పతిహస్తే వామనాసాపుటే సూక్ష్మవస్త్రాంతరే ఔ దుంబరరసంప్రాశ్యమితి। నవవస్త్రాద్యలంకృత్వా ఆశీర్వాదపూర్వోక్తనీరాం జనం॥ ఇతిపురాణతంత్రోక్తప్రకారేణసీమంతసమాప్తిః॥

(౧౬) తా॥ సీమంతము॥ పుంసవనమును జేసిన పరదినమునందు సీ మంతమునుజేయవలయును. ,,ఏవంగుణేత్యాదిశుభతిథౌ,, అనునది మొదలు కొని ,,పుణ్యాహమాచరిష్యే,, అనువఱకును చెప్పబడినవిధముగ సంకల్పము నుజేసి పూర్వదినమునందలి పుంసవనశేషాగ్నిని ప్రజ్వలింపజేసి యౌపాసన మును చేసి సభార్చనమునుచేయవలయును. పిమ్మట సభార్చనమును చేయవల యును. పిమ్మటసంకల్పమునుజేసి ,,మమధర్మపత్న్యాః,, అనునదిమొదలుకొ ని చెప్పబడినవిధముగ ఫలతాంబూలదానాదికమును జేయవలయును. ఇట్లని పురాణతంత్రోక్తసీమంతవిధానను ముగిసెను.

—— ❋ అథజాతకర్మవిధిః. ❋ ——

(౧౭) అస్యకుమారస్యగర్భాంబుపానజనితసకలదోషనివృత్త్యర్థంజాత కర్మాచరిష్యే। స్వర్ణరజతకాంస్యపాత్రేమధుఘృతశర్కరామిశ్రితాన్యా సిచ్యప్రవాళమౌక్తికైఃసువర్ణేనాలోడ్య। కుమారాయకుమారోయంజాతాం జాతాయవర్చనా । ఆయుష్మంతంయశస్వంతం తేజస్వీమధుప్రాశనం । ఏవం శ్లోకేనశిశోఃసువర్ణేనమధుత్రివారంప్రాశయేత్ । ప్రథమప్రాశ్యామి । ద్వితీ యంప్రాశ్య। తృతీయంప్రాశ్య। జాతకర్మముహూర్తస్సుముహూర్తమస్తు।జా తకర్మసమాప్తిః॥

(౧౭) తా॥ జాతకర్మవిధి॥ ,,అస్యకుమారస్య...కర్మాచరిష్యే,, అ నిసంకల్పమునుచేసి మధుఘృతశర్కరామిశ్రితములయిన స్వర్ణరజతకాంస్య పాత్రములనుదీసికొనివచ్చి ప్రవాళమౌక్తిక సువర్ణములచేత నాలోడనముచే సి ,,కుమారాయకుమారోయమ్,, అనునదిమొదలుకొని ,,తేజస్వీమధుప్రా శనమ్,, అనువఱకును చెప్పబడినమంత్రముచేత శిశువునకు మూడుపర్యాయ ములు సువర్ణముచేత మధుప్రాశనను చేయవలయును. ఇట్లనిజాతకర్మవిధా నము సమాప్తము.

అథనామకరణప్రయోగః

(౧౮) కృష్ణోనంతోఽచ్యుతశ్చవైకుంఠోథజనార్దనః । యోగీశః పుండరీకాక్షోవాసుదేవ స్తథాహరిః । లక్ష్మీశ్రీః కమలాభద్రాసీతాసత్యాచరుక్మిణీ । మాధవీచంద్రికాభూమిః తులసీజాహ్నవీతథా । ఏతానిస్త్రీషునామానిమార్గశీర్షాద్యనుక్రమాత్ । ఇతిస్త్రీణాంనామానిఅవకహడచక్రప్రకారేణనక్షత్రనామ లేఖయేత్ । తండులరాశ్యోపరిహారిద్రమూలైశ్చ । నామత్రయంలిఖ్య । అస్యకుమారస్యవ్యవహారనామయోగ్యతాసిద్ధ్యర్థం నామకరణమాచరిష్యే । మాసనామనక్షత్రనామనిజనామదేవతాభ్యోనమః । తతః ధ్యానావాహనాదిషోడశోపచారపూజాంఆచరేత్ । తతఃసభానుజ్ఞయానామత్రయవాచనంకుర్యాత్ । తద్యథా । ప్రథమంమాసనామానిద్వితీయంఋక్షనామచ । వ్యవహారస్యనామాని క్రమేణతస్యఉచ్చరేత్ । ఏవంప్రకారేణవాచ్యమితి । మాసనామనక్షత్రనామనిజనామముహూర్తసుముహూర్తమస్తు । మాతాపిత్రోః శిశోశ్చఆయుష్యాభివృద్ధిరస్తు । అథాశీర్వాదః । ప్రజాపతిఃప్రజామాయువర్షశతందదాతు । ఇతిపురాణతంత్రోక్తప్రకారేణనామకరణప్రయోగః ॥

(౧౮) తా॥ నామకరణప్రయోగము॥ సంకల్పానంతరమందు "కృష్ణోనంతోఽచ్యుతశ్చ" అనునది మొదలుకొని "నక్షత్రనామలేఖయేత్" అనువఱకును చెప్పబడినప్రకారముగా, మంత్రములనుచ్ఛరించుచు తండులరాశియందు నామత్రయమును లిఖింపవలయును. పిమ్మట "అస్యకుమారస్య...కరణమాచరిష్యే" అనిసంకల్పమును చేసి "మాసనామనక్షత్రనామ ... ఆయుష్యాభివృద్ధిరస్తు" అనువఱకును చెప్పబడినవిధముగ నామకరణమును చేయవలయును. పిమ్మటనాశీర్వాదము మొదలగువానిని చేయవలయును. ఇట్లని పురాణతంత్రోక్తనామకరణప్రయోగము సమాప్తము.

అథఅన్నప్రాశనమ్.

(౧౯) షష్ఠాష్టద్వాదశేమాసేఅన్నప్రాశనకంతథా । ఆయురారోగ్యసిద్ధ్యర్థంపుష్టిదంకాంతివర్ధనం । ఇతిపుణ్యాహవాచనే అస్యకుమారస్యఆయురారోగ్యసిద్ధ్యర్థంపుష్టికాంతిద్వారాశ్రీనగరేశ్వరప్రీత్యర్థం । అన్నప్రాశనంఆచరిష్యే । సువర్ణ పాత్రేరజతపాత్రేవా । పంచవిధపరమాన్నం । పంచవిధభక్ష్యం వా । క్షీరఘృతమధుశర్కరాద్యాహారాన్నిక్షిప్య । దేవతాసమీపేఅన్నపూజాంకుర్యాత్ । ఆదాయ । దక్షిణానవాంబరేణదధ్యాజ్యమృత పూరితరత్నపూ

త్రంధ్యానావాహనాదిషోడశోపచారపూజాంకృత్వాతతఃపరమాన్నంభక్షయే త్। అన్నప్రాశనముహూర్తస్సుముహూర్తమస్తు।ఆశీర్వాదపూర్వకనీరాజనః। అన్నప్రాశనప్రయోగసమాప్తిః॥

(౧౯) తా॥ అన్నప్రాశనము॥ "షష్ఠాష్టద్వాదశేమాసే...కాంతివర్ధనమ్,, ఆయురారోగ్యసిద్ధికొరకుపుష్టినిగలుగజేయునట్టిదియును, కాంతినిగలుగజేయునట్టిదియును, అయినయన్నప్రాశనమును షష్ఠాష్టద్వాదశమాసములయందుచేయవలయునను శాస్త్రోక్తప్రకారముగషష్ఠాష్టద్వాదశమాంసములలోనిష్టమగుమాసమునందన్నప్రాశనమును జేయావలయును. అట్లుతనకిష్టమైనమాసమునందలి శుభదినమునందు విఘ్నేశ్వరపూజమొదలుకొని పుణ్యాహవాచనమువఱకును చేయదగినకర్మములను చేయవలయును. అనంతరమందు "అస్యకుమారస్య...ప్రాశనంఆచరిష్యే,, అనిసంకల్పమును జేసి బంగారుగిన్నెయందైనను, వెండిగిన్నెయందైనను, పంచవిధపరమాన్నమునైనను, పంచవిధభక్ష్యములనైనను, క్షీరఘృతమధుశర్కరాద్యాహారములనైనను, పెట్టి దేవతాసమిపమునందన్నపూజనుచేయవలయును. అట్లుషోడశోపచారపూజను జేసిపిమ్మటబాలునిచేత పరమాన్నమునుభుజింపజేయవలయును. పిమ్మటనాశీర్వాదనీరాజనములను జేయవలయును. ఇట్లనిపురాణతంత్రోక్తమైన యన్నప్రాసనప్రయోగముముగిసెను.

——* అథకర్ణవేధప్రారంభః. *——

(౨౦) శుభేదినేశుభేయుక్తేచంద్రతారాబలాన్వితే। యోగ్యమాసేశుభంవిద్యాత్కర్ణవేధస్యఉచ్యతే।ఇతికర్ణవేధాంగగణపతిపూజాంఆచరిష్యే గణపతయేనమః ధ్యానావాహనాదిషోడశోపచారపూజాం కృత్వాతతఃపరం। కర్ణవేధాంకుర్యాత్। ఇతిపురాణతంత్రోక్తప్రకారేణకర్ణవేధఃసమాప్తిః॥

(౨౧) తా॥ కర్ణవేధప్రారంభము॥ "శుభేదినేశుభే...వేధస్యఉచ్యతే,, మంగళకరములగుతిథివారనక్షత్రములుగలకాలమునందు తారాబలచంద్రబలములను చక్కగచూచుకొని యోగ్యమగు మాసమునందు కర్ణవేధనుచేయవలయును. అనుప్రమాణానుసారముగ శుభదినమునందు కర్ణవేధను చేయుటకు నిశ్చయింపవలయును. పిమ్మటవిఘ్నేశ్వరపూజనుచేసి కర్ణవేధనుచేయవలయును. ఇట్లని పురాణతంత్రోక్తమైన కర్ణవేదప్రయోగము ముగిసెను.

——* అథఅక్షరారంభః. *——

(౨౧) శుభలగ్నేశుభేఋక్షేచంద్రతారాబలాన్వితే। శ్రద్ధామేధాతథాప్రజ్ఞావిద్యాసుజ్ఞానసిద్ధయే। తత్ప్రియుక్తగణాధ్యక్షంశారదాంవనమాలికాం। పూజయేద్భక్తియుక్త్యాచలిఖితంగురురాజ్ఞయా। విద్యారంభమితప్రోక్తంఆయుర్వర్చోబలంతథా॥ ఇతిఅక్షరారంభసమాప్తిః॥

(౨౧) తా॥ అక్షరారంభము॥ ‘‘శుభలగ్నేశుభే ... జ్ఞానసిద్ధయే,, తారాబలచంద్రబలముతోగూడినదియును, మంగళకరములగు తిథివారనక్షత్రములతోగూడుకొనినదియునునగు దినమునందు శ్రద్ధ, మేధ, ప్రజ్ఞ, విద్య, సుజ్ఞానము, అనునవివృద్ధియగుటకొఱకు నక్షరాభ్యాసమును చేయవలయును: మఱియును, ‘‘తత్ప్రియుక్తగణాధ్యక్ష... ఆయుర్వర్చోబలంతథా,, అట్టిశుభదినమునందు విఘ్నేశ్వరపూజను, శారదాపూజను, చేసిన పిమ్మట, ఆయుర్వర్చోజ్ఞానాదులభివృద్ధినొందుటకు దగిన యక్షరాభ్యాసమును చేయవలయును. ఇట్లనియక్షరాభ్యాసప్రయోగము ముగిసెను.

——* అథచౌలప్రారంభః. *——

(౨౨) తదంగపుణ్యాహవాచనంనాందీ। యజమానకుమారస్యచౌలహోమంకర్తుంస్థలశుద్ధ్యర్థం తంత్రోక్తప్రకారేణ అగ్నిప్రతిష్ఠాపనం ఆచరిష్యే। అగ్నిమూర్తిధ్యానంకృత్వా, యజమానకుమారస్యజననాదారభ్యఏతత్క్షణపర్యంతంసంభావితసమస్తపాపక్షయార్థం ఉత్తరోత్తరయోగ్యతాసిద్ధ్యర్థంశ్రీనగరేశ్వరప్రీత్యర్థం పురాణోక్తప్రకారేణ చౌలహోమం ఆచరిష్యే। ఇతిసంకల్ప్య। తత్రయథాసంభవతంత్రవ్యవహారార్థం యథాసంభవద్రవ్యైఃసమిధంతండులాజ్యద్రవ్యేణ పురాణతంత్రైశ్చసద్యోఽఆచరిష్యే। ఇత్యన్వాధాయచౌలహోమఅన్వాధానః। ముహూర్తసుముహూర్తమస్తు। పరిస్తరణాదిపాత్రాసాధనంకృత్వా। వ్రీహియవమాషతిలగోధూమానాంపృథక్పాత్రాణిశరావాణినిధాయ। చౌలహోమేబ్రహ్మత్వందత్వాపూర్వవత్క్రియాతంత్రేషుగ్రాహ్య। అగ్నింబ్రహ్మాణంఅలంకృత్వా। త్రయోదశసమిద్భిఃపూర్వోక్తఇధ్మాధానశ్లోకైః। అగ్నౌఇధ్మసమర్ప్యపూర్వవత్క్రమేణఆజ్యాహుతిర్హుత్వా శేషేణస్విష్టకృతమిత్యాదిపూర్ణాహుతిపర్యంతంకృత్వా। ప్రణీతాపాత్రస్యపుష్పాక్షతైఃశిరసిధారయేత్। అథకుమారస్యశిరసికుంభోదకేనప్రోక్ష్య। నవనీతఘృతేనవాశిరసిప్రదక్షిణంకృత్వాత్రీన్దర్భాన్గృహీత్వా। క్షురే

ణమేనసవితాబృహస్పతేయత్ క్షురేణ తేనవచసాసూర్యేణ తత్సవితామహీ
ఇతిశ్లోకైః దక్షిణకర్ణప్రదేశేశిరః పృష్ఠమూలేచ వామకర్ణప్రదేశేత్రీక్షద
ర్భాఖ్ఛిద్య తత్కుమారాంజలౌనిక్షిపేత్। గోమయేన వ్రీహియవమాషతి
లగోధూమాన్ విక్షిపేత్ । గచ్ఛగచ్ఛమహాదేవేతి హోమశేషం సమాప్య।
సమాప్తిః॥

(౨౨) తా॥ చౌలప్రారంభము॥ ముందుగాచౌలకర్మాంగమైనపుణ్యా
హవాచనమును జేయవలయును. పిమ్మటనాందిని ముగింపవలయును. పిమ్మట
"యజమానకుమారస్య...ప్రతిష్ఠాపనంఆచరిష్యే" అనుమంత్రముచేత సం
కల్పమునుచేసి యగ్నిమూర్తిధ్యానమునుచేయవలయును. అంతటమరల "య
జమానకుమారస్య...చౌలహోమంఆచరిష్యే" అనిసంకల్పమును జేయవల
యును. పిమ్మట "తత్రయథాసంభవ...ఆచరిష్యే" అని సంకల్పమునుచేసి
"ఇత్యన్వాధాయ" అనునదిమొదలుకొని "శిరసిధారయేత్" అనువఱకును
చెప్పబడినయన్వాధానాది పూర్ణాహుతివరకునుగల కర్మములనుచేయవల
యును. అనంతరమందు బాలునియొక్క శిరస్సునందు కుంభోదకముచేత ప్రో
క్షణనుచేయవలయును. పిమ్మటనవనీతఘృతముచేత శిరస్సునందు మార్జనము
నుజేసిమూడుదర్భలనుగ్రహించి "క్షురేణయేనసవితా...తత్సవితామహీ"
అనుశ్లోకములచేత దక్షిణకర్ణప్రదేశమునందు శిరఃపృష్ఠమూలమునందు
వామకర్ణప్రదేశమున మూడుదర్భలనుఛేదించి కుమారునిదోసిలియందుంచ
వలయును. పిమ్మటగోమయముచేత వ్రీహియవమాషతిలగోధూమములనుంచి
"గచ్ఛగచ్ఛమహాదేవ" అని హోమశేషమును సమాప్తిని బొందింపవలయు
ను. ఇట్లనిచౌలవిధిసమాప్తము.

—— * అథోపనయనప్రారంభః. * ——

(౨౩) ఏవంగుణేత్యాదిశుభతిథౌమమకుమారస్య స్వధర్మయోగ్యతా
సిద్ధ్యర్థంపురాణతంత్రోక్తప్రకారేణఉపనయనమాచరిష్యే। ఇతిసంకల్ప్య। కౌ
పీనంధారయిత్వా। స్వధర్మయోగ్యతాసిద్ధ్యర్థంగోపీచందనధారణంఆచరిష్యే
జలక్రీడాసుగోపీనాంద్వారావత్యాంభవంతథా। గోపీచందనమిత్యుక్తమతః
శాంతింప్రయచ్ఛమే। ఇతిగోపీచందనధారణం। స్వధర్మపరితోషాయసుము
హూర్తేచఆచరేత్। అథమంగలాష్టకంపఠిత్వా। ఉపనయనముహూర్తనుము
హూర్తపస్తు। అస్యాయంక్రమః। వస్త్రాజినోపవీతంచమౌంజీదండప్రదాయ

కం| నామత్రయోపదేశంచ అర్ఘ్యత్రయముదాహృతం | ఏవంగుణేత్యాదిశుభతిథౌమమస్వధర్మయోగ్యతాసిద్ధ్యర్థం హరిద్రావస్త్రధారణంఆచరిష్యే | పుష్టింహరిద్రసంయుక్తంధారయేచ్ఛుచిరూపకం | ఆయుర్బలంయశస్సౌఖ్యంవస్త్రాణాంధారణంశుభం | మమశుచిత్వసిద్ధ్యర్థంఅంజనధారణంఆచరిష్యే | పంచభూతాత్మకోవాయురూపం అంజనమేవచ| శుచిత్వంధర్మసిద్ధ్యర్థంఅంజనంధారణంశుభం| ఇతిఅంజనధారణం| తండులస్యోపరిహరిద్రాయుక్తదేవతాంనిధాయ| ధ్యానావాహనాదిపూజాంకుర్యాత్| దానమంత్రః| ఉపవీతంతుయద్దానంబ్రహ్మవిష్ణుశివాత్మకం| బ్రాహ్మణస్యకరేదత్వాధారయేత్సర్వకాలికే| ఇతిఉపవీతదానం| మమస్వధర్మయోగ్యతాసిద్ధ్యర్థం ఉత్తరోత్తరఆయుష్యాభివృద్ధ్యర్థంశ్రేయోభివృద్ధ్యర్థం యజ్ఞోపవీతధారణం ఆచరిష్యే| మంత్రం| శుభంత్రినవసూత్రంతుపవిత్రంపాపనాశనం| ఆయుస్తేజోయశస్సౌఖ్యంవటుకర్మక్రియాత్మకం | యజ్ఞోపవీతీకృతభోగ్యరాజోగణాధిరాజోచ్యుత పాదపద్మం| ఏతత్ శ్లోకద్వయేనయజ్ఞోపవీతధారణం | మమశరీరశుద్ధ్యర్థంమౌంజీధారణంఆచరిష్యే| తండులస్యోపరిమౌంజీపూజయేత్ | త్రిమూర్తిగుణాయుక్తంగ్రంథిద్వయసమన్వితం | రజ్జురూపాత్మకంమౌంజీధారయేద్ధర్మసాధనం| ఇతిమౌంజీధారణం | దండః | గోసర్పనివారణార్థందండధారణంఆచరిష్యే| తండులస్యోపరిదండపూజాంకుర్యాత్ | గోసర్పభయనాశాయదండంసర్వగుణాత్మకం| పవిత్రంధారయామ్యద్యదండధారణమేశుభం| ఇతిదండధారణం|| ఏవంగుణేత్యాదిశుభతిథౌ మమకుమారస్య నామత్రయోపయోగ్యతాసిద్ధ్యర్థంశరీరశుద్ధ్యర్థంశ్రీనగరేశ్వర ప్రీత్యర్థంతదంగత్వేన బ్రాహ్మణపూజాం ఆచరిష్యే| శ్రీనగరేశ్వరరూపాయ బ్రాహ్మణాయగంధాదిసకలారాధనేష్వర్చితంనమః| నామత్రయోపదేశయోగ్యతాసిద్ధిరస్తు| వస్త్రాలంకారసంయుక్తభూషణందక్షిణాంతథా| ఆచార్యంపూజయేద్యస్తుప్రణామంభక్తిపూర్వకం| ఇత్యాచార్యపూజావిధిః|| తదుపరితత్కులస్థానాంప్రణమ్య తతఃజనకపూజామాచరిష్యే| తం ప్రణమ్యఉపదేశస్యశిక్షాంకల్పయేత్| వృక్షారోహంనకుర్వీతనకూపమవరోహయేత్| నగ్నస్నానంనకుర్వీతపరస్త్రీగమనంచరేత్ | దేవతాబ్రాహ్మణపూజాచస్వధర్మాచరణంతథా| ధర్మార్థకామసహితాస్వస్త్రీశయనకాంక్షిణః | దేవతాగురుమిత్యర్చ్య ప్రాతఃసంధ్యాంసదాభజేత్ | ఇత్యాదితానిధర్మాణిస్వస్థచిత్తోసుఖీభవ | ఏవంకుమారస్యహితశిక్షా | ఆదౌ

పదేశః, అచ్యుతాయఅనంతాయగోవిందాయనమోనమః । ఇతినామోపదే
శంచవ్యాసోక్తంలోకపావనం । ఇతినామోపదేశః । ప్రాతర్మాధ్యాహ్నసా
యాహ్నత్రిమూర్తీవేదమాతరః । చతుర్వింశద్వర్ణరూపాగాయత్రీభాస్వతేన
మః । ఇతివ్యాసోక్తజపః । ఏవంగుణేత్యాదిశుభతిథౌపూర్వోక్తసంధ్యావంద
నయోగ్యతాసిద్ధ్యర్థంశ్రీనగరేశ్వరప్రీత్యర్థం ఛాయాసమేతశ్రీసూర్యనారాయ
ణప్రీత్యర్థం అర్ఘ్యత్రయంఆచరిష్యే । దివాకరనమస్తుభ్యంపాపమన్నంచఉద్ధ
ర । త్రయీమయీచవిశ్వాత్మన్గృహాణార్ఘ్యంనమోస్తుతే । ఏహిసూర్యసహ
స్రాంశో తేజోరాశిజగత్పతే । అనంతపాహిమాంభక్త్యా గృహాణార్ఘ్యం న
మోస్తుతే । ఉదయేబ్రహ్మణోరూపంమాధ్యాహ్నేతుమహేశ్వరః । సాయా
హ్నేచస్వయంవిష్ణుత్రయీమూర్తిదివాకరః । ఇదమర్ఘ్యంనమః । ఇత్యర్ఘ్యత్ర
యందత్వా । ఇతిశ్లోకత్రయేణకుమారస్యాంజలినాముక్తాప్రవాళపూగనారి
కేళగంగాజలైస్సహ అర్ఘ్యత్రయందత్వా॥అథఉపస్థానం॥ కాళింగగృహమా
ధ్యభాగనిలయం ప్రాచీముఖంవర్తులం రక్తంరత్నవిభూషిత ధ్వజరథంస్రగ్గంధ
వస్త్రాన్వితం । సప్తాశ్వంకమలద్వయాన్వితకరంపద్మాసనంకౌశికంమేరోర్దివ్య
గిరిప్రదక్షిణకరం సేవామహేభాస్కరం । ఇతిసూర్యనారాయణాయనమః । అ
థాగ్నికార్యం । ఏవంగుణేత్యాదిశుభతిథౌమమఆయుష్యసుగుణానేకసురూప
మంగళాభివృద్ధ్యర్థంశ్రీనగరేశ్వరప్రీత్యర్థంసాయంప్రాతరగ్నికార్యంఆచరిష్యే
అగ్నిమూర్తిధ్యానాదిఅలంకారంకృత్వాఆధారమగ్నిసమిధాంవర్చశ్రేయోభి
వర్ధిషం । జాతవేదప్రసీదస్వగృహాణసఫలంకురు । అగ్నయేనమః । వర్చసాఇతిక
రద్వయంతాప్య । ముఖంస్పర్శయేత్ । తతఃఅగ్నిముఖోస్థానం । శ్రియందేహియ
శోదేహితేజస్వీచహుతాశన । ఆయుస్తేజోబలందేహినమస్తేహవ్యవాహన ।
ఇత్యగ్నిమభివాద్య । తదనంతరంమేధావిధారణం । ఇతితంత్రోక్తప్రకారఅ
గ్నికార్యంసమాప్తం । అథభాసింగధారణం ॥ శోభనంశీర్షమారోహభాస
ద్యుతిముఖంశుభం । అలంకురుష్వసతతంశ్రేయాంసిబహుసంమతం । జామ
దగ్నిస్త్రీయంభూమిఃశ్రద్ధామైసముపాహరత్ । తత్వాయాస్యమహాతేజాబ
ధ్నామిసహవర్చసా । ఇతిభాసింగధారణం । అథపూర్ణాహుతిః । సర్వంపూ
ర్ణాహుతించైవహోమాంతేచప్రతిష్ఠితం । ఆయుఃశ్రేయసంవృద్ధిం శ్రీయ
తాంపావకోనలః । ఇతిపూర్ణాహుతిః॥ గచ్ఛగచ్ఛమహాదేవేతి । హోమంసం
పూర్ణం॥ అథమాతృభిక్షా॥ భిక్షాందేహిభవంతీతి । భిక్షామధ్యేసువర్ణమౌక్తి

క్ప్రవాళైః సహగోధూమతండులైః సహాభిక్షాందత్వా । తదుపరి ఉపనయనాంగసభాపూజాంకుర్యాత్ । తాంబూలసహదక్షిణాందత్వా । ఇతిపురాణతంత్రోక్తఉపనయనప్రయోగఃసమాప్తిః॥ తత్పరదినే । పుణ్యాహంకృత్వాదండమౌంజీమజినంవిసృజ్య । తదంగదీక్షాహరిద్రావస్త్రంవిసృజ్య । నూతనవసనంధారయేత్ । తదుపరివసంతమాధవపూజాంఆచరిష్యే । పూజాసంపూర్ణానంతరంవిధ్యుత్సవంకుర్యాత్ । అథతర్పణవిధిః॥ దేవర్షీంశ్చపితౄంశ్చాపిసగణాంశ్చసపత్నికాః । తత్పితాచసపుత్రాశ్చతర్పయామియథాక్రమమితి । సవ్యోపవీతీదేవాంశ్చనివీతిఋషయస్తథా । అపసవ్యోపితౄణాంచతర్పయామివిధిస్మృతం । తతఃవ్యాసః॥ దేవాన్ తర్పయామినమః । దేవగణాంస్తర్పయామినమః । దేవపత్నీస్తర్పయామినమః । దేవపితౄన్ స్తర్పయామినమః । దేవపుత్రాంస్తర్పయామినమః । సర్వేభ్యోదేవేభ్యస్తర్పయామిస్తర్పయామినమః । నివీతి । ఋషీంస్తర్పయామినమః । ఋషిగణాంస్తర్పయామినమః । ఋషిపత్నీంస్తర్పయామినమః । ఋషిపితౄన్ స్తర్పయామినమః । ఋషిపుత్రాంస్తర్పయామినమః । సర్వాన్ ఋషీన్ స్తర్పయామినమః । ప్రాచీనావీతీ । పితౄన్ స్తర్పయామినమః । పితృగణాంస్తర్పయామినమః । పితృపత్నీస్తర్పయామినమః । పితృపుత్రాస్తర్పయామినమః । సర్వాన్ పితౄన్ స్తర్పయామినమః । ఇతిపురాణతంత్రోక్తదేవఋషిపితృతర్పణంసమర్పయామినమః॥

(౨౩) తా॥ ఉపనయనవిధి॥ "ఏవంగుణేత్యాది...ఉపనయనమాచరిష్యే,, అనిసంకల్పమును జేయవలయును. పిమ్మటకౌపీనమును ధరింపవలయును. అంతట, "జలక్రీడాసుగోపీనాం...సుముహూర్తేచఆచరేత్,, అనుమంత్రముచేత గోపీచందనమునుధరింపవలయును. పిమ్మట మంగళాష్టకమును పఠించి "ఉపనయనము...మస్తు,, అనిచెప్పవలయును. అంతట "వస్త్రాజినోపవీతంచ,, అనునదిమొదలుకొని "వస్త్రధారణమాచరిష్యే,, అనువఱకును చెప్పబడిన మంత్రములనుచ్చరించుచు సంకల్పమును జేయవలయును. పిమ్మట క్రమముగ, అంజనధారణము, ధ్యానావాహనాదిపూజనుచేయవలయును. పిమ్మట, "ఉపవీతంతుయద్దానం...త్సర్వకాళికే,, అనుమంత్రముచేత ఉపవీతదానమునుచేయవలయును. అంతట "మమస్వధర్మ...ధారణంఆచరిష్యే,, అనిసంకల్పమునుచేసి "శుభంత్రినవసూత్రంతు...చ్యుతపాదపద్మమ్,, అనుమంత్రముచేత యజ్ఞోపవీతధారణను చేయవలయును. అంతటమౌంజీధారణకు

గాసంకల్పమునుచేసి తండులరాశిమీద మౌంజీపూజను చేయవలయును. పి
మ్మట "త్రిమూర్తిగురుణా...ధర్మసాధనమ్,, అనుమంత్రముచేత మౌంజీధా
రణనుచేయవలయును. పిమ్మటమరలసంకల్పమునుచేసి బియ్యపురాశిమీద దం
డమునుపూజించి "గోసర్పభయ...రణమేశుభమ్,, అనుమంత్రముచేత దం
డధారణను చేయవలయును. పిమ్మట ,,ఏవంగుణేత్యాది ... పూజాంఆచరి
ష్యే,, అనిసంకల్పమునుచేసి ,,శ్రీనగరేశ్వరరూపాయ బ్రాహ్మణాయ,, అ
నునదిమొదలుకొని ,,ప్రణామంభక్తిపూర్వకమ్,, అనువఱకునుచెప్పబడిన మం
త్రములచేత ఆచార్యపూజను చేయవలయును. పిమ్మట తత్కులస్థులకు నమ
స్కారమునుచేసి జనకపూజనుగుఱించి సంకల్పమునుచేయవలయును. పిమ్మ
ట ,,తంప్రణమ్యోపదేశస్యశిక్షాంకల్పయేత్,, అనునది మొదలుకొని ,,వృక్షా
గ్రోహంనకుర్వీత,, అనునది మొదలుకొని ,,స్వస్థచిత్తోసుఖీభవ,, అనువఱకు
నుచెప్పబడిన మంత్రములచేత తండ్రియగువాఁడుపదేశమును చేయవలయును.
పిమ్మట, అచ్యుతానంతగోవిందనామత్రయోపదేశమును తండ్రిచేతచేయింప
వలయును. అంతట ,,ప్రాతర్మధ్యాహ్నసాయాహ్నే,, అనునది మొదలు
కొని ,,గాయత్రీభాస్వతేనమః,, అనుమంత్రముచేత వ్యాసోక్తజపమును చే
యవలయును. పిమ్మట ,,ఏవంగుణేత్యాది...అర్ఘ్యత్రయందత్వా,, అనువ
ఱకునుచెప్పబడినమంత్రములచేత అర్ఘ్యత్రయమును చేయవలయును. పిమ్మ
ట, ,,కాళింగగృహమాద్యభాగనిలయం...సూర్యనారాయణాయనమః,, అ
నుమంత్రముచేతఉపస్థానమునుచేయవలయును. పిమ్మట,,ఏవంగుణేత్యాది...
కార్యంఆచరిష్యే,, అనిసంకల్పమునుచేసి ,,అగ్నిమూర్తిధ్యానాది,, అనునది
మొదలుకొని ,,బధ్నామిసహవర్చసా,, అనుమంత్రమువఱకును చెప్పబడినమం
త్రములచేత అగ్నికార్యభాసింగధారణములను చేయవలయును. పిమ్మట ,,స
ర్వంపూర్ణాహుతించైవ...గచ్ఛగచ్ఛమహాదేవ,, అనుమంత్రముచేత పూర్ణా
హుతినిచేయవలయును. పిమ్మట ,,భిక్షాంచేహి...సహాభిక్షాందత్వా,, అ
నుమంత్రముచేత మాతృభిక్షనుపుచ్చుకొనవలయును. పిమ్మట, ఉపనయనాంగ
సభాపూజనుచేయవలయును. అనంతరమందు తాంబూలదక్షిణాదికమునివ్వ
వలయును. ఇట్లువురాణతంత్రోక్తమైన యుపనయన ప్రయోగము సమాప్త
మయ్యె. ఈవిధముగనుపనయనమునుచేసికొనిన మఱుదినమునందుపుణ్యాహ
వాచనమును చేసిదండమును, ముంజను, అంజనమును విసర్జింపవలయును.

మఱియును, ఉపనయనాంగమై దీక్షాహారిద్రావస్త్రమును విడిచిపెట్టవలయును. అంతటనూతనవస్త్రమును ధరింపవలయును. అనంతరమందు వసంతమాధవపూజను చేసిపూజసంపూర్తియైనపిమ్మట విధ్యుత్సవమును చేయవలయును.

——— ✻ అథవివాహప్రకరణమ్. ✻ ———

(౨౪) తత్రవరపరీక్షాలక్షణం । విద్యాబుద్ధిస్తువిప్రాణాంబాహుజం క్షత్రియాణాంతథా। ధనవృద్ధిస్తువైశ్యానాంధాన్యవృద్ధిస్తుశూద్రజః । అత్రవిశేషమాహ ॥ శీలంరూపజకీర్తిమద్గుణయుతాంఅర్థాతురం అర్థజంతూలాదిక్రయతంత్రజాలకుశలంవిద్వత్ప్రియంధార్మికం । మాతృభ్రాతృపితృసబాంధవజనైకాంతఃసదాబుద్ధిమాన్ । ఏవంసద్గుణభూషణంచపురుషంసంప్రార్థయేభక్తితః । మాణిక్యాదిషురత్నేషుపరీక్షాద్యుపజీవినః । వరశ్రేష్ఠస్తువైశ్యానాంధార్మికంబ్రాహ్మణప్రియం । ఇతిపురాణతంత్రోక్తవైశ్యవరపరీక్షాసమాప్తిః॥

(౨౪) తా॥ వివాహప్రకరణము॥ వరపరీక్షాలక్షణము॥ "శీలంరూపకీర్తి...బ్రాహ్మణప్రియమ్,, మంచిస్వభావముగలవాడును, మంచిరూపముగలవాడును, మంచిగుణములుగలవాడును, ద్రవ్యార్జనపరుడును, విశేషముగద్రవ్యముగలవాడును, క్రయవిక్రయవ్యాపారములయందు మిగులసమర్థుడును, విద్వాంసులయందు ప్రియముగలవాడును, ధర్మబుద్ధిగలవాడును, తల్లిదండ్రులయందును, అన్నదమ్ములయందును, బంధువులయందును, ప్రియముగలవాడును, సకలసద్గుణములుగలవాడును, నగుపురుషుని వరింపవలయును. మఱియును, మాణిక్యాదులను పరీక్షించుచు జీవించువాడు వైశ్యులలోనుత్తముడు. మఱియును, ధార్మికుడును, బ్రాహ్మణ ప్రియుడునునగు వైశ్యుడు పరమోత్తముడు. బ్రాహ్మణులలో విద్యాబుద్ధులుగల బ్రాహ్మణుడును, క్షత్రియులలో బాహుబలముగలవాడును, వైశ్యులలోనధికధనవంతుడును, శూద్రులలోవిశేషముగధాన్యసమృద్ధిగలవాడును, కన్యాదానమునుపొందుటకుదగినవారలని తెలిసి యిట్టిగుణములుగలవైశ్యుని వరింపవలయును. ఇట్లువైశ్యవరపరీక్షసమాప్తము.

——— ✻ అథనిశ్చయతాంబూలమ్. ✻ ———

(౨౫) మాంగల్యద్రవ్యేణవస్త్రాభరణైస్సహావరోకన్యాగృహమాగత్యప్రాఙ్ముఖోవరఃఉపవిశ్యవరస్యదక్షిణభాగేకన్యాప్యుపవిశ్య । అత్రకులశీలవయోరూపోవిత్తవిద్యాయుతోపిచ ॥ వరాయరూపయుక్తాయ కన్యాందద

ద్యాద్గుణాన్వితాం। ఇతిశాస్త్రోక్తంవిచార్య ॥ అథవాగ్దానాంగభూతగణపతిపూజాంఆచరిష్యే। గణపతయేనమః। ధ్యానావాహనాదిపూజనంనమః। దేవేంద్రాణినమస్తుభ్యందేవేంద్రప్రియభామినీ । వివాహదానమారోగ్యంకన్యాదానంచదేహిమే" ఇతిశచీప్రార్థనా ॥ కన్యాపూర్వకం ॥ గోత్రప్రవరాదిత్రిపురుషాద్దేశాక్రమేణోచ్చార్య। వాచాదత్తామయాకన్యాపుత్రార్థంస్వీకృతాన్వయా । కన్యావలోకనవిధానిశ్చితత్వంసుఖీభవ । ఏభిఃశ్లోకైఃకన్యాజనకస్యవాచ్యం। తాంబూలాదికందత్వా। తత్రవరపితాచదత్వా । ఏతత్శ్లోకంవరస్యాపితావాచయేదితి। తాంబూలాదికందత్వా । వాగ్దానముహూర్తఃసుముహూర్తమస్తు। తతఃపరంవస్త్రాభరణైఃకన్యామలంకృత్వా । వాగ్దానకాలేలక్ష్మీనారాయణప్రీత్యర్థంతాంబూలదానంఆచరిష్యే । ఆశీర్వాదపూర్వకం నీరాంజనంకుర్యాత్। ఇతిపురాణతంత్రోక్తకన్యానిశ్చయసమాప్తిః॥

(౨౫) నిశ్చయతాంబూలము॥"మాంగల్యద్రవ్యేణ...గణపతిపూజాం ఆచరిష్యే,, వరుడగువాడుబంధుజనులనువెంటబెట్టుకొని మంగళద్రవ్యములను వస్త్రాభరణాదులతోగూడ దీసికొనిపోయి కన్యాదాతయింటియందు తూర్పుదిక్కునకభిముఖుడై కూర్చుండవలయును. అప్పుడావరునియొక్క దక్షిణభాగమునందిరుపురుకన్యలను కూర్చుండబెట్టవలయును. పిమ్మట కులశీలవయోరూపములును, విత్తవిద్యలును, గలవీరునకు కన్యాదానమును జేయవలసినదనిచెప్పిపిమ్మట విఘ్నేశ్వరపూజకుసంకల్పింపవలయును. అంతట ,,గణపతయే... దేహిమే,, అనుమంత్రముచేత గణపతిపూజనుచేయవలయును. పిమ్మట ,,కన్యాపూర్వకం గోత్రప్రవరాది...జనకస్యవాచ్యమ్,, అనుమంత్రముచేత కన్యాపూర్వకముగ త్రిపురుషనామముల నుచ్చరించి తండ్రియగువాడు కన్యాదానముచేసెదనని వాగ్దానమునుచేయవలయును. పిమ్మటనుభయకులములవారును తాంబూలములనిచ్చుకొనవలయును. అంతట వరుడు తెచ్చియిచ్చిన వస్త్రాద్యాభరణములచేత కన్యకకలంకారమునుచేసి ,,వాగ్దానకాలే...బూలదానంఆచరిష్యే,, అనుమంత్రముచేత వాగ్దానసంకల్పమును జేయవలయును. అంతటఆశీర్వాద నీరాంజనముల నివ్వవలయును. ఇట్లుని పురాణతంత్రోక్తమైన కన్యానిశ్చయతాంబూలవిధానము సమాప్తము.

—— ❋ అథలగ్నపత్రికా. ❋ ——

(౨౬) ఆదిత్యాదిగ్రహాం । తాంబూలఫలప్రష్పాదిపూర్ణాంజలిరుపా

గతః। క్రస్తానివేద్యదైవజ్ఞఆత్మరాశిసజన్మకం । పంచాంగశుద్ధదివసేచంద్రతా రాబలాన్వితే । నిష్పంచకేసులగ్నేచక్రూరదోషాదివర్జితే । శుభేముహూర్తే సుహూమం । దంపత్యోఃసుఖప్రాప్తయేఏవంలిఖిత్వాసంపూజ్యగ్రహాస్యుఃఫల దాయకాః। ఇతిలగ్నపత్రికాసమాప్తా॥

(౨౮) తా॥ లగ్నపత్రిక॥ ,,ఆదిత్యాదిగ్రహం। తాంబూలఫల...గ్రహాస్యుఃఫలదాయకాః,, తాంబూలము మొదలుగాగల మంగళ ద్రవ్యములను జ్యోతిషుడగు బ్రాహ్మణునకు సమర్పింపవలయును. అంతట నాబ్రాహ్మణుడు పంచాంగశుద్ధికలదియును, తారాబలచంద్రబలములతో గూడుకొనినదియును, నిష్పంచకమైనదియును, మంచిలగ్నము గలదియును, క్రూరగ్రహవేధాదిదోషములు లేనిదియును, నగుశుభముహూర్తదివసమునందు వివాహమును జేయుటకు యుక్తముగనున్నదనినిశ్చయించి యొకపత్రికయందువ్రాసి గ్రహములన్నియును శుభమునుగలుగజేయుగాత, అనివ్రాయవలయును. ఇట్లని లగ్నపత్రికావిధిసమాప్తము.

అథవివాహమంటపప్రారంభః.

(౨౯) వివాహమాసేశుభవాసరేచగణేశ్వరంభక్తియుతోక్రమేణ। విచిత్రచిత్రైశుభమంటపేచ స్తంభప్రతిష్ఠాంచశుభప్రదేశే॥ ఇతిమంటపప్రారంభసమాప్తః॥ అథసమావర్తనం॥ఆయంపుణ్యాహనాందీఅగ్నిముఖంకృత్వా।ఏవంగుణేత్యాదిశుభతిథౌ మమజ్ఞానాజ్ఞానకృతసమస్తపాపక్షయార్థంగృహస్థాససిద్ధ్యర్థంసమస్తఅభ్యుదయాది సకలఫలావాప్త్యర్థం శ్రీనగరేశ్వర ప్రీత్యర్థం తంత్రోక్తప్రకారేణ వ్రతసువ్రతగోదానసమావర్తనంఆచరిష్యే । తదంగమన్వాధానః। తత్ర । తంత్రపరిగ్రహార్థంవహ్నిఅచ్యుతాదినామత్రయం ప్రత్యేకంవసుబాణగృహరుద్రసంఖ్యాకైఃసమిధాజ్యతండులైశ్చ శేషేణ పూర్ణాహుతిపర్యంతం। సద్యోఆచరిష్యే। అగ్నయేనమః। సమావర్తనహోమేఅన్వాధానముహూర్తసుముహూర్తమస్తు। పరిస్తరణం। పాత్రాసాదనంకృత్వాతత్పాత్రేఘృతసంశోధ్యఅగ్నిమలంకరణం ఇధ్మప్రదక్షిణం । తత్రప్రధానహోమః। అచ్యుతానంతగోవిందాయనమః ఇతినామత్రయైశ్చ ఆజ్యైః అష్టాహుతీఃప్రథమవ్రతం। పంచమాహుత్యాద్వితీయవ్రతం । నవమాహుత్యాతృతీయవ్రతం । ఏకాదశాహుత్యాచతుర్థవ్రతం । ఏతద్వ్రతసాంగతాఫలసిద్ధ్యర్థంగోదానంఆచరిష్యే । గవామంగేషుతిష్ఠంతి। ప్రముచ్ఛమే । ఇదంగోదానంస్వీకృత్యమమ

పుణ్యాచతుష్టయవ్రతఫలసాంగతాసిద్ధిరస్తు। కలశోదకేనశిరసిప్రోక్ష్యఘృతేనవా నవనీతేనవాశిరసిప్రదక్షిణంకృత్వాపునఃసంప్రోక్ష్య సుకోమలచూతపర్ణైశ్చ దంతధావనాదిగండూషమాచరేత్। హస్తంప్రక్షాళ్య। హారిద్రావస్త్రంధారయేత్। చక్షుద్వయేఅంజనంధారయేత్। మృగనాభ్యాదిఅష్టగంధమనులిప్య అత్రప్రవాళమాలాంసంధార్యకంఠేహస్తేచకంకణౌ। వివాహార్థంశివేగౌరికన్యాందేహియశస్కరీం। ఏతత్శ్లోకేనప్రవాళమాలాంకంఠేధారయేత్। స్వర్ణమయసౌభాగ్యవీరేష్టిల్వాభాసింగంధారయేత్। అగ్నికార్యంకృత్వా।తదుపరిపాదుకద్వయంపాదయోఃప్రక్షిప్య। నూతనవస్త్రైసువర్ణయుక్తసోపస్కరంగృహ్యాదక్షిణభుజేధారయేత్। హస్తేవేణుదండంగృహీత్వా। వర్ణనేతా౹హితంఛత్రంపీతవస్త్రవపాహ్వయం। వివాహార్థంమయాగత్వాగంగాచరణసన్నిధౌ। ఏవంశ్లోకంపఠిత్వా। ఛత్రఛాయయామహావిభవైఃగంగాప్రయుక్తం కించిదుదఙ్ముఖంకించిద్దూరంగత్వా। పితాపుత్రంలౌకికవచనేనసంభాష్య। శ్వశురఃవరంసంభాష్య। పునఃమంటపంప్రవేశ్య। అగ్నిమలంకృత్య। శేషేణత్యాదిపూర్ణాహుతింకృత్వాప్రదక్షిణం। మేధావీధారణం। గచ్ఛగచ్ఛమహాదేవేతి ఉదఙ్ముఖఃపూజాంకృత్వాఫలతాంబూలదానం। యథాశక్తిబ్రాహ్మణేభ్యోదక్షిణాందత్వాతదుపరి మౌంజీదండహారిద్రావస్త్రాణి బ్రాహ్మణాయదద్యాత్। తతఃఆశీర్వాదపూర్వకం నీరాంజనంకుర్యాత్। ఇతిపురాణతంత్రోక్తవిధాసమావర్తనఃసమాప్తః॥

(౨౭) తా॥ వివాహమంటపప్రారంభము॥ ‚‚వివాహమాసే...శుభప్రదేశే,, అనుమంత్రముచేత మంటపప్రారంభమును చేయవలయును. అంతట ‚‚అయంపుణ్యాహనాంది...గోదానసమావర్తనంఆచరిష్యే,, అనిసంకల్పమును జేసిసమావర్తనమును చేయవలయును. పిమ్మట సమావర్తనాంగమై నయన్వాధానమును చేయవలయును. ఆయన్వాధానమునందు ‚‚తంత్రపరిహారార్థం...అన్వాధానముహూర్తం సుముహూర్తమస్తు,, అనుమంత్రముచేత సంకల్పాదిసర్వవిధులను నెరవేర్చవలయును. పిమ్మట ‚‚పరిస్తరణంపాత్రాసాదనం...ప్రదక్షిణం,, అనుమంత్రముచేత పాత్రాసాదనమునుచేయవలయును. అనంతరమందు ‚‚అచ్యుతానంతగోవిందాయనమః...ఏకాదశాహుత్వాచతుర్థవ్రతమ్,, అనుమంత్రముచేత ప్రధానహోమమును చేయవలయును. పిమ్మట ‚‚ఏతద్వ్రతసాంగతా...ఆచరిష్యే,, అనిగోదానమంత్రము

చేత సంకల్పమునుచేసి "గవామంగేషుతిష్ఠంతి... ప్రయచ్ఛమే,, అనుమంత్రముచేత గోదానమునుచేయవలయును. పిమ్మట "ఇదంగోదానం... సాంగతాసిద్ధిరస్తు,, అనియుచ్చరించి కలశోదకముచేత శిరస్సునందు ప్రోక్షింపవలయును. అనంతరమందు ప్రదక్షిణమునుచేసి మరలసంప్రోక్షణనుజేసిసుక్షోమయును. అనంతరమందు ప్రదక్షిణమును చేసి మరలసంప్రోక్షణను జేసిసుక్షోమ ... పిల్చమాతపర్ణములచేత దంతధావనాది గండూషమునాచరింపవలయును. పిమ్మటహస్తప్రక్షాళనమును చేసికొని హరిద్రావస్త్రమును ధరింపవలయును. నేత్రద్వయమునందును కాటుకనుధరింపవలయును. పిమ్మటకస్తూరిమొదలుగాగలయష్టగంధములను లేపనముచేసికొని ప్రవాళమాలికను వైచుకొని హస్తములయందు కంకణములను ధరింపవలయును. "వివాహార్థంశివేగౌరి...యశస్కరీమ్,, అనుశ్లోకముచేత పవడాలదండను కంఠమునందు ధరింపవలయును. అనంతరమందు స్వర్ణమయసౌభాగ్య పీఠమునందుగూర్చుండి భాసింగమును (భాషికమును) ధరింపవలయును. పిమ్మటనగ్నికార్యమును నెరవేర్చుకొని పాదుకద్వయమును పాదములయందుధరించి నూతనవస్త్రమునందు సువర్ణయుక్తసోపస్కరమునుగ్రహించి దక్షిణభుజమునందు ధరింపవలయును. పిమ్మటహస్తమునందు వేణుదండమునుగ్రహించి "వర్ణనేత్రాహితం...గంగాచరణసన్నిధౌ,, అనుమంత్రమునుపఠించి ఛత్రమునుధరించి ఛత్రఛాయయందుత్తరాభిముఖుడై గంగాయాత్రకనికొంచెముదూరముపోవలయును. అప్పుడుతండ్రియగువాడు తండ్రితో కొన్నిలౌకికవాక్యములను చేయవలయును. అనంతరమందు కన్యాదాతవరునితో సంభాషించి మరలతీసికొనివచ్చి మంటపమునందుకూర్చుండబెట్టవలయును. అనంతరమందు అగ్న్యలంకారమునుచేసి "శేషేణ,, అనుమంత్రముచేత పూర్ణాహుతినిజేసి ప్రదక్షిణమును చేయవలయును. అనంతరమందు మేధావీధారణమునుచేసి "గచ్ఛగచ్ఛమహాదేవ,, అనిఉదఙ్ముఖుడై పూజనుచేసి తాంబూలదక్షిణలను బ్రాహ్మణులకిచ్చి మౌంజీదండహరిద్రావస్త్రములను బ్రాహ్మణునకిచ్చి యాశీర్వచన నీరాంజనములనుజరిపింపవలయును. ఇట్లనిపురాణతంత్రోక్తమైన సమావర్తనవిధి ముగిసెను.

—— ※ స్వర్ణగణపతిపూజా. ※ ——

(౨౮) దేవబ్రాహ్మణైస్సహ॥ సమస్తవైశ్యసభాంరచిత్వా। వివాహమంటపమధ్యే సభాస్తీర్ణచతురస్రాత్మక హరిద్రారంగజ్వలితనూతన వస్త్రాణ్యాసీయఅతీవసౌమ్యతయా అఛిద్రపూగాని చతుర్వింశత్యుత్తర శతసంఖ్యా

కాని। పృథక్ పృథక్ వధూవరౌ సంగృహ్య। తత్పూగౌ తద్వస్త్రమధ్యే బధ్వా తన్మధ్యే యథాశక్తిసువర్ణం దత్వా। అంగుళ్యాభరణపూర్వకం పూజాం కుర్యాత్ ఇతి। అథ ధ్యానం। సింధూరవర్ణోతరుణార్క కాంతిః పాశాంకుశో మోదకయుక్తహస్తః। గజాననోరత్నవిభూషితాంగః లక్ష్మీసమేతో వరదోస్తునిత్యం॥ ఏవంప్రకారేణ స్వర్ణగణపతిధ్యానం షోడశోపచారపూజనం। కన్యాపూర్వకం గోత్రముచ్చార్య। అముకస్య ప్రపౌత్రీం పౌత్రీం పుత్రీం అముకనామ్నీం కన్యాం। వాచాదత్వా మయా కన్యే యుచ్చార్య। అముకస్య ప్రపౌత్రాయ పౌత్రాయ పుత్రాయ అముకనామ్నే వరాయ ఇత్యుచ్చార్య। వాచాదత్తా వృతా కన్యా। ఇత్యుచ్చార్య। ఉభయోరపి పూగసంకలితం కుర్యాత్। ఉదీచ్యాం పూజాం కుర్వన్ తత్పూగం సువర్ణపుష్ప అంగుళ్యాభరణైస్సహ తద్వస్త్రే బధ్వా గురుర్వాచార్యాజ్ఞాప్రకారేణ దేవతామంటపస్థలే వా వాక్ దేవకుంభం స్థాప్య వివాహాదౌ వధుగ్రహాదశ పర్యంతం సుస్థిరోభవ ఇతి స్వర్ణగణపతిపూజా సమాప్తిః॥

(౨౭) తా॥ స్వర్ణగణపతిపూజ॥ అంతట దేవబ్రాహ్మణులతో గూడ సమస్తవైశ్యులను సభగా జేయవలయును. పిమ్మట శక్త్యనుసారముగ సంగుళ్యాభరణాదికమును ధరించి గణపతిపూజను చేయవలయును. అనంతరమందు "సింధూరవర్ణో...వరదోస్తునిత్యమ్,, అను మంత్రముచేత గణపతిని ధ్యానము చేయవలయును. అనంతరమందు స్వర్ణగణపతికి షోడశోపచారపూజను చేయవలయును. పిమ్మట కన్యాపూర్వకముగ గోత్రము నుచ్చరించి "అముకస్యప్రపౌత్రీం,, అనునది మొదలుకొని "సుస్థిరోభవ ఇతి,, అనువఱకును చెప్పబడిన కర్మమును చేయవలయును. ఇట్లని పురాణతంత్రోక్తమైన స్వర్ణగణపతిపూజ సమాప్తము.

—— ❋ అథ పురాణతంత్రోక్త మధుపర్క ప్రారంభః. ❋ ——

(౨౮) వరస్య వివాహార్థం కన్యాగృహమాగత్య మధుపర్క ద్రవ్యమానీయ ప్రాణానాయమ్య ఏవంగుణేత్యాది శుభతిథౌ కన్యార్థితే గ్రహమాగతాయ వరాయ లక్ష్మీనారాయణప్రీత్యర్థం కన్యాదానాంగభూతం మధుపర్కపూజాం ఆచరిష్యే। సప్తవా వా ఏకాదశం వా దర్భాన్ ప్రాగగ్రాన్ ఉత్తరాగ్రాన్ విష్టరం దద్యాత్। విష్టరం విష్టరం నమః। వసంతేన పాదౌ ప్రక్షాళ్య ఆచమ్య। పాద్యం నమః। త్రిరాచమ్య హస్తయోః అర్ఘ్యం నమః। ఇతి త్రిః పునరాచమ్య త్రిః ఆచమనీయం నమః। సుధానామ ఇతి। జలం పీత్వా ఆచమ్య అథ మధుపర్కపాత్ర

హసీయహస్తే| మధుపర్కపాత్రంపవిత్రం | స్వర్ణశోధనంఆలోడ్య ఆలోడ్య లోమనుమధుపర్కమితిశ్రుతిః| తత్పాత్రం| వరస్యదక్షిణహస్తేదత్వా | ఏవం శ్లోకేనపునరాలోడ్యభూమౌనిక్షిపేత్| సువర్ణశోధనాయ| మధుదత్వాప్రథమంప్రాశయేత్| ఆచమ్య| సుధానామఇతిజలంపీత్వా| ద్వితీయంప్రాశ్య|పూర్వవదాచమ్యసుధానామఇతి జలంపీత్వా| తృతీయంప్రాశ్య| ఆచమ్య|సుధానామఇతిజలంప్రాశ్య| తత్పాత్రంభూమౌనిక్షిపేత్ | మమగృహస్థవ్రతయోగ్యతాసిద్ధ్యర్థంద్వితీయయజ్ఞోపవీతధారణంఆచరిష్యే | శుభంతునవతంతూనాంపవిత్రంపాపనాశనం | ఆయుస్తేజోబలంసౌఖ్యంస్వస్వకర్మక్రియాత్మకం| ఇతియజ్ఞోపవీతధారణం| ఆచమనీయం | అంగుష్టతర్జన్యాశ్చఊర్ధ్వదిశివిసృజేత్ | బ్రహ్మరుద్రాణాంహరివసూనాంచంద్రోఇంద్రాణాం| మహతోగురూణాంవాణీలక్ష్మీనాగారిశచీనాం| దిగ్భ్యోదేవాసతతందీర్ఘమాయుఃఇతివరస్య| వస్త్రాభరణాదికందత్వా| భాసింగందత్వా | ఇతిపురాణతంత్రోక్తవిధానేన మధుపర్కసమాప్తిః||

(౨౯) తా|| పురాణతంత్రోక్తమధుపర్కప్రారంభము|| కన్యాదాతయగువాడు వరునకు వివాహమును జేయుటకు కన్యాగృహమునకువచ్చి మధుపర్కద్రవ్యమునుదీసికొని ప్రాణాయామమును చేసి "ఏవంగుణే త్యాదిశుభతిథౌ,, అనునదిమొదలుకొని "మధుపర్కపూజాంఆచరిష్యే,, అనువఱకును చెప్పబడినవిధముగా సంకల్పమును చేయవలయును. పిమ్మట, ఏకదర్భలనైనను, పదునొకండుదర్భలనైనను, ప్రాగగ్రములనుగా జేసి విష్టరము నివ్వవలయును. అంతట "విష్టరంనమః,, అనునదిమొదలుకొని ,,తత్పాత్రంభూమౌనిక్షిపేత్,, అనువఱకును చెప్పబడిన విధముగా సకలకార్యములను చేయవలయును. అంతట ,,మమగృహస్థయోగ్య...ఆచరిష్యే,, అని సంకల్పమును చేసి ,,శుభంతునవతంతూనాం,, అనునది మొదలుకొని ,,భాసింగందత్వా,, అనువఱకును చెప్పబడిన యజ్ఞోపవీతధారణాది కర్మములను చేయవలయును. ఇట్లని పురాణతంత్రోక్తమైన మధుపర్కవిధి సమాప్తము.

అథవివాహప్రకరణమ్.

(౩౦) ప్రత్యఙ్ముఖస్యప్రాఙ్ముఖింకన్యాం| ఉభయహస్తే | జీరకందత్వాపరస్పరం| నిరీక్ష్యతాం| కన్యావర్ణపూర్వకంజయతి| విద్యుక్తమంగళాష్టకంపఠిత్వా| సుముహూర్తమస్తు | ప్రత్యఙ్ముఖంవరస్యప్రాఙ్ముఖికన్యావర

స్యతిలకంధృత్వా। ఉభయోర్గళస్థితపుష్పమాలాం। పరస్పరంకంఠేధారయే
త్। కన్యాదానప్రయుక్తంకించిత్ శాస్త్రోక్తపుణ్యాహమాచరిష్యే। మహాజ
నైఃమహాసంకల్పంవాచయిత్వా షోడశమహాదానాంతరవర్తి। సాలంకృతక
న్యాదానమహంఆచరిష్యే। తదంగత్వేన। బ్రాహ్మణపూజాంఆచరిష్యే।వధూ
వరౌగంధాక్షతపుష్పభూషణాద్యైరలంకృత్య కన్యాదానప్రయుక్తదేవబ్రా
హ్మణానుజ్ఞయాస్వజనైస్సహబంధుజనానుజ్ఞయాకన్యాదానంఆచరిష్యే।వర
స్యఅంజలౌ। తదుపరికన్యాంజలౌ।తదూర్ధ్వందాతృంజలౌ। సువర్ణయుక్తం
తులసీదళ। గంగాజలైసహదత్వా। తత్రగోత్రముచ్చార్య। కన్యాంకనకసంప
న్నాంకనకాభరణైర్యుతాం। దాస్యామివిష్ణవేతుభ్యంబ్రహ్మలోకజిగీషయా।
విశ్వంభరఃసర్వదేవతాఃసాక్షిణఃఇమాంకన్యాం ప్రదాస్యామిపితౄణాంతా
రణాయచ। కన్యాచమాజ్ఞతోభూయఃకన్యామేదేహపార్శ్వతః। కన్యామే
సర్వతోభూయాత్కన్యామేత్వేచమాప్నుయాత్। కన్యాసాలంకృతాసాధ్వీ
సుశీలాచమహామతే। ఇమాంకన్యాంప్రదాస్యామిధర్మకర్మార్థసిద్ధయే। అ
ర్థంకామంచధర్మంచసర్వదాపరిపాలనం॥ ఇతిచతుశ్శ్లోకైః॥ కన్యాందత్వాఇతి
దాతువచనం। ఇతిప్రతిగృహ్ణీయాత్కన్యాదానసాద్గుణ్యార్థంగోభూశ్రీమూ
ర్తిదశదానం। ఉభయత్రబ్రాహ్మణేభ్యోదత్వా। పూర్వోక్తప్రకారేణ। కంఠే
పుష్పమాలాంపరస్పరంధారయేత్। దూర్వాదళైః। క్షీరసర్పిషాతిలకంకుర్యా
త్ తతః। అక్షతారోపణం। ఉభయోరంజలిక్షీరసర్పిషా। ప్రక్షాళ్యపూర్ణాంజ
లౌనిక్షిపేత్। యశశ్చస్తథాకామోకామాలక్ష్మీయశస్తథా। శిరసేధార
యిష్యామిఅక్షతారోపణంకుర్యాత్। పునఃపునః శాంతిఃపుష్టిఃతుష్టిశ్చాస్తు। దీ
ర్ఘమాయుష్యమస్తు। తూష్ణీం। చతుర్థంధారయేత్। ఇత్యక్షతారోపణం। అ
థదంపత్యోః వలయాకారంసుదోరంపంచతంతుభిః। దూర్వైశ్చతుతంతుయు
క్తంహరిద్రామూలసంయుతం। పుమాందక్షిణహస్తేతువామస్త్రీణాంతుకంక
ణం। రక్షాబంధేమహారక్షఆయుఃకాంతిఃయశోబలం। ఏవంశ్లోకద్వయేనరక్షా
బంధనం। ఏవంగుణేత్యాదిశుభతిథౌమమవివాహాంగభూతం ఉత్తరోత్తరసం
పత్ప్రజాసమృద్ధ్యర్థంమాంగల్యాభరణం ప్రతిపూజాంఆచరిష్యే। తండులస్యో
పరిమాంగల్యసూత్రం యథోక్తరచితసువర్ణాభరణద్రవ్యైః సహమంగళద్ర
వ్యాణ్యాసీయపుష్పాక్షతాన్ గృహీత్వామాంగల్య గణపతి దేవతాభ్యోనమః
షోడశోపచారపూజాంకృత్వా। యంబ్రహ్మవేదాంతవిదోవదంతి। ఇతిగణప

ప్రార్థనా॥ దేవేంద్రాణినమస్తుభ్యం దేవేంద్రప్రియభామినీ । బర్హ్నియాద్దక్షిణాయుక్తైః దంపత్యోః పరివర్ధనం । ఇతిపంచపూర్ణైః సువర్ణాక్షతైః సహదంపత్యోః స్వధర్మప్రయుక్తం నూతనవస్త్రాదికం దత్వా అత్ర ఆశీర్వాదః। ఆయుష్యాభివృద్ధ్యర్థం ఆశిషా మోహ్యైః సుఖీభవ। ఇత్యాశీర్వాదః ॥ ఇతిపురాణతంత్రోక్త విధానేన వివాహప్రకరణంసమాప్తం॥

(30) తా॥ వివాహప్రకరణము॥ "ప్రత్యఙ్ముఖస్య ప్రాఙ్ముఖీంకన్యామ్,, అనునది మొదలుకొని "ఆశిషా మోహ్యైస్సుఖీభవ,, అనువఱకును చెప్పబడిన సమంత్రములచేత కన్యాదానాదిసకలకర్మములను శాస్త్రోక్తప్రకారముగ జరిపియాశీర్వాదమును చేయింపవలయును. ఇట్లు వివాహప్రకరణము ముగిసెను.

——— * అథసప్తపదీలాజాహోమః. * ———

(31) అథవివాహమంటపస్య పార్శ్వదిగ్భాగే దేవస్థిత మంటపస్య వధూవరయోః పురతః పీఠేనివేశ్య। పుణ్యాహంవాచయిత్వా । మమవివాహాంగభూతం సప్తపదీలాజాహోమపాణిగ్రహణ ఔపాసనారంభం ఆచరిష్యే। అగ్నిప్రతిష్ఠాపనాది అగ్నిమూర్తిధ్యానాంతం కృత్వా అగ్నిమలంకృత్య । తత్రక్రియాతంత్రపరిగ్రహార్థం అగ్న్యాదిపంచభిః శ్లోకైః । ఏకైకంసమిధాన్యద్రవ్యేణ శేషేణ పూర్ణాహుతిపర్యంతం సద్యో ఆచరిష్యే । ఇత్యన్వాధానః । ప్రాగగ్రాన్ ఉత్తరాగ్రాన్ దర్భాన్ పరిస్తీర్య । లాజాసహ సప్తపాత్రాసాదనం కృత్వా పృథక్ పృథక్ పాత్రాసాధనం శోధ్యదర్భద్వయం ప్రజ్వాల్య। లాజాసహ ప్రదక్షిణం కృత్వా ఉదకేనసంప్రోక్ష్య అగ్నింబ్రహ్మాణం ఆత్మానం చాలంకృత్య। త్రయోదశసమిద్భిః క్షేప్తి। ఇధ్మప్రక్షేపణం। అస్మిన్ తంత్రోక్తప్రకారేణ ఔపాసనహోమే ఇధ్మప్రక్షేపణముహూర్తస్సుముహూర్తమస్తు। నైరృత్యాది ఈశాన్యపర్యంతం వాయవ్యాది ఆగ్నేయపర్యంతం ఆజ్యధారాం హుత్వా । అథప్రధానహోమః । భూమిర్జలంతథా అగ్నిర్వాయురాకాశ ఏవచ । పంచభూతాత్మకే దేహే పుత్రం దేహి హుతాశన। అగ్నయేనమః। రసస ద్వాప మేదో స్త్రీ అజాశుక్లస్తథైవచ। ఆత్మానంసంభవం దేహి పుత్రం దేహి దివాకర। సూర్యనారాయణాయనమః। మిథునంగర్భసంజాతం దశమాసాన్ ప్రసూతికాన్। ఆయుష్మంతం కీర్తిమంతం సుపుత్రం త్వంచ దేహి మే। కందర్పాయనమః । సుగంధాగ్నికం కాంతం యజ్ఞస్వాంతం శ్రియాయుతం । సత్వంప్రతాపవాన్ దేవపుత్రం దేహి పితామహ। బ్రహ్మదేవనమః। ఆత్మానమాత్మసంభూతరూపవాన్ రూప

సంభవః। మతకళేబరవర్ణస్యపుత్రంమేసర్వదేవతాః ॥ ఇంద్రాయనమః।ఏతైః పంచభిశ్లోకైఃపంచవారంలాజావధూ పూర్ణాంజలిభిః వరస్యహ స్తసంపుటేన అగ్నయేసమర్పణం। ఏవంగుణేత్యాదిశుభతిథౌవివాహాంగభూతం స్వపత్ని త్వసిధ్యర్థంపాణిగ్రహణస ప్తపదీపూజాం ఆచరిష్యే। సమస్తమంగళద్రవ్యైఃస హసభాదేవతామధ్యేహరిద్రాగౌరీం ప్రతిష్ఠాప్య। తత్పురతఃతండులస్యోపరి సప్తపదీంసంలేఖ్యపూజాంకుర్యాత్ । గౌరీంలక్షణసంపన్నాం సర్వావయవ శోభితాం। ఆయుఃసౌభాగ్యమేదేహివరదేభక్తవత్సలే। గౌరీసప్తపదీదేవతా భ్యోనమః। ధ్యానావాహనాదిషోడశోపచారపూజాంకుర్యాత్ । తత్రగౌరీంస ప్తపదీసహితయజ్ఞేశ్వరం। ప్రదక్షిణనమస్కారంకుర్యాత్ । సారస్థితాసనశి లాయాఃకన్యాయాఃదక్షిణసానశిషాయాః కన్యాదక్షిణపాదాంగుష్ఠంవరస్యద క్షిణపాణింస్పర్శయేత్। ఏవంప్రకారేణత్రివారంకన్యాప్రదక్షిణం ఆచరిష్యే। గౌరీంలక్షణసంపన్నాం సర్వావయవశోభినీం। ఆయుర్యశశ్చమేదేహివరదేభ క్తవత్సలే। ఇతిపాణిగ్రహణం। ఏవంగుణేత్యాదిశుభతిథౌ ఔపాసనయోగ్య తాసిధ్యర్థంశ్రీనగరేశ్వర దేవతాప్రీత్యర్థం యథాసంభవకృఛ్రకృత్యామ్నా యత్వేనహిరణ్యదానం ఆచరిష్యే। అగ్నిప్రతిష్ఠాపనాదిధ్యానంకృత్వా।హరి ద్రాతండులాన్గృహీత్వా। సమిత్రైక్యంనిధాయ। ఆజ్యమభిఘార్య। పర్యగ్నిక రణం। అగ్నిమభ్యర్చ్య। భార్యాంజలింప్రోక్ష్య। సమిధసహితముష్టితండులా నిక్షిప్య। తండులస్యద్విభాగంకృత్వా। ఏకభాగంగార్యాః। వీతహోత్రాయ నమః। ఇత్యాహుతిద్వయంపశ్చాన్నిక్షిపేత్। సంసర్గవనసత్పతయేనమః। అ థఅగ్న్యుపస్థానం। శ్రియందేహియశోదేహిబలందేహిహుతాశన। ఆయు స్తేజోసుఖందేహినమస్తేహవ్యవాహన। ఇత్యభివాద్యగోత్రాభివాదనం ॥ అథ సమిత్సమారోపణం ॥ సమిధేనస్థితోహ్యగ్నిఆగచ్ఛమమసన్నిధౌ। ఉదీచాంగ పూజా॥ గచ్ఛగచ్ఛమహాదేవగచ్ఛగచ్ఛసురాధిప। గచ్ఛగచ్ఛమఖాద్యక్షగచ్ఛగ చ్ఛహుతాశన।యజ్ఞేశ్వరాయనమఃయథాస్థానముద్వాసయ।తదుపరిఆశీర్వా దపూర్వకంనీరాంజనంకృత్వా। తదనంతరంసభాపూజా। దేవస్యగృహేమున యోవసంతినదేవానాంకవయఃపార్థివాసః। దేవాఇదంమేసుమనస్యమానోది విదేవావసహోదీర్ఘమాయుః। అశేషవిద్వన్మహాజనేభ్యోనమః। గంధాదిసకలా రాధనేష్వర్చితమస్తు। ఫలంమనోరథఫలంఫలదాదిసదానృణాం। పుత్రపౌత్రా భివృధ్యర్థంఅతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే। ఇతిఫలదానం। తాంబూలదానం। హిర

ణ్యగర్భగర్భస్థమితిహిరణ్యతాంబూలదానం । శ్రీనగరేశ్వరప్రీత్యర్థంసాయం
ప్రాతరౌపాసనంకుర్యాత్। కంకణవిసర్జనానంతరం శేషహోమః। ఇతిపురా
ణతంత్రోక్తప్రకారేణ లాజాహోమఃసమాప్తిః॥

(౩౧) తా॥ సప్తపదీలాజహోమము ॥ పిమ్మట వివాహమంటపము
యొక్క పార్శ్వదిగ్భాగమునందు దేవస్థితమంటపముయొక్క ముందర వధూ
వరులయొక్క పీఠమునందుప్రవేశపెట్టి పుణ్యాహవాచనమును చేయవలయును.
అంతట "మమవివాహాంగభూతం,, అనునది మొదలుకొని "రంభఆచరిష్యే,,
అనువఱకును చెప్పబడిన మంత్రమునుచ్చరించుచు సంకల్పమును చేయవలయును
అంతట, అగ్నిప్రతిష్ఠాపనాదిసకలకార్యములను, అగ్నిమూర్తిధ్యానాంతము
వఱకును చేయవలయును. అనంతరమందు "అగ్నిమలంకృత్య,, అనియగ్న్యలం
కారమును చేయవలయును. అంతట "తత్రక్రియాతంత్ర,, అనునది మొదలుకొని
"సద్యోఆచరిష్యే,, అనుమంత్రములచేత అన్వాధానమును చేయవలయును.
అనంతరమందు "ప్రాగగ్రైః ఉత్తరాగ్రైః దర్భైః పరిస్తీర్య,, అనునది మొ
దలుకొని "కంకణవిసర్జనానంతరం శేషహోమః,, అనువఱకును చెప్పబడినవిధ
ముగ సకలకర్మములను చేయవలయును. ఇతిపురాణతంత్రోక్తమైన లాజహో
మముముగిసెను.

✻ అథపుష్పోత్సవః. ✻

(౩౨) తత్పరదినేతతఃప్రాతఃకాలక్రియమాణహోమాదికంకృత్వా
తదనంతరంవధూవరయోఃవిధ్యుత్సవంకుర్యాత్। తదాప్రాతర్వివాహమంటపే
ప్రత్యఙ్ముఖంప్రాఙ్ముఖేనమంగళపీఠంనివేశ్యతత్రవధూవరౌస్థాపయిత్వా।తథా
కంఠేపుష్పమాలికాంబధ్వాఉభయోఃవరయోఃబహూనిపుష్పాణిదత్వాదుకూ
లాన్యానీయ ఉభయోర్మధ్యేయవాదికందత్వా। పుష్పకందుకేదంపత్యోఃపరస్ప
రసల్లాపంకతివారంకృత్వా। వధూహస్తపుష్పకందుకం కేవలంతాడయిత్వావ
రేణాపితద్వత్ త్రివారంకారయిత్వా । దంపత్యోఃకంఠస్థితపుష్పమాలాం పర
స్పరంప్రతిలోమంకారయిత్వా। తదనంతరంమంగళపీఠే దంపతీపూర్వవత్స
మానతయాస్థాపయిత్వా। ఉభయోర్వస్త్రాదీన్దత్వా । తతఃదేవతామంటప
సమీపేరంగవల్ల్యాదిపీఠంకారయిత్వా। తత్రపుణ్యాహంవాచయిత్వా। ఏవంగు
ణేత్యాదిశుభతిథౌ మమవివాహాంగభూతం పార్వతీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థంజలో
త్సవాంగస్థలశుద్ధ్యర్థం న్యాసోక్తపుణ్యాహవాచనంఆచరిష్యే। తదనంతరంస్త్రా

యమౌపాసనంకృత్వాతత్రజలోత్సవప్రకరణం। శుద్ధజలపూరితకుంభద్వయ మానీయ।గంధాదిభిరభ్యర్చ్య।ఏకస్మిన్ కుంభేవలయంనిక్షిప్య।ఏకస్మిన్ కుంభేజంబీరఫలంనిక్షిప్య।దంపతీదేవతాప్రార్థనా। ఉభయోర్దంపతీకరోత్।జంబీరఫలం వధూవరౌగృహీత్వా వధూవలయంగృహీత్వాపునః వధూవదతీదేవముక్తాఫలఃసమానకాంతిః మయాదృష్టేతివాచయిత్వా। అభివాద్యతద్వద్వరోపిఉచ్చార్య। ఆశీర్వాదపూర్వకంనీరాంజనంకృత్వా బ్రాహ్మణేభ్యోతాంబూలదక్షిణాందత్వా।సుఖీవసేత్।ఇతిపురాణతంత్రోక్తపుష్పోత్సవక్రీడోత్సవసమాప్తిః॥

(3౭) తా॥ పుష్పోత్సవము॥ లాజహోమముజరిగిన మరుదినమునందు ప్రాతఃకాలమునందుజేయదగిన హోమాదికమునుచేసినపిమ్మట వధూవరులకు ప్రతిదినమునందునుచేయదగిన యుత్సవమునుచేయవలయును. అంతటనాటిదినముయొక్కరాత్రియందు ప్రాఙ్ముఖముగా మంగళపీఠమునుస్థాపించి దానియందు వధూవరులనుస్థాపించి యావధూవరులకంఠములయందు పుష్పమాలికలనువైచి పట్టువస్త్రములనుదెచ్చి వధూవరులయొక్కమధ్యమందుంచివధూవరులచే పుష్పకందుకక్రీడనుచేయింపవలయును. పిమ్మటవధూవరులయొక్కకంఠమాలికలకు ప్రతిలోమమునుచేయించి మరలనావధూవరులను పూర్వమునందువలెనే మంగళపీఠమునందుగూర్చుండబెట్టి యాయిద్దఱికినివస్త్రాదికమునివ్వవలయును. పిమ్మటదేవతామంటపసమీపమునందు రంగవల్ల్యాదికమునురచింపజేసి యక్కడపుణ్యాహవాచమును చేయవలయును. పిమ్మట "ఏవంగుణేత్యాది శుభతిథౌ...పుణ్యాహవాచనంఆచరిష్యే,, అనిసంకల్పమునుజేయవలయును. పిమ్మటసాయంకాలమునందలి యౌపాసనకృత్యమునుజేయించి జలోత్సవమునకుప్రారంభింపవలయును. అంతటశుద్ధజలపూరితమైన రెండుకుంభములనుదెప్పించి గంధాదులచేతనర్చించి ఆరెంటిలోనొకకలశమునందువలయమునువైచి మఱియొకకలశమునందుజంబీరఫలమునువైచి దంపతీదేవతనుప్రార్థింపవలయును. అంతటనావధూవరులు జంబీరఫలమునుగ్రహింపవలయును. మఱలనావధువువలయమునుగ్రహించి ,,ముక్తాఫలసమానకాంతిఃమయాదృష్టా,, అనియుచ్చరింపవలయును. అంతటనమస్కరించి ,,సమర్పయామివరదేవకుమారీ,, అనునవిమొదలుకొని ,,దక్షిణాందత్వాసుఖీవసేత్,, అనుపఱకునుచెప్పబడినవిధముగ మంత్రములనుచ్చరించుచు సదక్షిణాకతాంబూలములను బ్రాహ్మణులకివ్వవలయును. ఇట్లనిపురాణతంత్రోక్తపుష్పోత్స

వక్రీడోత్సవములుముగిసెను.

—* అథగోత్రవిధిః. *—

(33) ప్రాతఃపూర్వవదౌపాసనంకృత్వా। తదాప్తాప్తసర్వంశుచికా
రయేత్ వధూవరయోఃమాతాపితరౌసర్వాలంకారంకారయిత్వా।మంగళకుం
భద్వయంవధూవరయోఃశిరసిమాతాపితరౌనిధాయపంచమహావాద్యైఃసహ
నదీతీరేగత్వాతత్రకుంభద్వయంనిక్షిప్యకటకవలయకంఠసరమాంగల్యసూత్రక
ర్ణాభరణాదిభిరలంకృత్యహరిద్రాతంతునావేష్ట్య। శిరఃశ్రోత్రంతథానాసాపృ
ష్టజింహాస్తథైవచ। కంఠేకక్షౌచహృదయేకటిబాహుస్థాంగుళిః। ఊరుజాన్వో
శ్చపాదాంతంరోమవర్మాంసపూరితం। పంచప్రాణాన్ప్రతిష్ఠాప్యసంనిధీకు
రుసర్వదా। ఏవంప్రాణప్రతిష్ఠాపనాదిషోడశోపచారపూజాం కృత్వాతయో
ర్మధ్యేదేవతాకుంభంవిధాయవధూమాతావరమాతృశిరసినిధాయఅన్యంకుం
భంస్వయంగృహీత్వామహాద్వారేపాదప్రక్షాళనాదిమంగళార్తింకృత్వా।అం
తఃప్రవిశ్యముక్తాతోరణఫల పుష్పవస్త్రాదిభిఃసమ్యగలంకృత్యహోమమంటపే
స్థాపయిత్వాతదనంతరంవధూవరసంబంధినః సర్వేఫలపుష్పగంధతాంబూల
సువర్ణపుష్పంపాకసంస్కారాదికంగృహీత్వా।స్వపురోహితాగారంప్రతిసక
లఃప్రతిగమ్యఅత్రయతిందేవతాంషోడశోపచారైఃసమ్యక్పూజ్య।వధూవరసం
బంధినఃప్రత్యేకంస్వకీయదేవతామాదాయ పూర్వవదేవనృత్యగీతవాద్యాదిరు
త్సవైస్స్వగృహంప్రవిశ్య। తత్రదేవతామంటపస్థలే పాకకుంభషట్త్రయస్త్రింశ
ద్దేవతాసంస్థాప్య। త్రయస్త్రింశద్దేవతారాధనం। బాలనాగరవర్ణః। సర్వేసం
బంధినఃబాలనాగరసమీపంగత్వా। ఉపచారైర్వాక్యైః తాన్ అలంకృత్యస
ర్వాన్వివాహమంటపమానీయఅంతేనివేశయేయుఃవివాహమంటపమధ్యేరంగ
వల్ల్యోపరిమంగళపీఠే నివేశ్యసర్వసగోత్రజస్య। ఉలూఖలము సలసమాన్నవ
శూర్పాన్నిధాయ। సుధామయహారిద్రతంతున్నావేష్ట్య। తేషాంపురతఃస్థా
ప్య। అత్రపుణ్యాహంవాచయిత్వా। ఏవంగుణేత్యాదిశుభతిథౌసర్వేషాంసగో
త్రాణాంసకుటుంబానాంక్షేమస్థైర్యవిజయాయుశ్వర్యాభివృద్ధ్యర్థంస్వగోత్రదేవ
తాప్రీత్యర్థంసర్వేషాంశరీరశుద్ధ్యర్థంపుణ్యాహంవాచయిష్యే। పుణ్యాహవా
దక్షైఃసర్వేషాంమార్జనంకృత్వా। తదనంతరంసువాసిన్యఃమంగళవాచపూర్వ
కంనామముసలంనిధాయ। తత్రహరిద్రాచణకంనిధాయ। పేషణశిలాయాంగో
ధూమాన్నిక్షిప్య। సర్వాఃసువాసిన్యఃతదుక్తంపాఠికాక్రమేణసర్వమంగళాన్

వాచయేయుః। పురోహితఃఉత్థాయ । సర్వేషాంస్వగోత్రిణాంవస్త్రంవిధాయతండులాన్నిక్షిప్య।రజతాంగుళినాలిఖిత్వా।భో। భూమ్యాంతరిక్షపాతాళాదిచతుర్దిక్షుభువననివాసినః। అష్టమహానాగకులాన్ విచిత్రరూపేణమధ్యేయూయంసర్వేషాంనాగదేవతాః। యూయంసమాచక్ష్వ। ఏతత్ గోత్రోద్భవస్యాస్యయజమానస్యక్షేమాహిక ప్రయుక్తనాగబలీప్రస్తువంతం వివర్ధయస్వమితి। తాన్ సర్వాన్ ప్రార్థయేయుః । తతఃవస్త్రేణతండులంబధ్వానిక్షిపేత్। ఏవంప్రకారేణగోత్రిణాంసర్వానామాయుః । రంగవల్యామంగళపీఠోపరివృణ్యాహంకృత్వా।దీర్ఘచతురస్ర వస్త్రంతేషాంశిరసినిధాయతండులానాహృత్యపురోహితఃతతోంగుళినాపూర్వవత్ లిఖిత్వాసర్వాఃనాగరదేవతాః ప్రీతింకృత్వా। తత్తండులంపూర్వవత్‌నిక్షిపేత్। ఇతిగోత్రవిధిఃసమాప్తిః॥

(౩౩) తా॥ గోత్రవిధి॥ మరుదినప్రాతఃకాలమునందు మునుపటివలె నౌపాసనమునుజేసి యానాటిరాత్రియందు సర్వమును పరిశుద్ధమునుగా జేయింపవలయును. అంతటవధూవరులయొక్క తల్లిదండ్రులు వధూవరులకుసర్వాలంకారములను జేయింపవలయును. పిమ్మటమంగళకుంభద్వయమును, వధూవరులయొక్క శిరస్సునందుబెట్టి పంచమహావాద్యములతోగూడ నదీతీరమునకుబోయి యక్కడ నారెండు కుంభములనుదించి కటకవలయకంఠసరమాంగల్యసూత్రకర్ణాభరణాదులచేత నలంకరించి హరిద్రాతంతువునాకుంభములకుచుట్టును చుట్టవలయును. అంతట “శిరశ్శ్రోత్రంతథానాసా...సన్నిధీకురుసర్వదా,, అనుమంత్రముచేత ప్రాణప్రతిష్ఠాపనాది షోడశోపచారపూజనుచేయవలయును. అంతటనాకుంభములయొక్క మధ్యయందుదేవతాకుంభమును బెట్టవలయును. అంతటనాకుంభములను వధూవరులతల్లులు శిరస్సులయందు బెట్టుకొనివివాహగృహమునకువచ్చి ద్వారదేశమునందు పాదప్రక్షాళనాదికమునుచేసికొని లోనికిబోయి యాకుంభములను, ఆభరణాదులచేత నలంకరించి హోమమంటపమునందు బెట్టవలయును. పిమ్మటనెల్లవారును తాంబూలాదికమును గ్రహింపవలయును. అంతటనెల్లవారును పురోహితునిగృహమునకుబోయి యచ్చటనిష్టదేవతకు షోడశోపచార పూజలను చేయవలయును. అంతటనాదేవతతోగూడ, ఎల్లవారును సకలవాద్యములతోగూడ వివాహగృహమునకు రావలయును. వచ్చిదేవతామంటపస్థలమునందు పాకకుంభములయందు ముప్పదిమూడుకోట్ల దేవతలను స్థాపించి యాదేవతలకు

దరకును పూజనుచేయవలయును. పిమ్మటనందఱును బాలనాగరసమీపమున కువచ్చి షోడశోపచారపూజలనుచేసి యాదేవతను వివాహమంటపమునందు ప్రవేశపెట్టవలయును. అంతటరంగవల్ల్యాదికమునురచించి రోలురోకలిచేటలు మొదలగువానిని యాదేవతాసమీపమునందు బెట్టవలయును. పిమ్మట "ఏవంగుణే త్యాదిశుభతిథౌ,, అనునదిమొదలుకొని "తత్తండులంపూర్వవత్ నిక్షిపేత్,, అనువరకును చెప్పబడినవిధముగ సంకల్పాది సర్వకర్మములను జేయవలయును. ఇట్లనిపురాణతంతోక్తమైన గోత్రవిధిముగిసెను.

——* కన్యాకుమారీ పూజావిధిః. *——

(౩౮) అథకులదేవతాప్రీత్యర్థంధ్యానాదిపూజాంకుర్యాత్ । ఏవంగుణే త్యాదిశుభతిథౌ పాలికాక్షత్ఆసనమేయః । వధూవరయోఃకులదేవతాప్రీత్యర్థంకన్యకాపరమేశ్వరపూజాంఆచరిష్యే । తదాదౌకలశపూజాంఆచరిష్యే । తదంగగణపతిపూజాంఆచరిష్యే। వైవాహికమంటపమధ్యేసంస్థాప్య । సుకోమలాంగీంసుగుణీంసుశీలాంశ్రీవైశ్యవంశోద్భవచిత్రరూపాం । ధ్యాయేత్కుమారీంసకలేష్టదాయినీంనమామిదేవీం వరదాంప్రసన్నాం । ఏవంధ్యానాదిపూజాంకుర్యాత్। ఆవాహయేద్వైశ్యవంశస్యరత్నాంవిచిత్రవస్త్రాంబర భూషితాంగీం । పద్మద్వయాంపద్మవిశాలనేత్రాందేవీం కుమారీంవరదాం ప్రసన్నాం । ఆవాహనంనమః । అనర్ఘ్యరత్నైర్వితరత్నపీఠేనానావిచిత్రైపరిశోభమానాం। రత్నప్రభంస్వర్ణసువేష్టితంచదాస్యామిదేవీవరదేకుమారీ। ఆసనంనమః । సువర్ణపాత్రంపరిశోభమానంగంగాజలైఃపూరితనిర్మలంచ । దాస్యామిదేవివరదేకుమారీ। పాద్యంనమః। పురస్థితంకాంచనమింద్రనీలప్రభాసమానంవరదేప్రసన్నే।దివ్యంచతేపూరితమేవమర్ఘ్యం దాస్యామిదేవీ వరదేప్రసీద। అర్ఘ్యంనమః। నానాసుగంధంసుజనంసుపాత్రంనివేదితం తత్పరిగృహ్యమాణం। శుభప్రదాంశోభనమంటపస్థాందేవీకుమారీవరదేసుశీలే। ఆచమనంనమః। క్షీరందధిసర్పిషపుష్పసారంఫలోదకైఃశర్కరసంయుతంచ। పంచామృతంత్వంపరిగృహ్యమాణాంకన్యాంకుమారీంవరదాంప్రసన్నాం । పంచామృతస్నానంసమర్పయామినమః। కావేరీగోదావరికృష్ణవేణీమలాపహానర్మదతుంగభద్రే। గంగాత్రివేణీజలమిశ్రితంచస్నానం గృహాణవరదేకుమారీ । స్నానంసమర్పయామినమః । పీతాంబరంచిత్రవిచిత్రశోభితంసకంచుకంస్వర్ణమయంప్రదద్యాత్। భక్త్యా గృహాణవరదేకుమారీప్రసీదచిత్రాంబరభూషితాంగీ ॥ వ

స్త్రంసమర్పయామినమః । చూడారత్నంకంకణకంఠమాలా నానాముక్తారత్నతాటంకభూషాః। పాదద్వంద్వంనూపురంశోభమానంభక్త్యాదద్యాత్ అర్చయిత్వాకుమారీ । ఆభరణంసమర్పయామినమః । హరిద్రసిందూరసుశోభమానం శ్రీయుక్తరేఖాతరణి ప్రకాశం । నేత్రాంజనంకుంకుమఫాలదేశే సమర్పయేత్వాం సుగుణేకుమారీ । నానావిధంశోభితభూషణంచ కస్తూరికాచందనగంధసారం । గోరోచనంకుంకుమ శైత్యసారంసమర్పయామివరదేకుమారీ । ముక్తాఫలంరత్న విభూషితంచ గాంగేయముక్తా శశిసూర్యవర్ణం। అశ్వత్థపర్ణోత్పలశోభమానం ఫలంసమర్ప్యేవరదేకుమారీ। నానావిధఆభరణం సమర్పయామినమః ॥ జాజీచంపకమల్లి కాసుకుసుమైః సౌగంధికామాలికైః సేవంతీవకుళైస్సపాటలతథా సౌవర్ణ పద్మాకృతిం । పున్నాగైః కరవీరపూగకుసుమైః నానావిధాంమల్లికాం పుష్పాణిప్రతిగృహ్యతాంచ సుముఖిదాస్యామితేమాలికాం । పుష్పంసమర్పయామినమః। శ్రీగంధచూర్ణాంగరుధూపితంచసుమంగళం దివ్యసుగంధమిశ్రితం। మయాసమర్ప్యంజలజాతమధ్యంప్రగృహ్యతాంత్వంవిలసత్కుమారీ। ధూపంసమర్పయామినమః॥ అర్కేందుకాంతిప్రతిభాసమానం సుగోఘృతంవర్తిషుదీపజాలైః। భక్త్యాసమర్ప్యేద్భుతచిత్రమూర్తికుమారికాం శీఘ్రఫలప్రదాత్రీం। దీపంసమర్పయామినమః। నానావిధంభక్ష్యసుపక్వమన్నం సద్యోఘృతందుగ్ధదధీసమేతం । లేహ్యానిచోష్యాణిమయాసమర్పితంభజే కుమారీంమనసేష్టదాత్రీం। మహానైవేద్యంసమర్పయామినమః। ఫలంసుపక్వంకదళీచజంబుదాడిమాది కర్పూరసునారికేళం। సమర్పయేబీజంచణకం గృహాణదేవీకుమారీసకలప్రదాయినీ । నానావిధఫలంసమర్పయామినమః। వల్లీదళంపూగసకర్పూరంచలవంగ ఏలాచసువర్ణపాత్రం। ప్రగృహ్యతాంబూలమిదం సుధామయేకన్యేకుమారీతవఅర్పయామి। తాంబూలంసమర్పయామినమః॥ కర్పూరనీరాంజనమంగళంచ జ్యోతిప్రభాభాస్కరమిందుభాసాం। మయార్పితంసర్వగుణప్రధానే శ్రీమత్కుమారీసుఖసౌఖ్యధాత్రీ। నీరాంజనంసమర్పయామినమః ॥ నానాసౌగంధికుసుమైః మయాంజల్యాప్రగృహ్యతాం। కుమారీగుణసంపన్నే పునఃపుష్పంసమర్పయేత్ । మంత్రపుష్పంసమర్పయామినమః॥ నమామితేసర్వవరప్రదాయినీ నమామితేసర్వసుఖప్రదాత్రీ। నమస్కారాన్ సమర్పయామినమః। వరపార్థనాపునఃప్రాచ్యాంఉదీచ్యాంగపూజాంసమర్పయామినమః। ఛత్రచామరఆందోళగజాశ్వ చామరవ్యజనపురాణ

పంచాంగశ్రవణ సమస్తరాజోపచారపూజాం సమర్పయామినమః। ఆనేనక
న్యాకుమారీకల్పోక్తప్రకారేణ ధ్యానాదిసర్వోపచారపూజనేన శ్రీనగరేశ్వ
రఃప్రీయతాంప్రీతో భవతు। శ్రీనగరేశ్వరార్పణమస్తు॥ శ్రీకులదేవతాపూజా
సాద్గుణ్యార్థం। శ్రీపార్వతీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థం బ్రాహ్మణపూజాంఆచరిష్యే।
బ్రాహ్మణేభ్యోఫలతాంబూలదక్షిణాందత్వా। స్వకులస్యగంధకుంకుమకేసరీ
కస్తూరీపరిమళాదీని। పుష్పమాలాంఫలతాంబూలాదికందత్వా। దేవీకలశస్థ
తీర్థంసర్వసంబంధినఃపీత్వా। అతఃపరంబాంధవైఃసహభోజనంకుర్యాత్।ఇతిశ్రీ
పురాణతంత్రోక్తప్రకారేణ కన్యాకుమారీపూజావిధానంసమాప్తం॥

(౩౪) తా॥ కన్యాకుమారీపూజావిధి॥ అంతటకులదేవతాప్రీతికొఱకు
ధ్యానాదిపూజనుచేయవలయును. ఎట్లనిన:—"ఏవంగుణేత్యాది శుభతథౌ,,
అనునదిమొదలుకొని "అతఃపరంబాంధవైః స్వసహభోజనంకుర్యాత్,, అనువ
ఱకునుచెప్పబడినవిధముగ సకలకర్మములనుజేయవలయును. ఇట్లనిపురాణతం
త్రోక్తమైన కన్యాకుమారీపూజావిధిముగిసెను.

——* అథనాగబలిః. *——

(౩౫) చతుర్థదినస్యఅపరరాత్రౌ వివాహమంటపమధ్యేపంచవర్ణతం
డులైఃచతురస్రంరంగవల్యాకృతింలిఖిత్వా। తన్మధ్యేచతురస్రంతథాఓదనంద
త్వా। తాదృశద్వయంనిధాయతయోఃపురతఃతండులపిష్టేన నాగదేవతాంవి
ధాయ। చతుష్కోణేషుసుధాలేపితచతుఃకుంభాన్నిధాయ। తదుపరిసూత్ర్యా
చతుఃకుంభాన్నిధాయ। చతురస్రవారుతేషాముపరినిధాయతద్గోత్రస్యతండు
లపిష్టేనదీపందత్వా। లవణేనగజాకృతింకృత్వాదేవతామంటపేగృహస్థితదేవ
తాకుంభంనిధాయ। వరమాత్రసంబంధిన్యావధూమాత్రసంబంధిన్యావాసర్వ
త్రబలిందాపయిత్వా। అత్రపుణ్యాహనాందీఆవాహనంకృత్వా। ప్రతిష్ఠాపిత
నాగదేవతాపూజాంకృత్వా। దాక్షాయణీపూజామాచరిష్యే। గణపతిపూ
జాంకృత్వా। సువాసినీభిఃదాక్షాయణీనాగదేవతాప్రదక్షిణత్రయం కారయి
త్వా। తాసాంకరకలశోదకంనాగదేవతాసిరసికించిత్ప్రోక్షయేత్। తతఃసు
వాసిన్యఃమంగళపీఠోపరిఉపవేశ్య। ఫలతాంబూలావివస్త్రగర్భమాపూర్య।వ
స్త్రాద్యుపచారంకృత్వా। నీరాంజనంకారయేత్। తతఃవివాహమంటపస్థితదం
పత్యోఃవరదాతృప్రతిమాంవస్త్రాదిభిరలంకృత్యతయోరన్యోన్యం సరసంవాచ
యేత్। సరసప్రకరణంసరసప్రకరణం ఆవయోఃశ్రీమతీపుత్రీజాతా। పురో

తమానీయపుణ్యాహవాచన జాతకర్మనామకరణంతంబంధుభిఃసహకృత్వాద్య
ధవలయుంపదాంగుళీపంచఆనీయపూజాంకృత్వావధూసంమంధీనాపి ఏకంప
దాంగుళీయకంఆనీయవరస్యదత్వాతతఃదేశకాలౌ సంకీర్త్యమమసకలసంప
త్సమృధ్యర్థం బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరప్రీత్యర్థంతాంబూలచర్వణ యోగ్యతాసి
ధ్యర్థంతాంబూలదానంఆచరిష్యే । ఇతిఫలతాంబూలదానంబ్రాహ్మణేభ్యోద
త్వా। బ్రాహ్మణఆశీర్వాదపూర్వకంతాంబూలచర్వణంకృత్వా । తతఃదంప
త్యోఃగజారోహణం। వస్త్రాద్యుపచారఆశీర్వాదపూర్వకంనీరాంజనం। వధూ
వరయోఃకారయిత్వాతదనంతరంసభాపూజ్యా। బ్రాహ్మణఆశీర్వాదః। తతః
దేవతామంటపస్థఐరిణీపూజామాచరిష్యే । అత్రఐరిణీద్వయంపూజయిత్వాఐ
రిణీమధ్యే గోధూమగుడమిశ్రితలడ్డుకాన్ స్థాపయిత్వా ఐరిణీశిఖాయాందీపం
ప్రజ్వాల్యబాలనాగైఃఐరిణీముష్టిప్యసర్వేషాం బాంధవానాంకదళీచణకనారి
కేళాదినైవేద్యాన్ గృహీత్వాతరుణీసమూహాత్సహైః వదనసమీపంనీత్వాతతః
పునఃపూజాంకృత్వానైవేద్యంసమర్ప్య। బాలనాగముఖేనఐరిణీద్వయంనద్యాం
విసర్జయిత్వా। సర్వేషాంబాంధవానాంబాలనాగైఃసహసర్పోత్సవేగృహంగ
త్వాఐరిణీపూజావిసర్జనం। అథవరస్యఔపాసనంకృత్వా ఇతితంత్రోక్తవిధా
నేననాగబలిఃసమాప్తః॥

(౩౫) తా॥ నాగబలి॥ అంతటనాల్గవదినముయొక్క యపరరాత్రి
యందు వివాహమంటపమధ్యమందు అయిదువిధములగుముగ్గులచేత నాలు
గుఅంచులుగల రంగవల్లినిరచింపవలయును. పిమ్మటదానిమధ్యమందు అన్న
మునుపెట్టి దానిముందరపిండితోచేసిన నాగదేవతనుపెట్టవలయును. పిమ్మట
నాలుగుకోణములయందును, సున్నముపూసినకలశములనుపెట్టవలయును. అం
తట నాకుంభములమీద సూక్ష్మములగు నాలుగుచిన్నకుంభములను పెట్టవలయు
ను. అంతటనాలుగువైపునను తండులపిష్టమునందు దీపమునుపెట్టవలయును.
అంతటలవణముచేత గజాకృతినిచేసి దేవతామంటపమునందు గృహస్థితదేవ
తాకుంభమునుపెట్టవలయును. పిమ్మటవరమాత్రసంబంధముగలదియును, వ
ధూమాత్రసంబంధముగలదియును, అగుబలినిపెట్టవలయును. అంతటపుణ్యా
హవాచనముచేయించి నాందీయావాహనమునుచేయవలయును. అనంతర
మందుప్రతిష్ఠాపిత నాగదేవతాబలినిపెట్టవలయును. పిమ్మట "దాక్షాయణీ
పూజామాచరిష్యే,, అనిసంకల్పమునుచేయవలయును. అంతటగణపతిపూజ

నుచేసిసువాసినీస్త్రీలచే నాగదేవతకు ప్రదక్షిణనమస్కారములను జేయించి వారిచేతులయందలి కలశోదకములను నాగదేవతయొక్క శిరస్సునందు ప్రోక్షణను చేయింపవలయును. అంతటసువాసినీస్త్రీలను మంగళపీఠముమీదగూర్చుండబెట్టి ఫలతాంబూలాదివస్త్రగర్భమును పూరింపవలయును. అనంతరమందువస్త్రాద్యుపచారమునుచేసి నీరాజనమునుచేయింపవలయును. అంతటవివాహమంటపమునందున్న దంపతులయొక్క వరదారుప్రతిమకు వస్త్రాద్యలంకారములను చేసి వధూవరులచేత సరసాలాపములను చేయింపవలయును. అనంతరమందుపురోహితునిరప్పించి జాతకర్మనామకరణములను చేయింపవలయును. పిమ్మటసంకల్పమునుచేసి తాంబూలదానమునుచేసి తాంబూలభక్షణాధికారమును చేయవలయును. పిమ్మటబ్రాహ్మణాశీర్వాదమునుపొంది తాంబూలచర్వణమునుచేయవలయును. అనంతరమందుసభాపూజనుచేసి బ్రాహ్మణాశీర్వాదమునుపొందవలయును. అంతటదేవతామంటపమునందున్న ఐరిణీదేవతాపూజను (అరివేణిపూజను) చేయవలయును. ఐరిణీద్వయమునుపూజించి ఐరిణీమధ్యయందు గోధూమగుడమిశ్రిత లడ్డుకములను స్థాపించి ఐరిణీశిఖయందు దీపమునుప్రజ్వలింపజేసి బాలనాగములచేత ఐరిణీదేవతకు క్షేపమును చేయవలయును. పిమ్మటబంధువులకు కదళీచూతనారికేళాది నైవేద్యములను గ్రహించి పునఃపూజనుచేసి నైవేద్యమును సమర్పింపవలయును. అంతటబాలనాగముఖముచేత ఐరిణీద్వయమును నదియందు విడువవలయును. ఇట్లనిపురాణతంత్రోక్తమైన నాగబలిముగిసెను.

——— ❀ ఉదీచ్యాంగపూజా. ❀———

(౩౬) తద్దినేరాత్రౌ శోభనలక్షణయుక్తపర్యంకే శిరోవేష్టనదీర్ఘపీఠే చోలామంచకంకృత్వా పూర్వవద్దక్షిణోత్తరేగజద్వయంలిఖిత్వా। చతురస్రరంగమధ్యేమంగళపీఠంన్యస్యతస్మాత్తతః బలింనిధాయఘటికాపాత్రసమీపే దంపత్యోఃశిబికాంబధ్వాపీఠేసంస్థః। మంచస్యచతుర్దిక్షుగజయోర్బలింనిధాయ తత్రపుణ్యాహంవాచయిత్వా। నాందీపూజాదికంకృత్వాగజయోఃపుష్పాద్యలంకారందత్వా ఐరావతఃపుండరీకోవామనఃకుముదోంజనఇత్యావాహ్య। తతఃఖట్వాంగపూజాంకృత్వా। అత్రపుత్రోజాతఇతిదంపత్యోఃపరస్పరభాషణంపూర్వ్వాపకారేణజాతకర్మాదికంకృత్వా। తత్రగజారోహణం। అనంతరందంపత్యోః [illegible]గజ [illegible]దత్వా। [illegible]

దుక్తసుముహూర్తపర్యంతం మంగళాష్టకం పఠిత్వా । సుముహూర్తమస్త్వితి బ్రూయుః। అనంతరందంపత్యోఃకరస్థితగుడజీరికాంపుంచస్యోపరివికీర్య । ఘంటానాదంకృత్వా। తదేవలగ్నం। ఇతిదోలారోహణం । తదనంతరంబాంధవ సువాసిన్యఃదోలాం జ్జుంగృహీత్వామంగళార్తిక్యైః దోలాతిర్యక్ సర్వేసంబంధినః అన్యోన్యతయాదంపత్యోఃఆశీర్వాదపూర్వకంనీరాంజనం। సభాపూజా । బ్రాహ్మణేభ్యోఫలతాంబూలదానాదికందత్వా । దంపత్యోఅంతఃప్రవేశయేయుః। సుఖేనవిశేతాం । ఇతివైవాహికప్రయుక్తదోలారోహణం సమాప్తం॥

అథవధూగృహప్రవేశరుచ్యతే । గృహప్రవేశార్థంపంచాంగశుద్ధదివసేచంద్రతారాబలాన్వితే। నిష్పంచకేముహూర్తేచకృత్వాగృహప్రవేశనం। తత్రవైవాహికమంటపేఅరుణప్రయుక్తఘట్యాంగనిక్షిప్య। తదుపరిద్వేదీపమానీయపాత్రాసాధనహరిద్రా కుంకుమతాంబూలంనిక్షిప్య । తద్గృహాంతఃప్రవేశంకృత్వాఘటిపాత్రసమీపేవధూవరయోఃభాసింగంబధ్వా । ఘటికాపాత్రంపునఃపూజాంకృత్వా సంప్రార్థ్యవధూమాతృ సంబంధిసువాసిన్యః వధోఃవస్త్రగర్భంతంఫలఫలాదిభిఃపూరయిత్వా । తద్వత్ వరస్యదృఢతరంబధ్వా । వధూహస్తేనహరిద్రాచూర్ణ జలక్షీరాజ్యమిశ్రితం భిత్తిమధ్యేపంచలాంఛన కారయిత్వావధూంగృహీత్వా। శ్వశురాదిబర్తృసమంధికరేదత్వా । తతఃఅష్టవర్షాభవత్కన్యాపుత్రవత్పాలితామయా । ఇదానీంతవపుత్రాయదత్తాస్నేహేనపాల్యతాం। అనేనశ్లోకేనఉచ్చస్వరైఃవాచయేత్। తతోమంటపంప్రతిగత్వా ఆరోహణప్రయుక్తఘట్యాయాముపప్రవిశ్య।తతఃపిత్తళపాత్రేహరిద్రాచూర్ణంనిక్షిప్యపట్టవస్త్రంవిద్రుమాహారవేష్టితఘురికాంతస్మిన్నిక్షిప్య। తతఃలగ్నదివసగణపతిపూజాసంబంధిసువర్ణాంగుళిసహిత క్రముకగ్రంథిమాదాయ ఉత్తరపూజాంకృత్వా। సువర్ణపుష్పసమయేవర్తమానయావత్సువర్ణంనిధాయపూజాంకృత్వాతదనంతరంమాతులసంబంధికన్యావిషయకశ్వశురసంబంధాయధూషణప్రయుక్తసువర్ణాదికందత్వా కన్యామాతృసంబంధినాందీయమాన భూషణాదికందత్వా। తదనంతరంసర్వేబంధుభిఃకన్యాయైభూషణప్రయుక్తదీయమానసువర్ణందత్వానీరాంజనంకృత్వా । వధూవరౌబంధుభిః సహబ్రాహ్మణైఃసహసమస్తపంచమహావాద్యైఃసహగృహంగత్వా ద్వారస్థానస్థితతండులజంబీరఫలసహితం వధూదక్షిణపాదేన స్ఖలయిత్వా । అంతఃప్రవిశ్యపూర్వోక్తప్రకారేణస్వస్తివాచనపూర్వకంనాందీఆవాహనంకృత్వా। తతఃయత్రఘటి

కానవగ్రహనాందీపూజాదిపూర్వప్రకారేణ జలోత్సవంకృత్వా । హరిద్రా
హస్తయాబధ్వా కుండోపరిసప్తలాంఛనానికృత్వా । కన్యావరసమంధిసర్వే
భ్యః । అష్టవర్షాభవేత్కన్యేతిసగుడబిందుభిఃపాణింసమర్ప్య। వధూవరయోః
ప్రీతేనివేశ్యనీరాంజనం। బ్రాహ్మణఆశీర్వాదంఫలతాంబూలదానాదికందత్వా।
శోభనశీర్షమారోహితశిబికాంవిసర్జ్య । మాతృసంబంధినఃసర్వేగృహంప్ర
విశేయుః । సుఖమేవవసతు। ఇతిగృహప్రవేశసమాప్తః॥ కన్యాకుమారీ[illegible]
నం॥ విశాలనేత్రాంజలజాయతాక్షీంపద్మస్థితాంపద్మకరాభిరామాం[illegible]స్త
స్థపుష్పేణవిభూషితాంగాంధ్యాయేత్కుమారీం హృదిభావయామి। అథశో
భనదేవతావిసర్జనం॥ తత్రవధూవరౌ। మంగళస్నానాదికంకృత్వా। తదుపరి
పీఠేదంపతీసంస్థాప్యపుణ్యాహంవాచయిత్వా। దేవతామంటపస్యపురతఃరం
గవల్లీంమంగళపీఠే లిఖిత్వా సమంతతఃలడ్డుకాసహిత తాంబూలబలిం నిధా
య। కంకణంవిసర్జయేత్। పాత్రస్థక్షీరసర్పిషీనిక్షిప్య। తతఃవధ్వాఃప్రకోష్ఠేహ
రిద్రాయుక్తతంతుంబధ్వాక్షీరపాత్రస్థకంకణమాదాయసంపూజ్య। తత్దే
వతామంటపేబధ్వా। ఇతికంకణవిసర్జనం।అథశేషహోమః। పునఃపుణ్యాహం
వాచయిత్వాధార్యాగ్నిమాదాయప్రజ్వాల్య। అగ్నిమూర్తిప్రతిష్ఠాపనాదికం
ధ్యానంకృత్వా। అలంకృత్యపూర్వవత్ఔపాసనంకృత్వా। ఏవంగుణేత్యాది
శుభతిథౌసమిత్సమారోపణయోగ్యతాసిద్ధ్యర్థం శ్రీనగరేశ్వరప్రీత్యర్థం యథా
సంభవనియమేనకృచ్ఛ్రప్రయుక్తం యథాయథాసంభవహిరణ్యదానం ఆచరి
ష్యే । బ్రాహ్మణేభ్యోదత్వాఅనంతరంఅగ్నిసమారోపణం । తత్రాగ్నేఃఉదీ
చ్యాంగపూజాగచ్ఛగచ్ఛసురశ్రేష్ఠేతిఅగ్నివిసర్జనంఇతి శేషహోమస్సమాప్తః॥
పశ్చాత్పుణ్యాహం । వాచయిత్వాగౌరీపూజా । త్రయోదేవతాపూజా। శో
భనదేవతాయుక్తదేవతాంకుంభానాంపూజాంకుర్యాత్. వధూసువాసిన్యోః
శూర్పదానం । ఆవాహితసర్వేషాందేవానాంఉదీచ్యాంగపూజాం కుర్యాత్.।
ఛత్రచామరాద్యుపచారపూజాసమర్పణం । దేవతామంటపస్థకుంభాత్క్షీరస
ర్పిషాప్రోక్ష్యసువాసినీభిః మంగళవాచపూర్వకంవాచయేయుః । క్షీరాజ్యపూ
ర్వకృతపుణ్యాహోదకైః సహవివాహమంటపస్యోపరి ప్రకీర్య ఈశాన్యాది
గ్భాగేమంటపేకించిద్విసర్జయేత్ । ఇతిమంటపదేవతావిసర్జనం ఇతిపురాణ
తంత్రోక్తవిధానేన శోభనదేవతా ఉదీచ్యాంగపూజాసమాప్తం । శ్రీవైశ్యక
త్నాకరసూత్రం కన్యాదానాదివివాహప్రకరణ పర్యంతంసమాప్తం॥

(౩౮) తా॥ ఉదీచ్యాంగపూజ॥ ఆదినముయొక్క రాత్రియందు శోభన లక్షణములతో గూడుకొనినమంచముమీద శిరోవేష్టనదీర్ఘపీఠమునందు డోలామంచమును వేసి మునుపటివలెనే దక్షిణోత్తరములయందు గజద్వయమునుంచపవలయును. అనంతరమంచు చతురస్రపరంగమధ్యమునందు మంగళపీఠమును పెట్టి దానికంతటనుబలిని పెట్టి ఘటికతో గూడ వివాహమంటపముయొక్క య[illegible]భాగమునందు ప్రకీర్ణమును చేసి యీశాన్యదిగ్భాగమందు వివాహ[illegible]మున కొంచెముగా విసర్జింపవలయును. ఇట్లనిపురాణతంత్రోక్తమైన యుదీచ్యాంగపూజముగిసెను. ఇట్లు గర్భాధానాది వివాహప్రకరణమువఱకును గల వైశ్యరత్నాకరసూత్రము ముగిసెను.

——✽ అథవైశ్యసంధ్యావందనం. ✽——

(౩౯) కేశవాదిచతుర్వింశతినామోచ్చార్య। అంగుళ్యాగ్రేనాసికాగ్రం సంపీడ్యంపాపనాశనం। ప్రాణాయామ ఇతిప్రోక్తంఋషిభిః పరికల్పితం। మమ సర్వపాపదురితక్షయార్థం శ్రీనగరేశ్వరప్రీత్యర్థం ప్రాతఃకాలమార్జనంఆచరిష్యే। గోవిందేతిమంత్రేణమార్జనం। అపవిత్రః పవిత్రోవాసర్వావస్థాంగతోపివా। యస్స్మరేత్పుండరీకాక్షంసబాహ్యాభ్యంతరశ్శుచిః। అపవిత్రఃపవిత్రంతువిష్ణుతీర్థంతుప్రోక్షితం। దేహశుద్ధిమవాప్నోతిత్రివారం పునఃపునః। హస్తేఉదకమాదాయ। పాణిగ్రహణమాచరేత్। భూమౌసకృదితిస్పృశ్య। సర్వపాపక్షయంభవేత్। ఆచమనం। కేశవనారాయణమాధవహరే శ్రీకృష్ణాయనమః। అంగుళ్యాగ్రేనమః। మమోపాత్తదురితక్షయార్థం ప్రాతఃకాలసంధ్యావందనఅర్ఘ్యంఆచరిష్యే। అర్ఘ్యమంత్రం॥ ఉదయేబ్రహ్మరూపంచ మాధ్యాహ్నేతుమహేశ్వరం। సాయాహ్నేతుస్వయంవిష్ణు త్రయీమూర్తిదివాకర। దివాకరాయనమః ఇదమర్ఘ్యంనమః। ఏతత్ శ్లోకేనత్రివారం అర్ఘ్యందద్యాత్। భానురూపిణే బ్రహ్మణేనమః। పునఃఆచమ్య। అంగుళ్యాగ్రేనమః। మమోపాత్తదురితక్షయార్థం శ్రీనగరేశ్వరప్రీత్యర్థం ప్రాతఃకాలసంధ్యావందన గాయత్రీమంత్రజపంఆచరిష్యే। ప్రాతర్మాధ్యాహ్నసాయాహ్న త్రిమూర్తివేదమాతరం। చతుర్వింశద్వర్ణరూపీగాయత్రిభాస్వతేనమః। ఇతిగాయత్రీంప్రార్థ్య। అథజపః। అచ్యుతాయఅనంతాయ గోవిందాయనమోనమః। పంచవింశతజపః। సూర్యప్రార్థనా। ఉదయగిరిముపేతంభాస్కరం పద్మహస్తంకమలదళసునేత్రం ర[illegible]ప్రభం। అరుణకిరణ్మ గంధ్రంభూషితం పద్మనాభ[illegible]సునిపవమానివం

ద్యంసుందరంవిశ్వమూర్తిం। యే దేవాఃపూర్వేసంతితత్రదేవ తేభ్యోనమః। యే దేవాదక్షిణేసంతితత్రదే। యే దేవాపశ్చిమేసంతితత్ర దేవ తేభ్యోనమః। యే దేవాఃఉత్తరేసంతి తత్ర దేవ తేభ్యోనమః। యే దేవాఃఊర్ధ్వంసంతి। తత్రదేవ తేభ్యోనమః। యే దేవాఃఅధఃసంతి। తత్రదేవ తేభ్యోనమః। యే దేవాఃఅంతరిక్షే సంతితత్రదేవ తేభ్యోనమః। సంధ్యాయైనమః। సావిత్ర్యైనమః। గాయత్ర్యై నమః। సరస్వత్యైనమః। సర్వేభ్యో దేవతాభ్యోనమః। దేవేభ్యోనమః [illegible] షిభ్యోనమః। చతుఃసముద్రపర్యంతంగోవైశ్యోశుభంభవతు। గోత్ర[illegible] వాదయే॥ కేశవాయనమః। యస్యస్మృత్యాచనామోక్త్యా తపఃసంధ్యాక్రియాదిషు। న్యూనంసంపూర్ణతాంయాతు సద్యోవందేతమచ్యుతం। మంత్రహీనంక్రియాహీనం భక్తిహీనంజనార్దన। యత్కృతంతుమయాదేవ పరిపూర్ణంతదస్తుమే। శ్రీనగరేశ్వరప్రీత్యర్థం ప్రాతఃకాలసంధ్యావందనేన భగవాన్సర్వాత్మకః శ్రీనగరేశ్వరఃప్రీయతాంప్రీతోభవతు। శ్రీనగరేశ్వరార్పణమస్తు॥

(౩౭) తా॥ వైశ్యసంధ్యావందనము॥ కేశవాదియిరువదినాలుగునామములనుచ్చరింపవలయును. అనంతరము అంగుళ్యగ్రములచేత నాసికాగ్రమునుపట్టుకొని "పాపనాశనమ్,, అనిచెప్పి "ప్రాణాయామఇతిప్రోక్తం...ఆచరిష్యే,, అనిసంకల్పమునుచేయవలయును. అనంతరమందు "గోవిందేతిమంత్రేణ...వర్తింపునఃపునః,, అనుమంత్రముచేత మార్జనమునుచేసికొనవలయును. అంతట "హస్తేఉదకమాదాయ...పాపతుయంభవేత్,, అనుమంత్రముచేత ఆచమనమునుచేయవలయును. అనంతరమందు మరలకేశవాదినామములచేత ఆచమనమునుచేయవలయును. అంతట "అంగుళ్యగ్రేనమః,, అనిచెప్పి ,,మమోపాత్తం...అర్ఘ్యంఆచరిష్యే,, అనిసంకల్పమునుచేసి ,,ఉదయేబ్రహ్మరూపంచ...ఇదమర్ఘ్యంనమః,, అనుమంత్రముచేత మూడుపర్యాయములర్ఘ్యమునిచ్చి ,,భానురూపిణేబ్రహ్మణేనమః,, అనుమంత్రమునుచ్చరింపవలయును. అంతటమరలనాచమనమునుచేసి ,,అంగుళ్యగ్రేనమః,, అనియుచ్చరించి ,,మమోపాత్తదురిత...గాయత్రీమంత్రజపంఆచరిష్యే,, అనుమంత్రమునుపఠింపవలయును. పిమ్మట ,,ప్రాతర్మధ్యాహ్న...భాస్వతేనమః,, అనుమంత్రముచేత గాయత్రీదేవతనుప్రార్థింపవలయును, అంతట ,,అచ్యుతాయ, అనంతాయ, గోవిందాయ, నమోనమః,, అనుమంత్రమును ఇరువదైదుపర్యాయములు జపింపవలయును. పిమ్మట ,,ఉదయగిరిముపేతం...విశ్వమూ

ర్తిమ్,, అనుమంత్రముచేత సూర్యుని ప్రార్థింపవలయును. పిమ్మట ,,యేదేవాఃపూర్వేసంతి...ఋషిభ్యోనమః,, అనుమంత్రములనుచ్చరించుదిగ్దేవతలకు నమస్కారమును చేయవలయును. అనంతరమందు ,,చతుస్సముద్ర...గోత్రగుప్తఅభివాదయే,, అనుమంత్రమును చెప్పవలయును. అంతట కేశవాదినామములచేత ఆచమనమును చేసి ,,యస్యస్మృతాచ...శ్రీనగరేశ్వరార్పణమస్తు,, అనువట్టకునుగలమంత్రము నుచ్చరింపవలయును.

శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మార్పణమస్తు.

వైశ్యకమలాకరము - తెనుగుతాత్పర్యసహితము.

- ముగిసెను.

శుభమస్తు.

సాలంకాయనమునిప్రోక్తవైశ్యత్రికాలసంధ్యావందనమ్.

ప్రాతస్సంధ్యావందనము

గోవిందేతిసదాస్నానం। గోవిందేతిసదాజపం। గోవిందేతిసదాధ్యానం।సదాగోవిందకీర్తనం॥౧॥గంగేచయమునేచైవగోదావరిసరస్వతి।నర్మదేసింధుకావేరిజలేస్మిన్ సన్నిధింకురు॥౨॥కావేరీతుంగభద్రాచకృష్ణవేణీచగౌతమీభాగీరథీమహానద్యః పంచగంగాఃప్రకీర్తితాః॥3॥ ఈమూడుశ్లోకములచేతశిరస్సున ఉదకముప్రోక్షించుకొనేది॥

ఆచమ్య ॥ కేశవనామములు.

కేశవాయనమః। నారాయణాయనమః।మాధవాయనమః। గోవిందాయనమః।విష్ణవేనమః।మధుసూదనాయనమః।త్రివిక్రమాయనమః।వామనాయనమః।శ్రీధరాయనమః।హృషీకేశాయనమః।పద్మనాభాయనమః।దామోదరాయనమః।సంకర్షణాయనమః।వాసుదేవాయనమః।ప్రద్యుమ్నాయనమః।అనిరుద్ధాయనమః।పురుషోత్తమాయనమః। అధోక్షజాయనమః।నారసింహాయనమః।అచ్యుతాయనమః। జనార్దనాయనమః।ఉపేంద్రాయనమః।హరయేనమః। శ్రీకృష్ణాయనమః॥ ౨౪॥

భూతప్రేతపిశాచాది విఘ్నకర్తృనివారణం-సకృన్మంత్రంసముచ్చార్య ఆసనంపరికల్పయేత్॥ ఈమంత్రముచేతనుదకముచేతులోనుంచుకొనిమూచ్చిపిడిచిపెట్టేది॥

తర్వాతసంకల్పము-భూమ్యాదేరూర్ధ్వలోకస్య-ఉపరిస్థోదివాకరఃదశప్రణవసంయుక్తంత్రిరావృత్త్యాపునఃపునః-అంగుళ్యగ్రైర్నాసికాగ్రం-సంపీడ్యం పాపనాశనం-ప్రాణాయామమిదంప్రోక్తం- ఋషిభిఃపరికల్పితం॥మమసమస్తపాపక్షయార్థంశ్రీమహావిష్ణుప్రీత్యర్థం- ప్రాతస్సంధ్యావందనంఆచరిష్యేనమః॥

సర్వతీర్థసముద్భూతాః-పావనాఃపాపహారిణః- ఆపశ్శరీరస్సంశుద్ధింకుర్వంతుమమసర్వదా॥ఈమంత్రముచేతనుదకమునుప్రోక్షించుకొనేది॥

మన్యుసంభూతపాపేభ్యో-మన్యురాత్రిదివాకరః-రక్షంతాంమన్యుసంభూత-పాపంరాత్రివ్యపోహతు- మయాహ్యామృతరూపేస్మిన్-సూర్యేజ్యోతిషిహూయాసె॥ఈమంత్రముచేత ఉదకమునుల్లోపలికిపుచ్చుకునేది॥

ఆచమ్య॥ కేశవాయనమః-శ్రీకృష్ణాయనమః.

తర్వాత॥ ఆపశ్శుద్ధికరాస్సంతు-యథాపాపంనవిద్యతే-మయిప్రతిష్ఠితం సర్వం-ఏనోమత్తః ప్రముచ్యతాం॥ ఈమంత్రముచేతనుదకమునుప్రోక్షించుకునేది యథావై పాపనిగళాచ్ఛేదీస్నాత్వామలాదివ- బర్హిషేవహవిఃపూయాత్ మామాపః పాపయంత్వమూః॥ ఈమంత్రముచేతఉదకమునుమూచ్చాచివిడిచిపెట్టేది

ఆచమ్య॥ కేశవాయనమః-శ్రీకృష్ణాయనమః.

అర్ఘ్యప్రదానము॥ ప్రాతఃకాలమందు- ప్రాతర్మధ్యాహ్నసంధ్యాసు త్రిమూర్త్యామ్నాయమాతృకే। చతుర్వింశద్వర్ణరూపీగాయత్రీభాస్వతేనమః॥ ఈ మంత్రముచేత౩ అవర్తులుఅర్ఘ్యమునువిడిచేది॥

గచ్ఛదేవియథాశీఘ్రంరాక్షసానాంవధాయచ। ప్రవేశయిత్వాహృదయంమమతేజోభివర్ధయ॥

అయంభానురేవబ్రహ్మాఅనిచేతులోనీళ్లుపోసుకునిచుట్టూతిప్పేది॥

ఆచమ్య॥ కేశవాయనమః-శ్రీకృష్ణాయనమః.

ఏకాక్షరంపరబ్రహ్మదేవతాగ్నిర్మహాయశాః। దేవతారోఽముఖంవహ్నిః శిరోబ్రహ్మాశివశ్శిఖా॥ విష్ణుర్హృచ్ఛధరాయోనిష్షట్పంచదశశీర్షకే। జపసంకల్పం॥ భూమ్యాదేరూర్ధ్వలోకస్యఉపరిస్థోదివాకరః। దశప్రణవసంయుక్తంత్రిరావృత్యాపునఃపునః। అంగుళ్యగ్రైర్నాసికాగ్రంసంపీడ్యంపాపనాశనం। ప్రాణాయామమిదంప్రోక్తంబుషిభిఃపరికల్పితం- మమసమస్తపాపక్షయార్థంశ్రీమహావిష్ణుప్రీత్యర్థంప్రాతస్సంధ్యావందనాంగయథాశక్తిగాయత్రీమంత్రజపంఆచరిష్యేనమః॥

తర్వాత అంగన్యాసకరన్యాసములు.

ప్రాతర్మధ్యాహ్నసంధ్యాసు-అంగుష్ఠాభ్యాంనమః- త్రిమూర్త్యామ్నాయమాతృకే-తర్జనీభ్యాంనమః- గాయత్రిఅనామికాభ్యాంనమః-భాస్వతేకనిష్ఠికాభ్యాంనమః-నమఃకరతలకరపృష్ఠాభ్యాంనమః-ప్రాతర్మధ్యాహ్నసంధ్యాసు హృదయాయనమః త్రిమూర్త్యామ్నాయమాతృకే- శిరసేనమః-చతుర్వింశద్వర్ణరూపీశిఖాయైనమః-గాయత్రీకవచాయనమః-భాస్వతే-నేత్రత్రయాయనమః।నమః-అస్త్రాయనమః-భూమ్యాదితిదిగ్బంధః॥ ధ్యానం॥ పంచశీర్షాందశభుజాం।షట్కుక్షింవేదమాతరం। త్రిమూర్తిజననీమంబాంగాయత్రీంత్రిపదాంభజే॥ తర్వాత॥ యోదేవస్సవితాస్మాకం। ధియోధర్మాదిగోచరాః। ప్రేరయేత్తస్యయద్భర్గస్తద్వరేణ్యముపాస్మహే॥

జపః॥ ప్రాతర్మధ్యాహ్నసంధ్యాసుత్రిమూర్త్యామ్నాయమాతృకే।చ

తుర్యాంశద్వర్ణ రూపీగాయత్రీభాస్వ తేనమః। ఈమంత్రముచేతవారివారికితోచిన్న మాత్రంజపంచేశేది॥

భూమ్యాదితిదిగ్వి మోకాయనమః॥

తర్వాతఉపస్థానమునిలువబడిచెప్పవలయును.

మిత్రత్వమసివిశ్వాత్మక మిత్రత్వంధారయన్మమః ద్యాంసూర్య దేవతా మిత్రమిత్రరూపనమోస్తుతే॥

యేదేవాఃపూర్వవసంతితద్దేవేభ్యోనమోనమః- యేదేవాఃదక్షిణేవసంతితద్దేవేభ్యోనమోనమః- యేదేవాఃపశ్చిమేవసంతితద్దేవేభ్యోనమోనమః- యేదేవాఃఉత్తరేవసంతితద్దేవేభ్యోనమోనమః- యేదేవాఃఊర్ధ్వేవసంతితద్దేవేభ్యోనమోనమః- యేదేవాఃఅధరేవసంతితద్దేవేభ్యోనమోనమః- యేదేవాఃఅవాంతరేవసంతితద్దేవేభ్యోనమోనమః-గంగాయమునయోర్మధ్యేపసంతిమునిసత్తమః- తేభ్యోనమో ఋషిభ్యశ్చమునిభ్యశ్చనమోనమః॥ఋషిభ్యోనమః- మునిభ్యోనమః-గురుభ్యోనమః- మాతృభ్యోనమః- పితృభ్యోనమః-ఆచార్యేభ్యోనమః- ఇంద్రాయనమః- అగ్నయేనమః।యమాయనమః।నిఋుఋతయేనమః।వరుణాయనమః।వాయవేనమః।కుబేరాయనమః।ఈశానాయనమః॥ ఆకాశవాయురగ్నిశ్చ సలిలంపృధివీతధా।ఏతేభ్యావిష్ణవేనిత్యంకృష్ణాయబ్రహ్మణేనమః॥చతుస్సముద్ర పర్యంతంమదియ్యాంవైశ్యకులంశుభంభవతు-ఋషేయప్రవరాన్విత-గోత్రఃనామధేయఃఅహంభోఅభివాదయే॥

ఆచమ్య॥కేశవాయనమః-శ్రీకృష్ణాయనమః.

కాయేనవాచామనసేంద్రియైర్వాబుధ్యాత్మనావాప్రకృతేస్స్వభావాత్।కరోమియద్యత్సకలంపరస్మై శ్రీమన్నారాయణాయేతిసమర్పయామి॥సర్వం శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు॥అకాలమృత్యుహరణం। సర్వవ్యాధినివారణం।సర్వపాపక్షయకరం।విష్ణుపాదోదకంశుభం॥ ఈమంత్రముచేతఉదకమునులోపలికిపుచ్చుకునేది॥విష్ణుశక్తిసముత్పన్నే।శంఖవర్ణమహీతలే। అనేకరత్నసంపన్నేభూమిదేవి నమోస్తుతే॥ ఈమంత్రముచేఉదకమునుభూమియందుప్రోక్షించిముఖమునతిలకముపెట్టుకునేది॥

శ్రీరస్తు.

వైశ్యులమాధ్యాహ్నిక సంధ్యావందనం

గోవిందేతిసదాస్నానం। గోవిందేతిసదాజపం।గోవిందేతిసదాధ్యానం।సదాగోవిందకీర్తనం॥౧॥గంగేచయమునేచైవగోదావరిసరస్వతి - నర్మదే

సింధుకావేరిజలేస్మిన్ సన్నిధింకురు॥ ౨॥కావేరీతుంగభద్రాచకృష్ణవేణీచగౌతమీ-భాగీరథీమహానద్యః పంచగంగాః ప్రకీర్తితాః॥ ౩॥ఈమూడుశ్లోకములచేతశిరస్సునఉదకముప్రోక్షించుకునేది-

ఆచమ్య॥ కేశవాయనమః=శ్రీకృష్ణాయనమః-

భూతప్రహపిశాచాదివిఘ్నకర్తృనివారణంసకృన్మంత్రంసముచ్చార్య-ఆసనంపరికల్పయేత్॥ ఈమంత్రముచేతనుదకముచేతులోనుంచుకొనిమూచ్చాచివిడిచిపెట్టేది-

తర్వాతసంకల్పముభూమ్యాదేరూర్ధ్వలోకస్య- ఉపరిస్థాదివాకరఃదశప్రణవసంయుక్తం- శిరాక్యత్యావునఃపునః-అంగుళ్యాగ్రైర్నాసికాగ్రం- స-క్షీణ్యంపాపనాశనం-ప్రాణాయామమిదంప్రోక్తం-ఋషిభిఃపరికల్పితం॥మమసమస్తపాపక్షయార్థంశ్రీమహావిష్ణుప్రీత్యర్థం - మాధ్యాహ్నికసంధ్యావందనంఆచరిష్యేనమః॥

సర్వతీర్థసముద్భూతాః- పావనాఃపాపహారిణఃఆపశ్శరీరస్సంశుద్ధిం-కుర్వంతుమమసర్వదా॥ ఈమంత్రముచేతనుదకమునప్రోక్షించుకునేది-

జలంపునాతుజగతీంజగతీతుపునాతుమాం - అభోజ్యోచ్ఛిష్టదుర్వృత్తిదురితంనాశయేన్మమ॥ ఈమంత్రముచేతమాధ్యాహ్నికమందుఉదకమునులోపలికిపుచ్చుకునేది॥

ఆచమ్యకేశవాయనమః=శ్రీకృష్ణాయనమః-

తర్వాత॥ఆపశ్శుద్ధికరాస్సంతుయథాపాపంనవిద్యతే-మయిప్రతిష్ఠితంసర్వం-ఏనోమత్తఃప్రముచ్యతాం॥ ఈమంత్రముచేతనుదకముప్రోక్షించుకునేది॥ యథావైపాపనిగళాచ్ఛేదీస్నాత్వామలాదివ-బర్హిషేవహవిఃపూయాత్ మామాపఃపాపయంత్వముః॥ఈమంత్రంచేతఉదకమునుమూచ్చాచివిడిచిపెట్టేది

ఆచమ్య॥ కేశవాయనమః=శ్రీకృష్ణాయనమః.

అర్ఘ్యప్రదానము॥ బ్రహ్మాండైతీర్థమాయాతిలోకపాలకవందితే మాధ్యాహ్నికంతుకలుషంఇదమర్ఘ్యంవ్యపోహతు॥ ౧॥ప్రాతర్మధ్యాహ్నసంధ్యాసుత్రిమహాస్త్రామ్నాయమాతృకే-చతుర్వింశద్వర్ణరూపీగాయత్రీభాస్వతేనమః ౨॥ ఈ రెండుశ్లోకములచేత రెండుఅర్ఘ్యములువిడిచేది.

గచ్ఛదేవియథాశీఘ్రంరాక్షసానాంవధాయచ-ప్రవేశయిత్వాహృదయంమమతేజోభివర్ధయ॥

అయంభానురేవబ్రహ్మాఅనిచేతులోనీళ్ళుపోసుకునిచుట్టుతిప్పేది-

ఆచమ్య॥ కేశవాయనమః=శ్రీకృష్ణాయనమః-

ఏకాక్షరంపరబ్రహ్మదేవతాగ్నిర్మహాయశాః- దేవతారోహముఖంవహ్నిఃశిరోబ్రహ్మశివశ్శిఖా॥ విష్ణుర్హృచ్ఛధరాయోనిష్షట్పంచదశశీర్షకే। జపసంకల్పం॥ భూమ్యాదేరూర్ధ్వలోకస్యఉపరిస్థోదివాకరః - దశప్రణవసంయుక్తం త్రిరావృత్త్యాపునఃపునః - అంగుల్యగ్రైర్నాసికాగ్రం సంపీడ్యంపాపనాశనం ప్రాణాయామమిదంప్రోక్తం ఋషిభిఃపరికల్పితం - మమసమస్తపాపక్షయార్థంశ్రీమహావిష్ణుప్రీత్యర్థంమాధ్యాహ్నికసంధ్యావందనాంగ యథాశక్తిగాయత్రీమంత్రజపంఆచరిష్యేనమః॥

ప్రాతర్మధ్యాహ్నసంధ్యాసు- అంగుష్ఠాభ్యాంనమః-త్రిమూర్త్యాత్మాయమాతృకే-తర్జనీభ్యాంనమః- గాయత్రీఅనామికాభ్యాంనమః- భాస్వతేకనిష్ఠికాభ్యాంనమః- నమః-కరతలకరపృష్ఠాభ్యాంనమః॥ ప్రాతర్మధ్యాహ్నసంధ్యాసు-హృదయాయనమః-త్రిమూర్త్యాత్మాయమాతృకే-శిరసేనమః- చతుర్వింశద్వర్ణరూపి-శిఖాయైనమః- గాయత్రీకవచాయనమః-భాస్వతేనేత్రత్రయాయనమః-నమః-అస్త్రాయనమః॥ భూమ్యాదితిదిగ్బంధః॥

ధ్యానం॥ పంచశీర్షాందశభుజాంషట్కుక్షీంవేదమాతరం- త్రిమూర్తిజననీంచాంగాయత్రీంత్రిపదాంభజే। తత్పావితోయోదేవస్సవితాస్మాకం- ధియోధర్మాదిగోచరాః- ప్రేరయేత్తస్యయద్భర్గస్తద్వరేణ్యముపాస్మహే॥

జపః॥ ప్రాతర్మధ్యాహ్నసంధ్యాసుత్రిమూర్త్యాత్మాయమాతృకే- చతుర్వింశద్వర్ణరూపిగాయత్రీభాస్వతేనమః॥ ఈమంత్రముచేవారివారికితోచినమాత్రంజపంచేశేది-

మాధ్యాహ్నికమందు-ఆపత్యగుణరత్నాయకర్మసాక్షిర్జగద్గురో- జగచ్చక్షుర్జగన్నాధరవయే-బ్రహ్మణేనమః॥ యేదేవాఃపూర్వేవసంతితద్దేవేభ్యోనమోనమః- యేదేవాఃదక్షిణేవసంతితద్దేవేభ్యోనమోనమః- యేదేవాఃపశ్చిమేవసంతితద్దేవేభ్యోనమోనమః. యేదేవాఃఉత్తరేవసంతితద్దేవేభ్యోనమోనమః- యేదేవాఃఊర్ధ్వేవసంతితద్దేవేభ్యోనమోనమః- యేదేవాఃఅధరేవసంతితద్దేవేభ్యోనమోనమః- యేదేవాఃఅవాంతరేవసంతితద్దేవేభ్యోనమోనమః॥ గంగాయమునయోర్మధ్యేవసంతిమునిసత్తమాః- తేభ్యోనమోఋషిభ్యశ్చమునిభ్యశ్చనమోనమః॥ ఋషిభ్యోనమః- మునిభ్యోనమః-గురుభ్యోనమః- మాతృభ్యోనమః-పితృభ్యోనమః-ఆచార్యేభ్యోనమః-ఇంద్రాయనమః-అగ్నయేనమః-యమాయనమః-నిఋృతయేనమః-వరుణాయనమః। వాయవేనమః-కుబేరాయనమః ఈశానాయనమః॥ ఆకాశవాయురగ్నిశ్చసలిలంపృధివీతధా। ఏతేభ్యోవిష్ణవేనిత్యంకృష్ణాయబ్రహ్మణేనమః॥ చతుస్సముద్రపర్యంతంమదియ్యంపైశ్యమలంతు

భంభవతుబుషేయప్రవరాన్విత-గోత్రః-నామధేయఃఅహంభోఅభివాదయే॥

ఆచమ్య॥ కేశవాయనమః-శ్రీకృష్ణాయనమః.

కాయేనవాచామనసేంద్రియైర్వాబుధ్యాత్మనావా ప్రకృతేస్స్వభావాత్- కరోమియద్యత్సకలం పరస్మై శ్రీమన్నారాయణాయేతిసమర్పయామి॥ సర్వంశ్రీకృష్ణార్పణమస్తు॥ అకాలమృత్యుహరణం। సర్వవ్యాధినివారణం। సర్వపాపక్షయకరంవిష్ణుపాదోదకంశుభం॥ ఈమంత్రముచేతఉదకములోపలికిపుచ్చుకునేది॥ విష్ణుశక్తిసముత్పన్నేశంఖవర్ణమహీతలే। అనేకరత్నసంఛన్నేభూమిదేవినమోస్తుతే॥ ఈమంత్రముచేతనుదకమునుభూమియందుప్రోక్షించి ముఖమునందుతిలకముపెట్టుకునేది.

❋ ❋ ❋

శుభమస్తు.

సాయంసంధ్యావందనమ్-

గోవిందేతిసదాస్నానం- గోవిందేతిసదాజపం- గోవిందేతిసదాధ్యానం సదాగోవిందకీర్తనం॥౧॥ గంగేచయమునేచైవగోదావరిసరస్వతి- నర్మదేసింధుకావేరిజలేస్మిన్‌సన్నిధింకురు॥౨॥ కావేరీతుంగభద్రాచకృష్ణవేణీచగౌతమి- భాగీరథీమహానద్యఃపంచగంగాఃప్రకీర్తితాః॥ ౩॥ ఈమూడుశ్లోకములచేత శిరస్సునఉదకముప్రోక్షించుకునేది.

ఆచమ్య॥ కేశవాయనమః-శ్రీకృష్ణాయనమః.

భూతగ్రహపిశాచాది-విఘ్నకర్తృనివారణం- సకృన్మంత్రంసముచ్చార్య-ఆసనంపరికల్పయేత్ - ఈమంత్రముచేతనుదకముచేతులోనుంచుకుని మూచ్చాచివిడిచిపెట్టేది.

తర్వాతసంకల్పము-భూమ్యాదేరూర్ధ్వలోకస్యఉపరిస్థోదివాకరః- దశప్రణవసంయుక్తం- త్రిరావృత్యాపునఃపునః-అంగుష్ఠాగ్రైర్నాశికాగ్రం-సంపీడ్యంపాపనాశనం- ప్రాణాయామమిదంప్రోక్తం-ఋషిభిఃపరికల్పితం॥మమసమస్తపాపక్షయార్థంశ్రీమహావిష్ణుప్రీత్యర్థం - సాయంసంధ్యావందనంఆచరిష్యేనమః॥

సర్వతీర్థసముద్భూతాః-పావనాఃపాపహారిణః ఆపశ్శరీరస్సంశుద్ధిం-కుర్వంతుమమసర్వదా॥ఈమంత్రముచేతనుదకమునుప్రోక్షించుకునేది-

సాయంసంధ్యావందనమందు॥ శ్లో॥కాలవేదిజ్యోతిరూపం- కామక్రోధాదిపాపహృత్- అహఃకాలకృతంపాపంసత్యేజ్యోతిషిహూయసే॥ ఈమంత్రముచేతఉదకమునులోపలికిపుచ్చుకునేది॥

ఆచమ్య॥ కేశవాయనమః-శ్రీకృష్ణాయనమః.

తర్వాత॥ఆపశ్శుద్ధికరాస్సంతు- యథాపాపంనవిద్యతే- మయిప్రతిష్ఠితంసర్వం. యేనోమత్తఃప్రముచ్యతాం॥ ఈమంత్రముచేత నుదకముప్రోక్షించుకునేది॥ యధావైపాపనిగళాచ్ఛేదీస్నాత్వామలాదివ - బర్హిః షేవహవిఃపూయాత్ మామాపః పాపయంత్వమూః॥ ఈమంత్రముచేతఉదకమునుమూచ్చువిడిచిపెట్టేది॥

ఆచమ్య॥ కేశవాయనమః=శ్రీకృష్ణాయనమః.

అర్ఘ్యం॥ ప్రాతర్మధ్యాహ్నసంధ్యాసుత్రిమూర్త్యామ్నాయమాతృకే। చతుర్వింశద్వర్ణరూపీగాయత్రీభాస్వతేనమః॥

ఈమంత్రముచేత 3ఆవర్తులుఅర్ఘ్యములనువిడిచేది॥

గచ్ఛదేవియధాశీఘ్రంరాక్షసానాంవధాయచ- ప్రవేశయిత్వాహృదయంమమతేజోభివర్ధయ॥

తర్వాత- అయంభాను రేవబ్రహ్మ అనిచేతులోనీళ్లుపోసుకుని చట్టూతిప్పేది-

ఆచమ్య॥ కేశవాయనమః=శ్రీకృష్ణాయనమః.

ఏకాక్షరంపరబ్రహ్మదేవతాగ్నిర్మహాయశాః- దేవతాహోత్రముఖంవహ్నిఃశిరోబ్రహ్మశివశ్శిఖా॥విష్ణుర్హృచ్ఛధరాయోనిష్షట్పంచదశశీర్షకే॥జపసంకల్పం॥భూమ్యాదేరూర్ధ్వలోకస్యఉపరిస్థోదివాకరః - దశప్రణవసంయుక్తంత్రిరావృత్యాపునఃపునః- అంగుళ్యగ్రైర్నాసికాగ్రం- సంపీడ్యంపాపనాశనం- ప్రాణాయామమిదంప్రోక్తంఋషిభిఃపరికల్పితం - మమసమస్తపాపక్షయార్థం- శ్రీమహావిష్ణుప్రీత్యర్థం - సాయంసంధ్యావందనాంగయథాశక్తిగాయత్రీమంత్రజపంఆచరిష్యేనమః- అనిచెప్పవలయును॥

ప్రాతర్మధ్యాహ్నసంధ్యాసు - అంగుష్ఠాభ్యాంనమః - త్రిమూర్త్యామ్నాయమాతృకే- తర్జనీభ్యాంనమః- గాయత్రీ- అనామికాభ్యాంనమః- భాస్వతేకనిష్ఠికాభ్యాంనమః- నమః- కరతలకరపృష్ఠాభ్యాంనమః॥ ప్రాతర్మధ్యాహ్నసంధ్యాసు-హృదయాయనమః- త్రిమూర్త్యామ్నాయమాతృకే- శిరసేనమః-చతుర్వింశద్వర్ణరూపీ- శిఖాయైనమః- గాయత్రీకవచాయనమః-భాస్వతేనేత్రత్రయాయనమః- నమః-అస్త్రాయనమః॥భూర్భువస్సువరోమితిదిగ్బంధః॥

ధ్యానం॥ పంచశీర్షాందశభుజాంషట్కుక్షింవేదమాతరం-త్రిమూర్తిజననీమంబాం-గాయత్రీంత్రిపదాంభజే॥ తర్వాత॥యోదేవస్సవితాస్మాకం-ధియోధర్మాదిగోచరాః- ప్రేరయేత్తస్యయద్భర్గస్తద్వరేణ్యముపాస్మహే॥

జపః॥ ప్రాతర్మధ్యాహ్నసంధ్యాసుత్రిమూర్త్యామ్నాయమాతృకే చతుర్వింశద్వర్ణరూపీగాయత్రీభాస్వతేనమః॥ ఈమంత్రముచేత వారివారికితోచిన మాత్రంజపంచేసేది-

తర్వాతఉపస్థానము-నిలువబడిచెప్పవలయును.

సాయంకాలమందుపశ్చిమాభిముఖముగాచెప్పవలయును॥ వరుణత్వం జగజ్జీవజీవనంజీవినాంసదా।తస్మాద్వరుణచిద్రూపబ్రహ్మాతుభ్యంనమోస్తుతే॥

యేదేవాఃపశ్చిమేవసంతితద్దేవేభ్యోనమోనమః। యేదేవాఃఉత్తరేవసంతితద్దేవేభ్యోనమోనమః। యేదేవాఃపూర్వేవసంతితద్దేవేభ్యోనమోనమః- యేదేవాఃదక్షిణేవసంతితద్దేవేభ్యోనమోనమః ॥ యేదేవాఃఊర్ధ్వేవసంతి తద్దేవేభ్యోనమోనమః। యేదేవాఃఅధరేవసంతితద్దేవేభ్యోనమోనమః। యేదేవాఃఅవాంతరేవసంతితద్దేవేభ్యోనమోనమః॥ గంగాయమునయోర్మధ్యేయేసంతిమునిసత్తమాః। తేభ్యోనమోఋషిభ్యశ్చమునిభ్యశ్చనమోనమః॥ ఋషిభ్యోనమః- మునిభ్యోనమః-గురుభ్యోనమః- మాతృభ్యోనమః - పితృభ్యోనమః- ఆచార్యేభ్యోనమః-ఇంద్రాయనమః- అగ్నయేనమః। యమాయనమః। నిఋఋతయేనమః। వరుణాయనమః। వాయవేనమః। కుబేరాయనమః। ఈశానాయనమః॥ ఆకాశవాయురగ్నిశ్చసలిలంపృథివీతథా । యేతేభ్యోవిష్ణవేనిత్యం కృష్ణాయబ్రహ్మణేనమః। చతుస్సముద్రపర్యంతంమదియ్యంవైశ్యకులంశుభంభవతు- ఋషేయప్రవరాన్విత- గోత్రః- నామధేయఃఅహంభో అభివాదయే॥

ఆచమ్య॥ కేశవాయనమః= శ్రీకృష్ణాయనమః.

కాయేనవాచామనసేంద్రియైర్వా బుధ్యాత్మనావాప్రకృతేస్స్వభావాత్- కరోమియద్యత్సకలంపరస్మైశ్రీమన్నారాయణాయేతిసమర్పయామి॥ సర్వంశ్రీకృష్ణార్పణమస్తు॥ అకాలమృత్యుహరణంసర్వవ్యాధినివారణం। సర్వపాపక్షయకరంవిష్ణుపాదోదకంశుభం ॥ ఈమంత్రముచేతఉదకమునులోపలికి పుచ్చుకునేది॥ విష్ణుశక్తిసముత్పన్నే-శంఖవర్ణమహీతలే।అనేకరత్నసంభన్నేభూమిదేవినమోస్తుతే॥ ఈమంత్రముచేతఉదకమునుభూమియందు ప్రోక్షించిముఖమున తిలకముపెట్టుకునేది॥

ఇతిసాయంసంధ్యావందనమ్.

సంపూర్ణమ్.